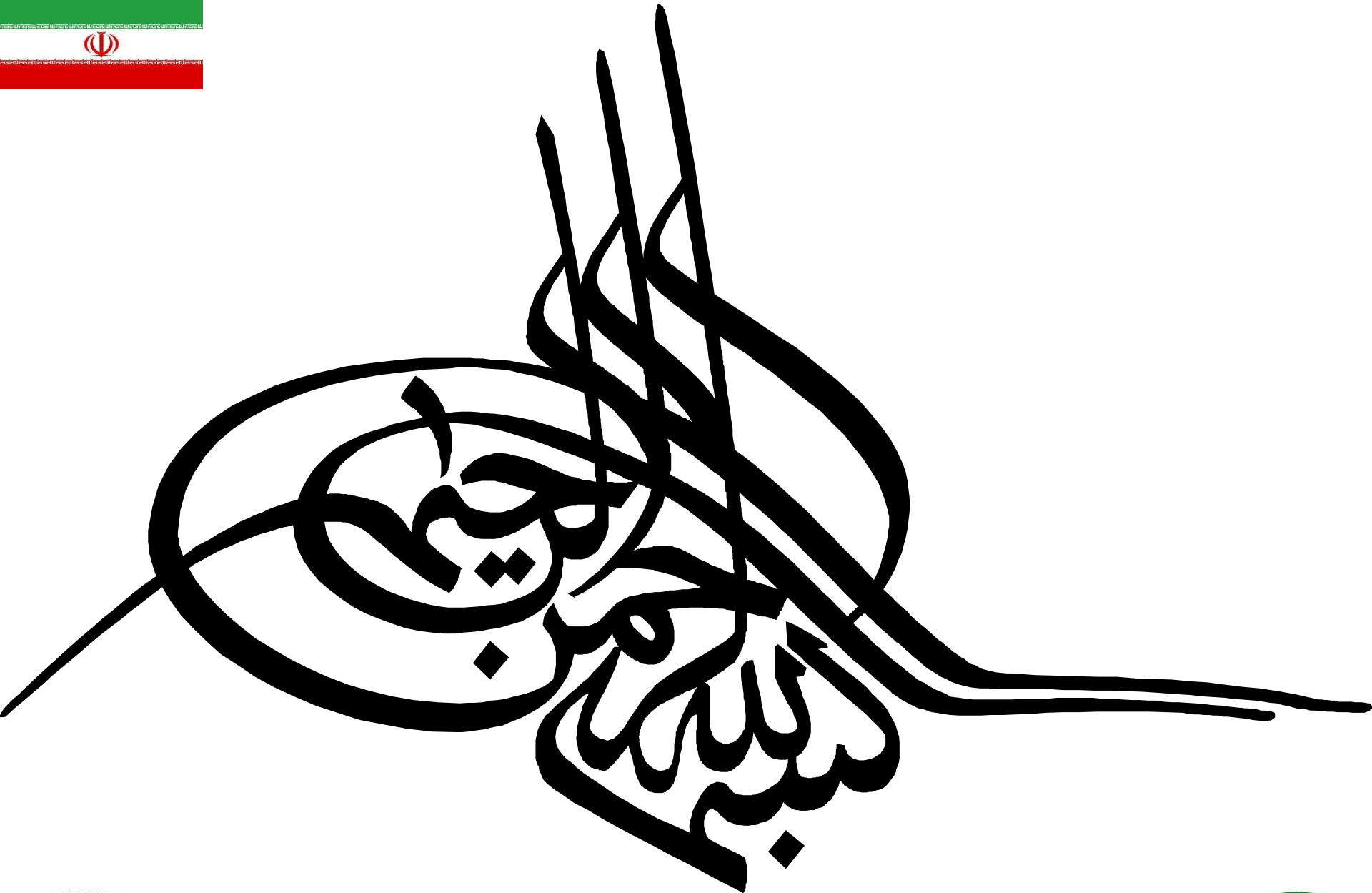

عنوان دوره آموزشی تخصصی

سرمایه گذاری در بخش کشاورزی (ساختار و الزامات)

Investment in the Agricultural Sector (Structure and Requirements)

(ویژه مدیران)

مدرس

دکتر کوهسار خالدي

(استادیار موسسه پژوهشهای برنامه ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی)

۱۵ آبان ماه ۱۴۰۲

وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سایر مشخصات دوره آموزشی

سرفصل های آموزشی:

- شرایط اقتصادی حاکم بر بخش کشاورزی ایران
- وضعیت سرمایه گذاری داخلی در کشاورزی ایران
- مبانی نظری سرمایه گذاری
- الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران
- ساختار تامین مالی مناسب برای توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

هدف رفتاری: آشنایی فراگیران با وضعیت، ساختار و الزامات سرمایه گذاری در بخش کشاورزی

اهداف فراگیران پس از پایان دوره:

- آشنایی با وضعیت اقتصادی حاکم بر کشاورزی ایران در یک دهه گذشته.
- آشنایی با وضعیت و ساختار سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران.
- آگاهی از الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در بخش کشاورزی.
- آشنایی با ساختار مناسب تامین مالی برای کشاورزی ایران در شرایط موجود.

مبنای کارگاه: برنامه مصوب آموزشی سال ۱۴۰۲

فهرست مطالب دوره آموزشی

بخش اول: تعاریف و مفاهیم

بخش دوم: شرایط حاکم بر بخش کشاورزی ایران

بخش سوم: مبانی نظری سرمایه گذاری

بخش چهارم: وضعیت سرمایه گذاری داخلی در بخش کشاورزی ایران

قسمت اول: بررسی تطبیقی سرمایه گذاری در بخشهای اقتصادی ایران

قسمت دوم: بررسی روند سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

بخش پنجم: ساختار تامین مالی و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

بخش ششم: الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در کشاورزی ایران

بخش هفتم: ساختار تامین مالی مناسب برای سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

پرسشهای کلیدی

- رویکردهای مطالعات مرتبط با سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما کدامند؟
- سهم زیربخش های کشاورزی استان شما در کل ارزش افزوده ی بخش کشاورزی استان در دهه ۱۳۹۰ چقدر بوده است؟
- آیا اهداف رشد ارزش افزوده ی کشاورزی استان شما در برنامه های پنجم و ششم توسعه محقق شده اند؟
- روند اشتغال کشاورزی در استان شما در نیمه دوم دهه ی ۱۳۹۰ چگونه بوده است؟
- سهم واحدهای بهره برداری کوچک و بزرگ کشاورزی در استان شما چگونه است؟
- وضعیت کشاورزان استان خود را از نظر سطح سواد تخصصی کشاورزی چگونه ارزیابی می کنید؟
- مهمترین ویژگیهای مثبت و منفی کشاورزان استان شما در زمینه ی توسعه سرمایه گذاری کشاورزی چیست؟
- مهمترین موانع فراروی توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی استان شما کدامند؟
- چند درصد از سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما توسط بخش دولتی انجام می شود؟
- آیا از بخش کشاورزی استان شما، فرار منابع مالی وجود دارد؟ چرا؟
- آیا سازمان کشاورزی استان شما در هدایت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی استان نقش دارد؟
- نسبت سرمایه گذاری کشاورزی به ارزش افزوده کشاورزی در استان شما چقدر است؟
- سهم سرمایه گذاری کشاورزی در کل سرمایه گذاری استان شما چقدر است؟
- سهم بازارهای رسمی و غیر رسمی پول در میزان سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما چقدر است؟
- مهمترین چالشهای فراروی سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما کدامند؟
- مهمترین زمینه های سرمایه گذاری در بخش کشاورزی استان شما کدامند؟

بخش اول

تعاریف و مفاهیم

- **بازار مالی** (Financial Market): بازاری که در آن دارایی‌های مالی مبادله می‌شوند (بازار مالی رسمی و غیر رسمی).
- **بازار مالی رسمی**: تحت نظارت دولت بوده و در چارچوب مقررات و سیاست‌های پولی کشور عمل می‌نماید.
- **بازار مالی غیر رسمی**: فاقد نظارت دولتی بوده و به جای مقررات رسمی کشور، عرف و قراردادهای غیر رسمی در آن حاکم است (بازار غیر متشکل).
- **کشاورزی**: فعالیتی است که در جریان آن، گیاهان یا حیوانات اهلی با هدف تولید اقتصادی محصول، پرورش داده می‌شوند (مرکز آمار ایران).
- **تامین مالی** (Finance): تهیه منابع مالی و وجوه مورد نیاز برای ایجاد، توسعه و تداوم فعالیت یک بنگاه اقتصادی درآمدزا.
- **کارکردهای تأمین مالی**: سرمایه‌گذاری، سودآوری، کاهش ریسک و برطرف کردن نیازهای اقتصادی و اجتماعی بنگاه اقتصادی.

○ **سرمایه (Capital):** آن بخش از کالاهای تولیدی است که در تولید کالاهای دیگر به کار گرفته شده و به جای مصرف، مستهلک می‌گردند (ساختمان‌ها، ماشین‌آلات و ابزارهای تولید).

○ **سرمایه گذاری (Investment) یا تشکیل سرمایه ثابت ناخالص (Gross fixed capital formation):**

- ❖ تغییر در ارزش موجودی سرمایه‌ی ناخالص در یک دوره حسابداری معین.
- ❖ تبدیل منابع مالی و انسانی به کالاهای سرمایه‌ای.
- ❖ فرآیند تبدیل دارایی‌های متعدد به‌ویژه پول به کالاهای سرمایه‌ای.
- ❖ فراگردی که در آن کالاهای سرمایه‌ای برای تولید کالاها یا خدمات دیگر به کار گرفته می‌شوند.
- ❖ اضافه کردن موجودی ماشین‌آلات، ابزار کار و وسایل، ساختمان‌ها و ... در طول زمان.
- ❖ تغییر در نهاده‌های ثابت مورد استفاده در فرآیند تولید.

❑ **استهلاک سالانه - سرمایه‌گذاری ناخالص سالانه = سرمایه‌گذاری خالص**

○ موجودی سرمایه ناخالص (Gross Capital stock):

- مجموعه‌ی کالاهای سرمایه‌ای فیزیکی مشهود کشور که قابل اندازه‌گیری بوده و در فرآیند تولید کالاها و خدمات و ایجاد درآمد نقش دارند.
- خالص ارقام تجمعی تشکیل سرمایه با توجه به طول عمر مفید آنها (نظام حسابهای ملی).
- مجموع ارزش «ساختمان و تاسیسات» و «ماشین‌آلات و تجهیزات» مورد استفاده یا قابل استفاده در فرآیند تولید.
- کل سرمایه‌گذاری انجام شده در سال‌های گذشته منهای مجموع استهلاک انجام شده طی همان سال‌ها.

○ موجودی سرمایه خالص (Net Capital Stock):

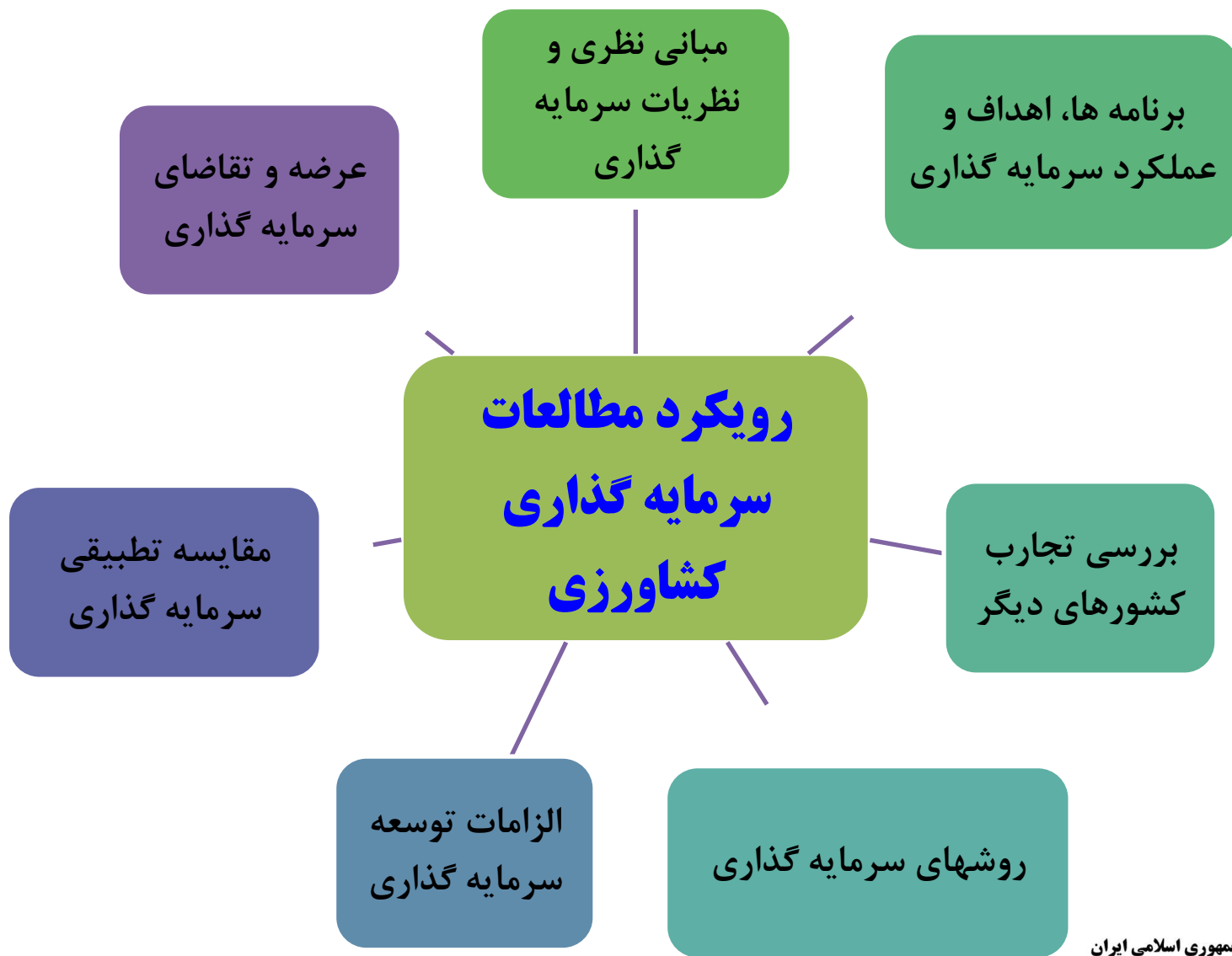
استهلاک تجمعی - موجودی سرمایه ناخالص = موجودی سرمایه خالص □

❖ انواع سرمایه‌گذاری از منظر ماهیت کالاهای سرمایه‌ای:

- سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات.
- سرمایه‌گذاری در ساختمان.
- سرمایه‌گذاری در موجودی انبار.

❖ استهلاک (مصرف سرمایه‌ی ثابت): کاهش ارزش جاری دارایی‌هایی ثابت مورد استفاده در جریان تولید در یک دوره‌ی حسابداری.

✓ **صکوک (اوراق قرضه اسلامی)**، نوعی ابزار برای تامین مالی بنگاه اقتصادی که مبتنی بر دارایی‌های فیزیکی و ملموس بوده و دارنده صکوک، مالک مشاع این دارایی‌ها می‌باشد.

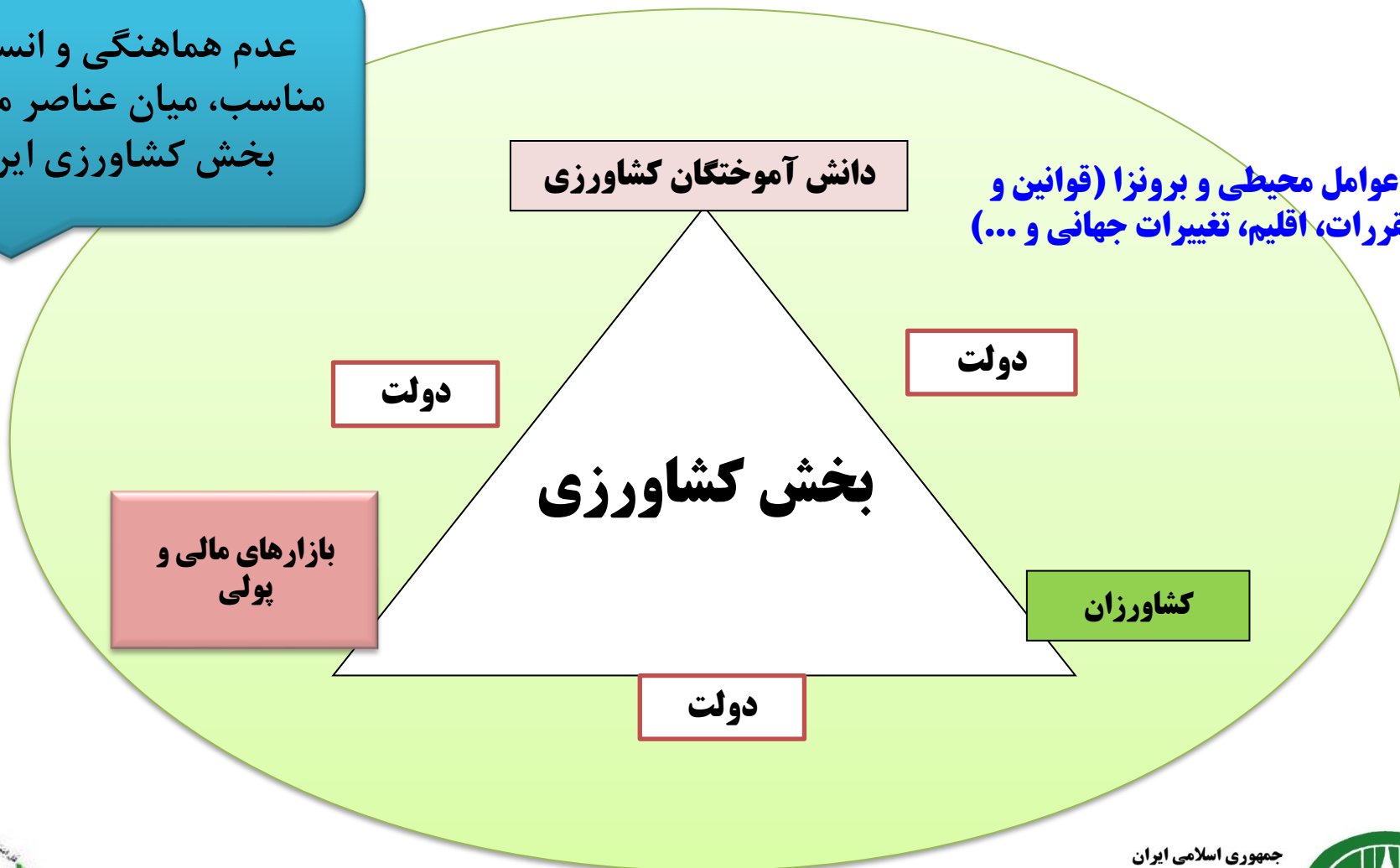
بخش دوم

شرایط حاکم بر بخش کشاورزی ایران

- عناصر اصلی در بخش کشاورزی ایران
- مقدار تولید زیربخشهای کشاورزی ایران
- سهم ارزش ستانده زیربخشهای کشاورزی ایران
- سهم ارزش افزوده زیربخشهای کشاورزی ایران
- تصویری از روند شاخصهای منتخب کلان بخش کشاورزی ایران
- مشخصات کشاورزان و واحدهای کشاورزی ایران

عناصر اصلی موثر بر بخش کشاورزی ایران

عدم هماهنگی و انسجام مناسب، میان عناصر موثر بر بخش کشاورزی ایران

چگونه منابع مالی داخلی کشور باید میان زیربخشهای کشاورزی تخصیص یابد؟

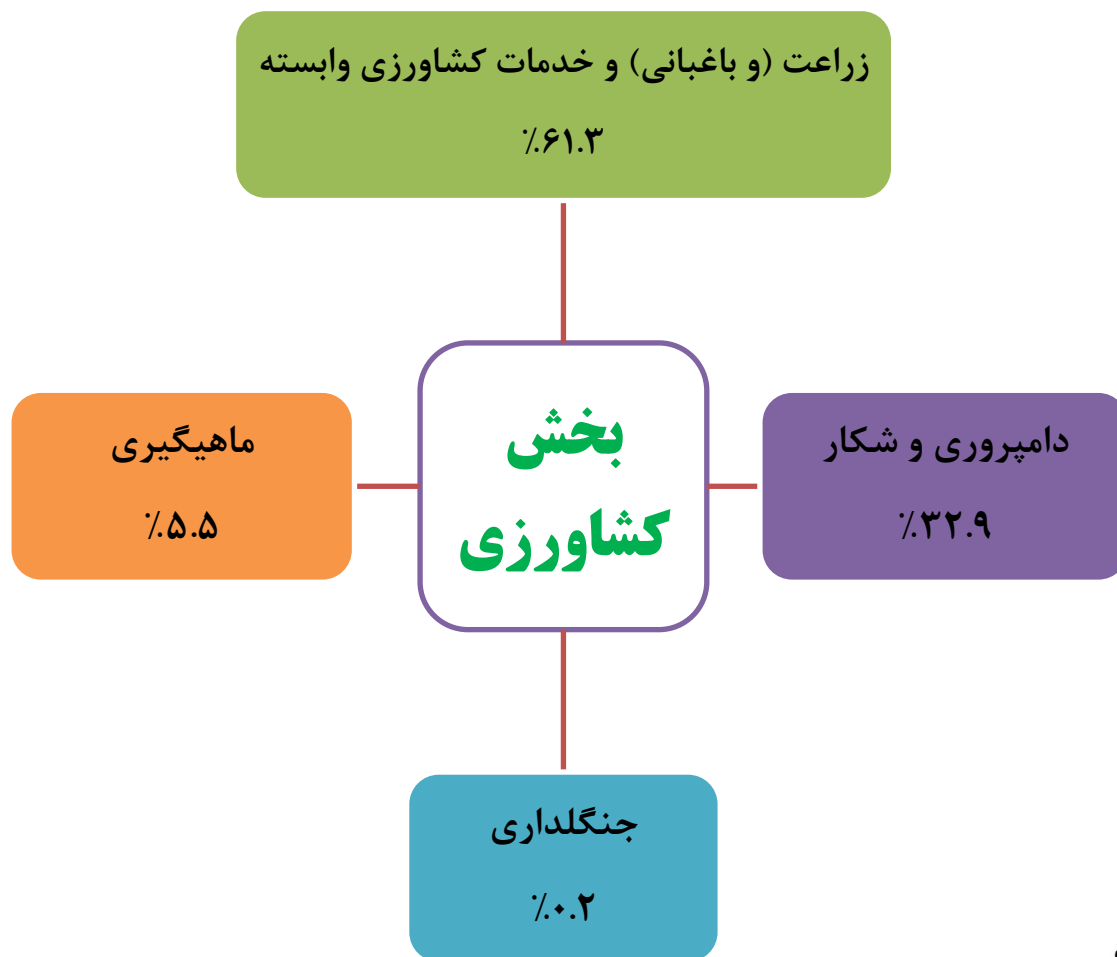
مقدار و سهم تولید زیربخشهای کشاورزی ایران در کل تولید بخش در سال ۱۴۰۱

شرح	مقدار تولید (پیش بینی) (هزار تن)	سهم در کل تولید (درصد)
زراعت	۸۴۷۷۲	۶۴
باغبانی	۳۰۸۰۹	۲۳
دام و طیور	۱۶۳۸۶	۱۲
شیلات	۱۴۶۱	۱
کل	۱۳۳۴۲۸	۱۰۰

منابع داده‌ها: (۱). وزارت جهاد کشاورزی (مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات) (۲). محاسبات

سهم ارزش ستانده زیربخشهای کشاورزی ایران در کل ارزش ستانده بخش جاری

(متوسط ۹۹-۱۳۹۰)

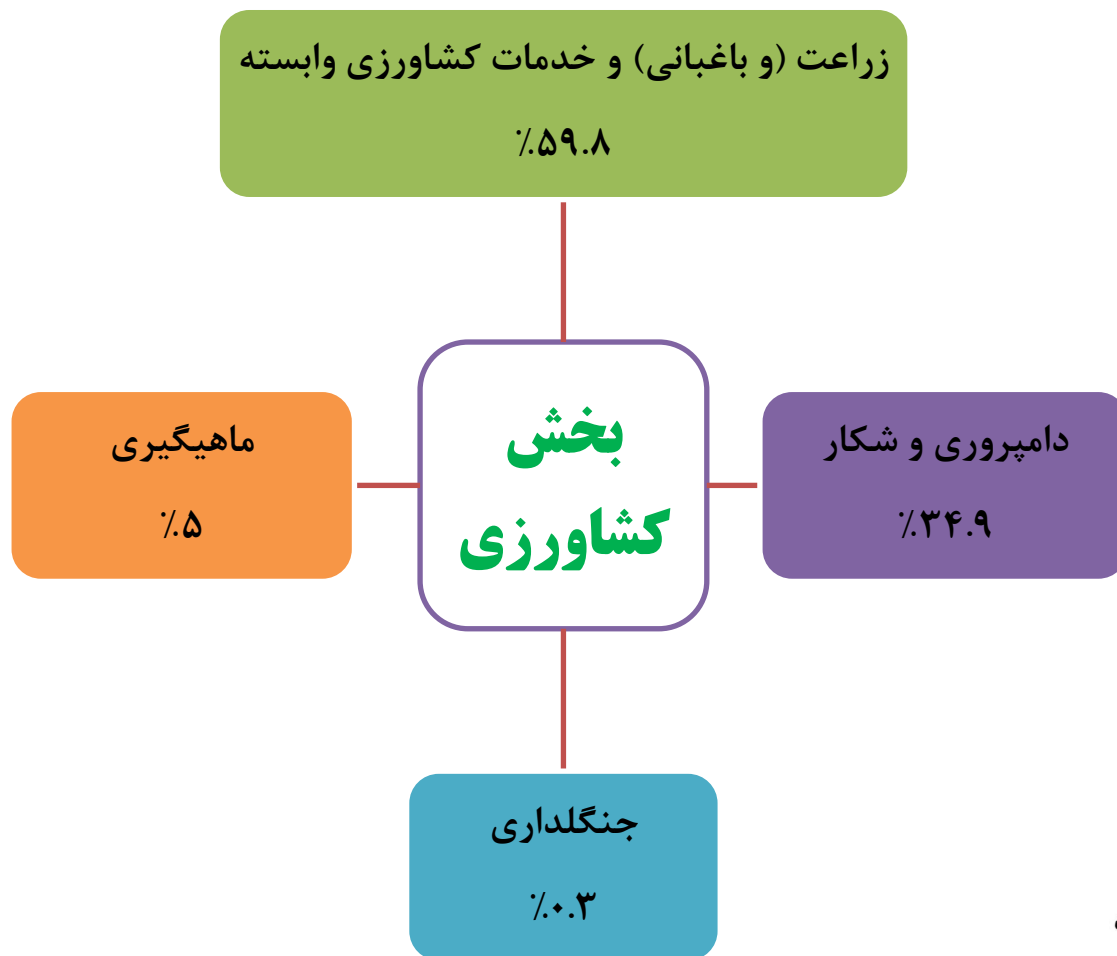
منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). محاسبات

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سهم ارزش ستانده زیربخشهای کشاورزی ایران در کل ارزش ستانده بخش ثابت ۱۳۹۵ (متوسط ۹۹-۱۳۹۰)

(۲). محاسبات

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

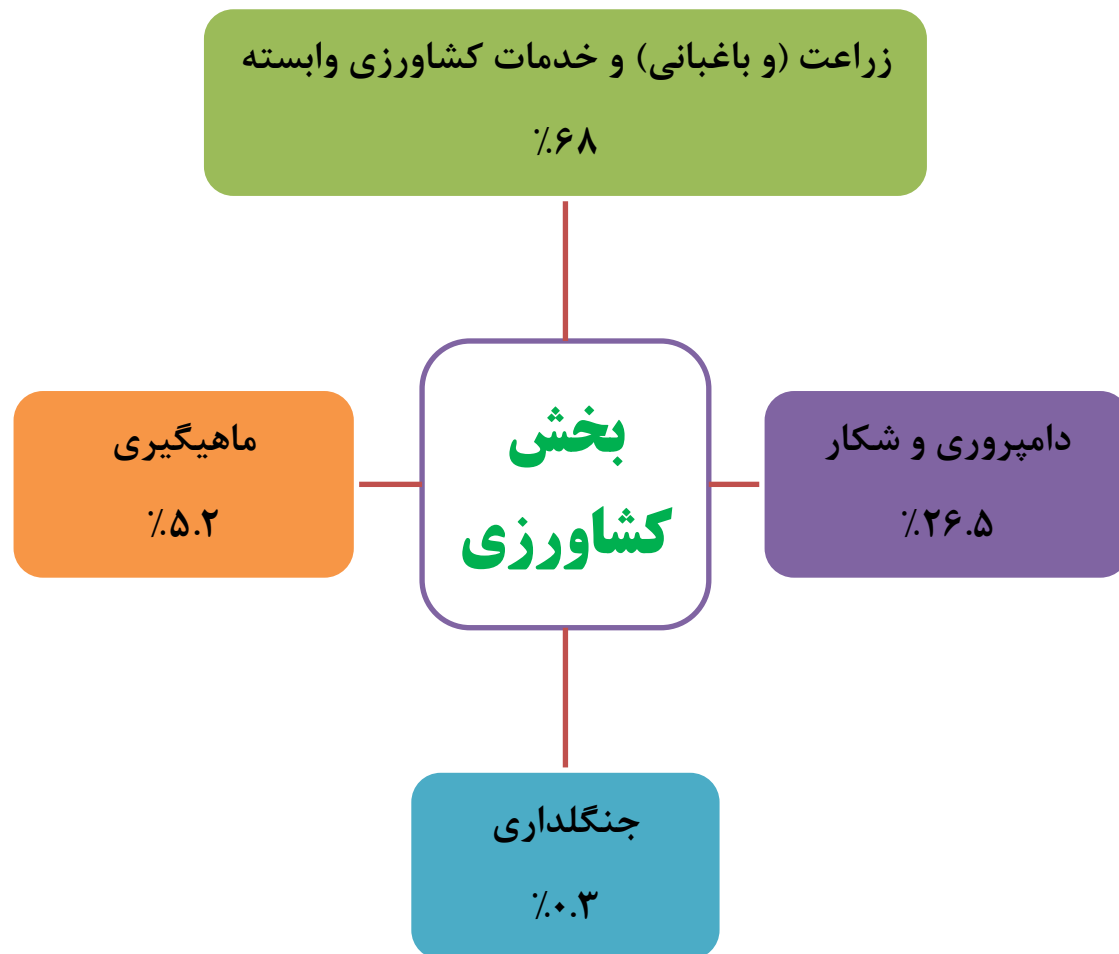
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

APERDRI

سهم ارزش افزوده زیربخشهای کشاورزی ایران در کل ارزش افزوده بخش جاری (متوسط ۹۹-۱۳۹۰)

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). محاسبات

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

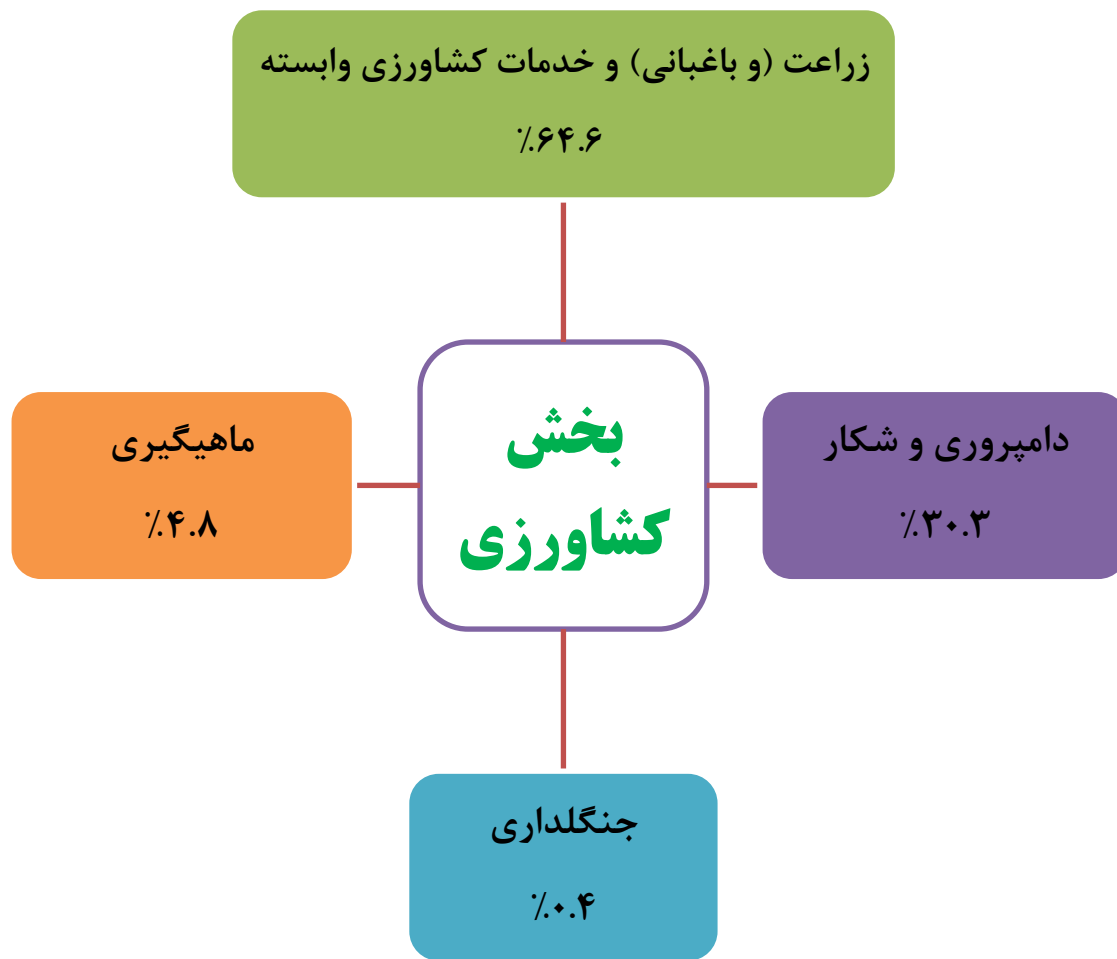

سهم ارزش افزوده زیربخشهای کشاورزی ایران در کل ارزش افزوده بخش

ثابت ۱۳۹۵

(متوسط ۹۹-۱۳۹۰)

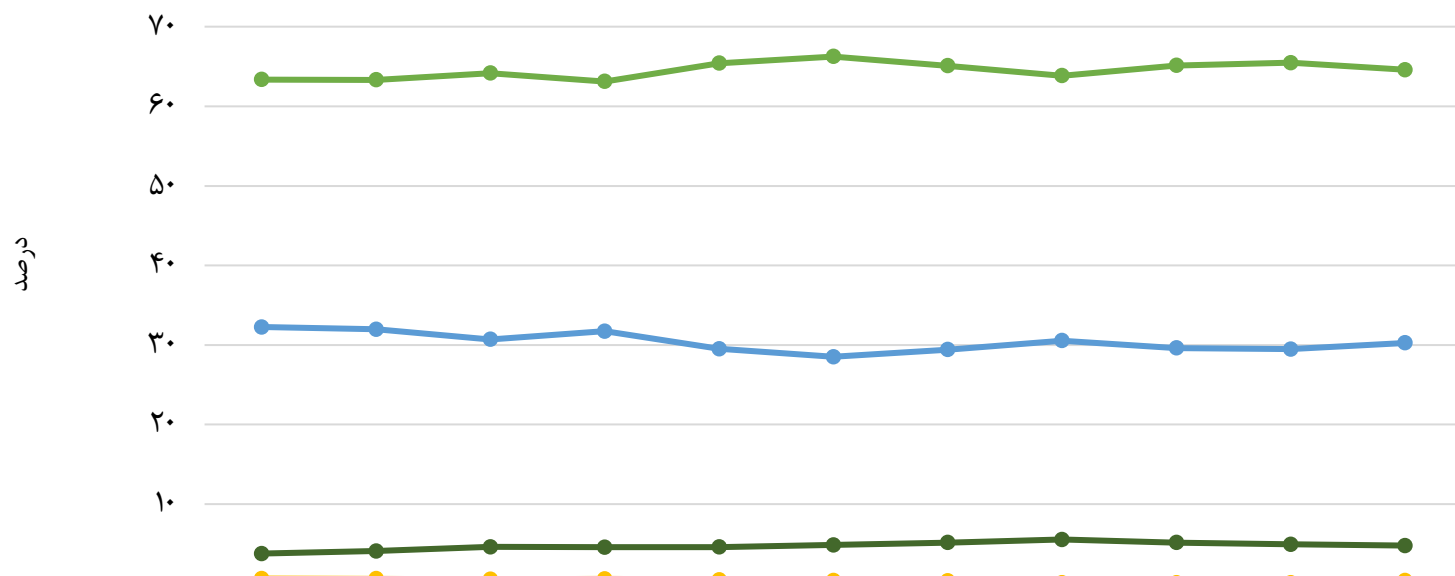
منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). محاسبات

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

توزیع ارزش افزوده بخش کشاورزی ایران در بین زیربخشهای آن (درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	میانگین دوره
خشکسالی و تحریم	تحریم	تحریم			برجام			خشکسالی و تحریم	تحریم	تحریم و کووید-۱۹	
زراعت (وباغبانی) و خدمات کشاورزی وابسته	۶۳	۶۳	۶۴	۶۳	۶۵	۶۶	۶۵	۶۴	۶۵	۶۵	۶۵
دامپروری و شکار	۳۲	۳۲	۳۱	۳۲	۳۰	۲۹	۲۹	۳۱	۳۰	۲۹	۳۰
جنگلداری	۰.۶	۰.۶	۰.۵	۰.۶	۰.۵	۰.۴	۰.۳	۰.۱	۰.۱	۰.۱	۰.۴
ماهیگیری	۳.۸	۴.۱	۴.۶	۴.۶	۴.۶	۴.۸	۵.۱	۵.۵	۵.۲	۴.۹	۴.۸

(۲). محاسبات

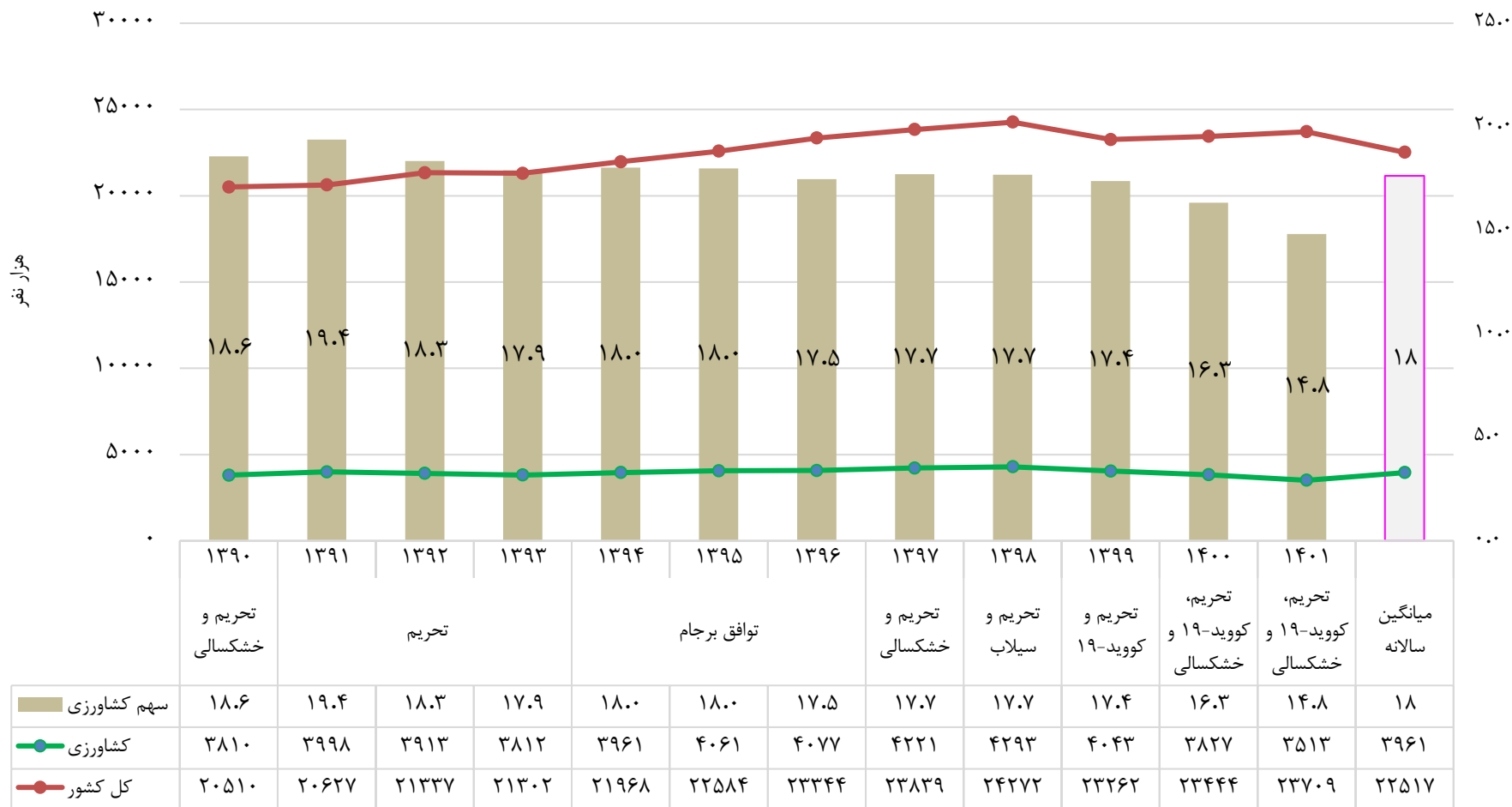
منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

میزان و سهم اشتغال سالانه کشاورزی (هزار نفر، درصد)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

عدم تحقق اهداف رشد اقتصادی کشاورزی در برنامه های پنجم و ششم توسعه

رشد ارزش افزوده‌ی هدف و عملکرد بخش کشاورزی ایران در سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۰ (درصد)

سال	برنامه توسعه	رشد اقتصادی هدف برنامه	بانک مرکزی ج.ا.ا. (۱۳۹۵=۱۰۰)	مرکز آمار ایران (۱۳۹۰=۱۰۰)
۱۳۹۰	پنجم	۷ درصد	*	۹.۹-
۱۳۹۱			۵.۰	۲.۵
۱۳۹۲			۵.۳	۴.۸
۱۳۹۳			۸.۳	۴.۵
۱۳۹۴			۳.۰	۵.۴
۱۳۹۵	میان برنامه		۴.۹	۴.۵
۱۳۹۶	ششم	۸ درصد	۳.۴	۱.۵
۱۳۹۷			۲.۳-	۳.۲-
۱۳۹۸			۹.۱	۱۱.۵
۱۳۹۹			۳.۲	۴.۳
۱۴۰۰			۲.۶-	۳.۶-
۱۴۰۱	میان برنامه		۱.۱	۴.۴-

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا. (۲). مرکز آمار ایران * عدم انتشار بر اساس سال پایه ۱۳۹۵

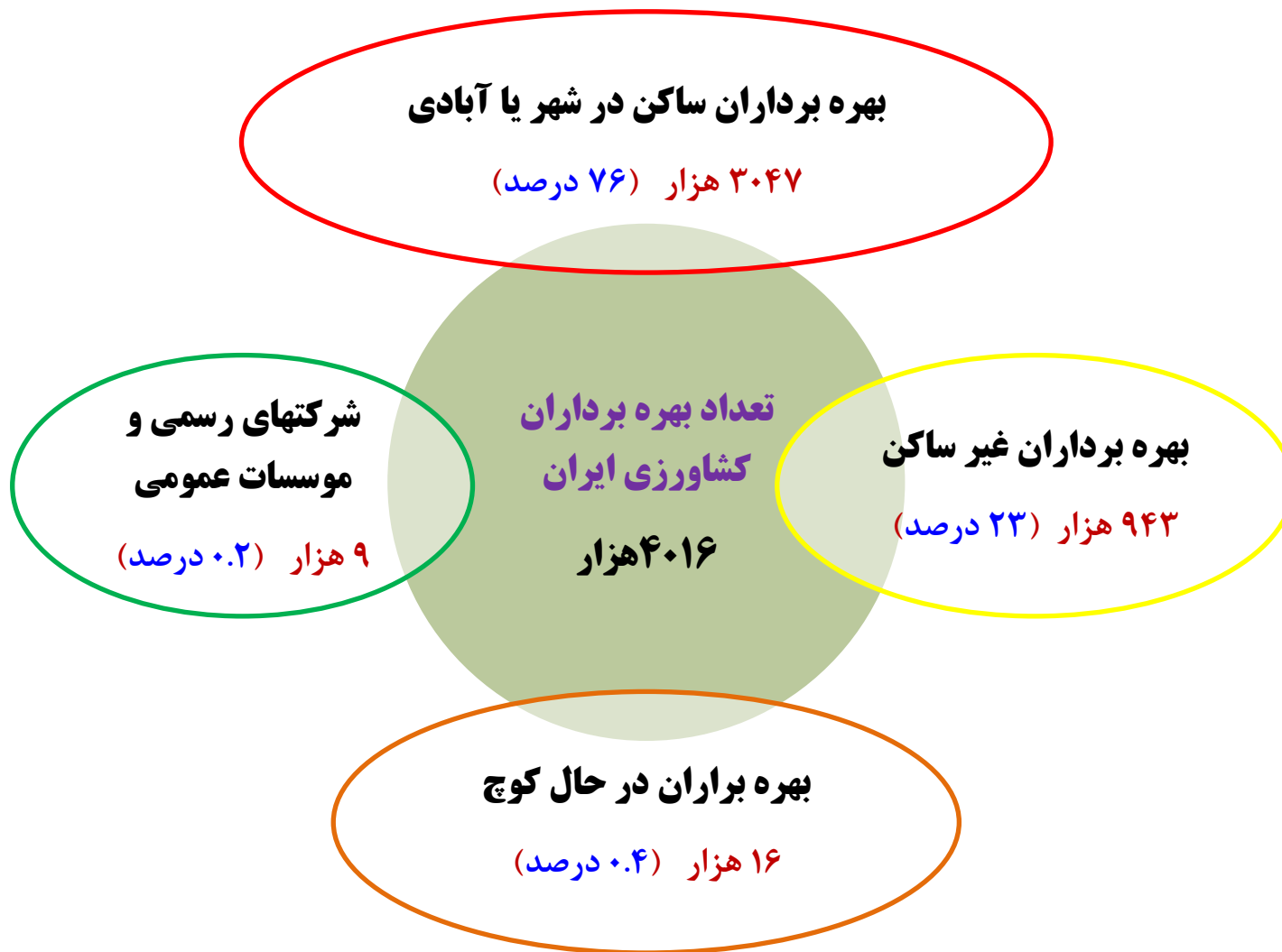

شاخصهای کلان بخش کشاورزی ایران در سال ۱۴۰۱

تراز تجاری		اشتغال		ارزش واردات کشاورزی		ارزش صادرات کشاورزی		مقدار واردات کشاورزی		مقدار صادرات کشاورزی		ارزش افزوده کشاورزی (۱۳۹۵=۱۰۰)		
۱۴۰۱		۱۴۰۱		۱۴۰۱		۱۴۰۱		۱۴۰۱		۱۴۰۱		۱۴۰۱		
(میلیون تن، میلیارد دلار)		(هزار نفر، درصد)		(میلیون دلار، درصد)		(میلیون دلار، درصد)		(هزار تن، درصد)		(هزار تن، درصد)		(هزار میلیارد ریال، درصد)		
ارزش	مقدار	سهم	مقدار	سهم	مقدار	سهم	مقدار	سهم	مقدار	سهم	مقدار	رشد	سهم	مقدار
-۱۳.۲	-۱۷.۴	۱۵	۳۵۱۳	۳۱	۱۸۳۹۰	۹.۸	۵۲۱۲	۶۸	۲۵۲۱۲	۶.۴	۷۷۷۱	۱.۱	۱۰	۱۵۷۹

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). مرکز آمار ایران (۳). وزارت جهاد کشاورزی (۴). محاسبات

واحدهای کشاورزی در ایران

منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

توزیع کاربری اراضی کشاورزی ایران

اراضی زراعی دیم

%۵۳

باغ و قلمستان آبی

%۱۰

باغ و قلمستان دیم

%۱

اراضی زراعی آبی

%۳۶

- وسعت اراضی کشاورزی: ۱۶۴۷۷ هزار هکتار
- تعداد بهره برداری کشاورزی با زمین: ۳۳۵۹ هزار
- متوسط سهم هر بهره برداری: حدود ۵ هکتار

منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

چنین واحدهایی تا چه اندازه
می توانند از نظام تامین مالی
حاکم بر کشورمان بهره مند
شوند؟

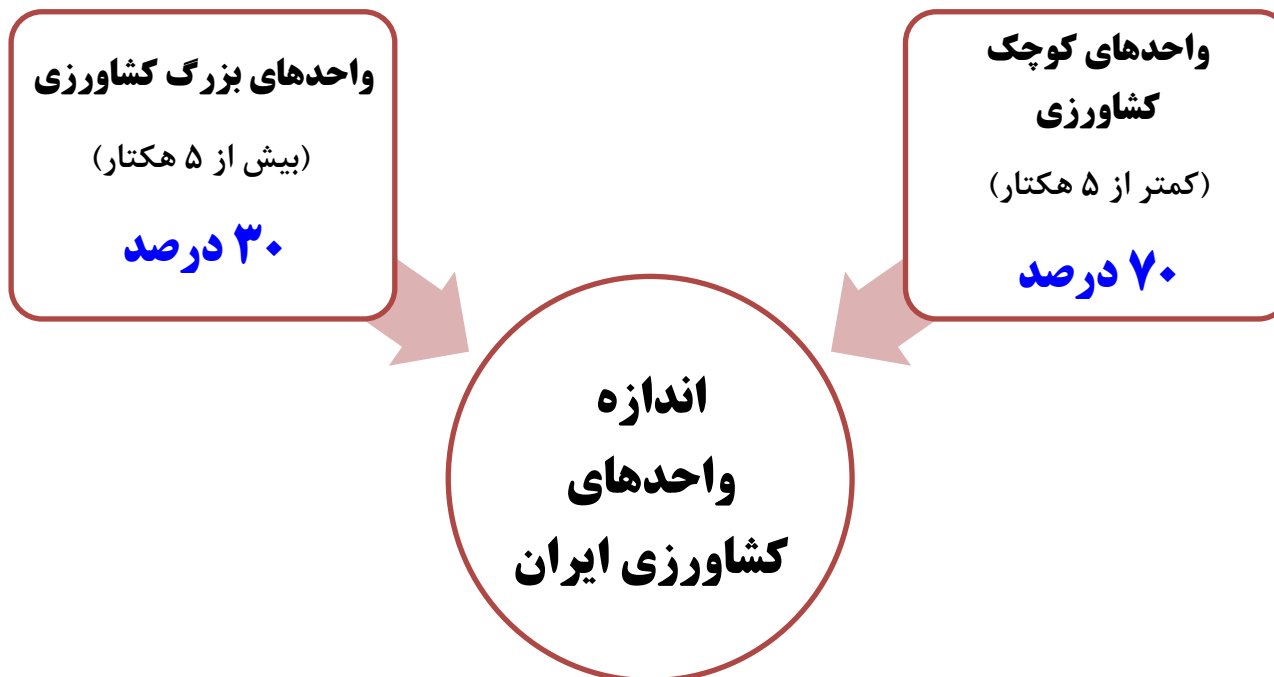
برای تامین مالی هدفمند
واحدهای کشاورزی با این
ویژگیها چه ساختاری لازم
است؟

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

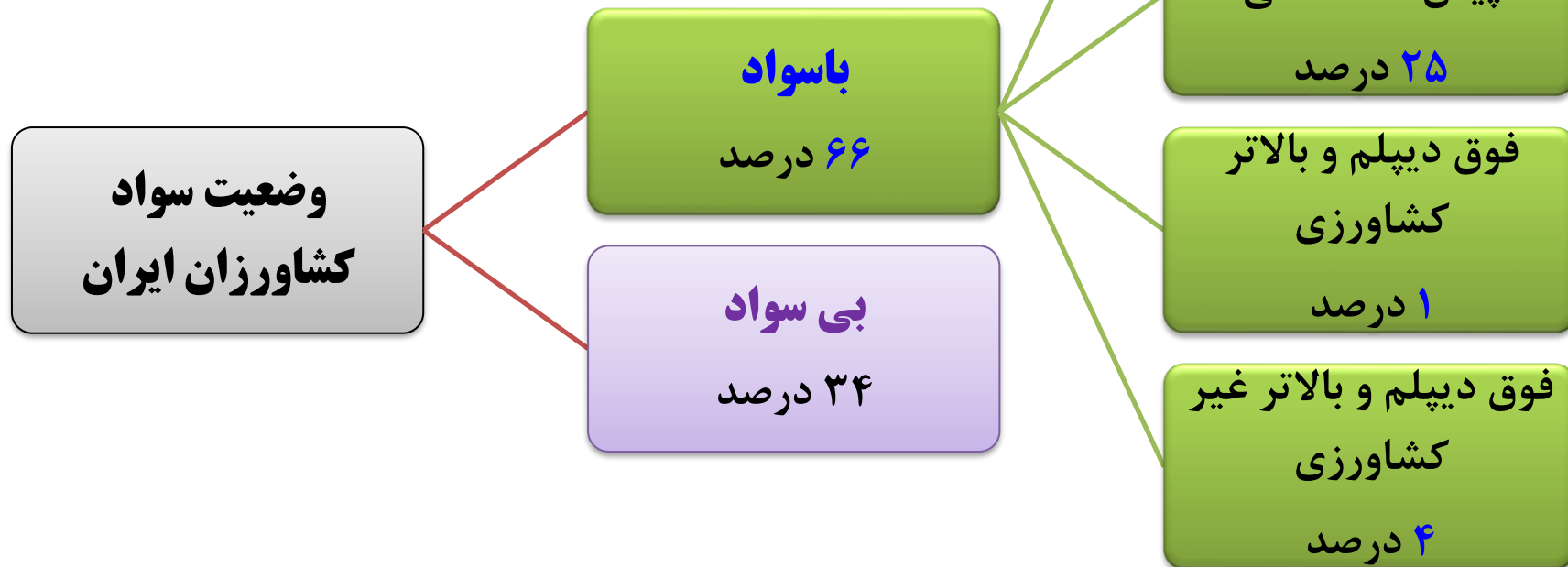
موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

کشاورزی ایران، کشاورزی خرد محور

منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

آیا برای کشاورزانی با این ترکیب از سطح
سواد، امکان توسعه فناوریهای نوین، دانش
جدید کشاورزی، روشهای تامین مالی
جدید و ... مقدور است؟

منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

بخش سوم

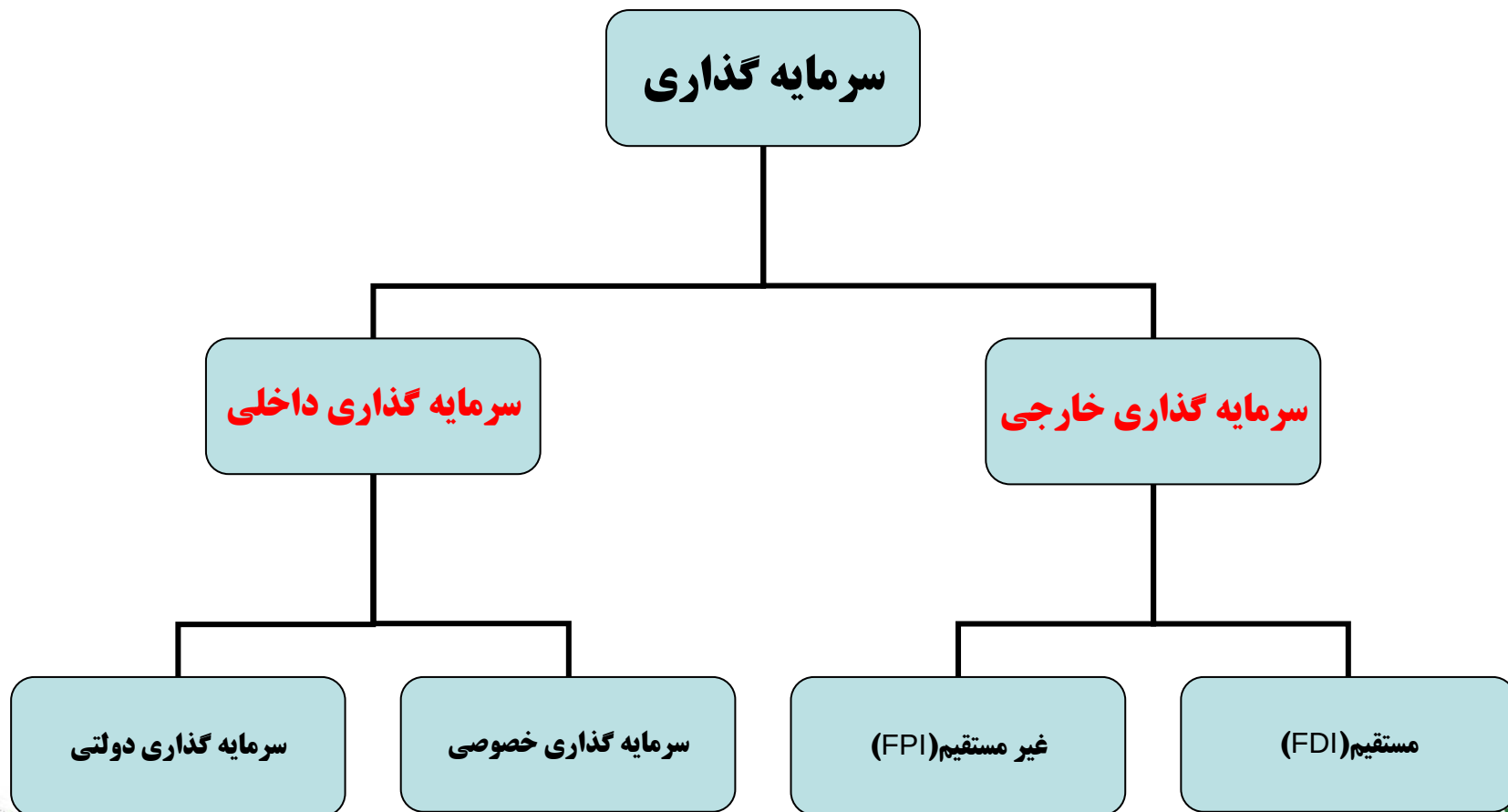
مبانی نظری سرمایه گذاری

- انواع سرمایه گذاری
- طبقه بندی سرمایه گذاری در کشاورزی
- عوامل موثر بر سرمایه گذاری کشاورزی
- عوامل موثر بر تعیین نوع سرمایه گذاری
- مدیریت سرمایه گذاری
- اهداف سرمایه گذاری

انواع سرمایه گذاری

- **سرمایه گذاری زیربنایی:** مانند سرمایه گذاری در ایجاد راهها، آب، برق، بهداشت، ارتباطات، بنادر و
- **سرمایه گذاری مولد:** مانند سرمایه گذاری در ماشین آلات و ابزارها و کارخانجات.
- **سرمایه گذاری در نیروی انسانی:** مانند سرمایه گذاری در آموزش و تحقیق و توسعه (R&D).

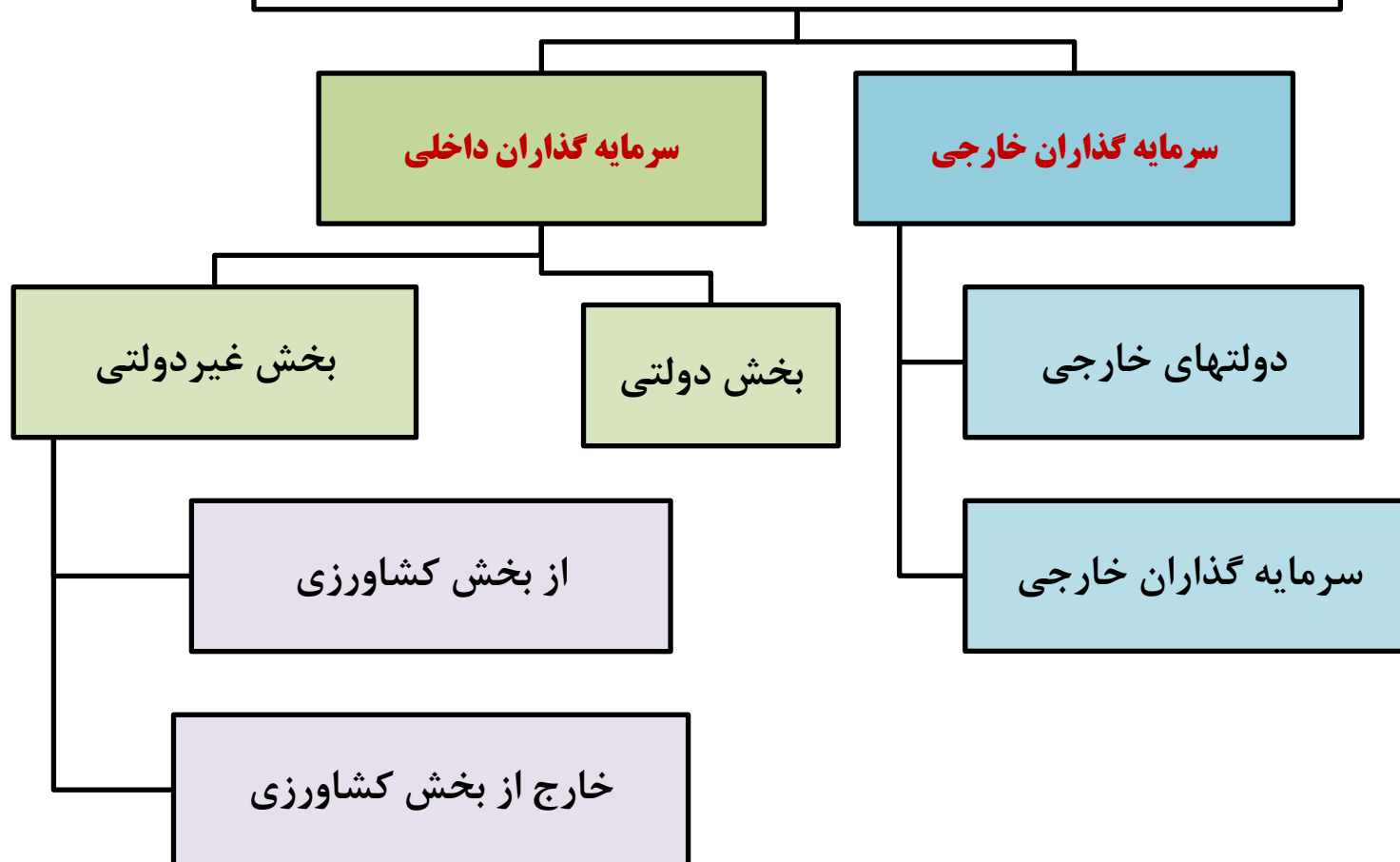
طبقه بندی سرمایه گذاری کشاورزی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

طبقه بندی سرمایه گذاران کشاورزی

○ سرمایه گذار (Investor):

فردی است که دارایی خود را در یک پروژه با هدف بازگشت اصل سرمایه + کسب سود متناسب قرار می دهد.

○ دو پارامتر کلیدی برای جلب سرمایه گذار:

(۱). امنیت (جانی، مالی، روانی و ...) پایدار

(۲). سودآوری مناسب

ایجاد بستر برای
سرمایه گذاری؟

معرفی فرصت‌های
سرمایه گذاری؟

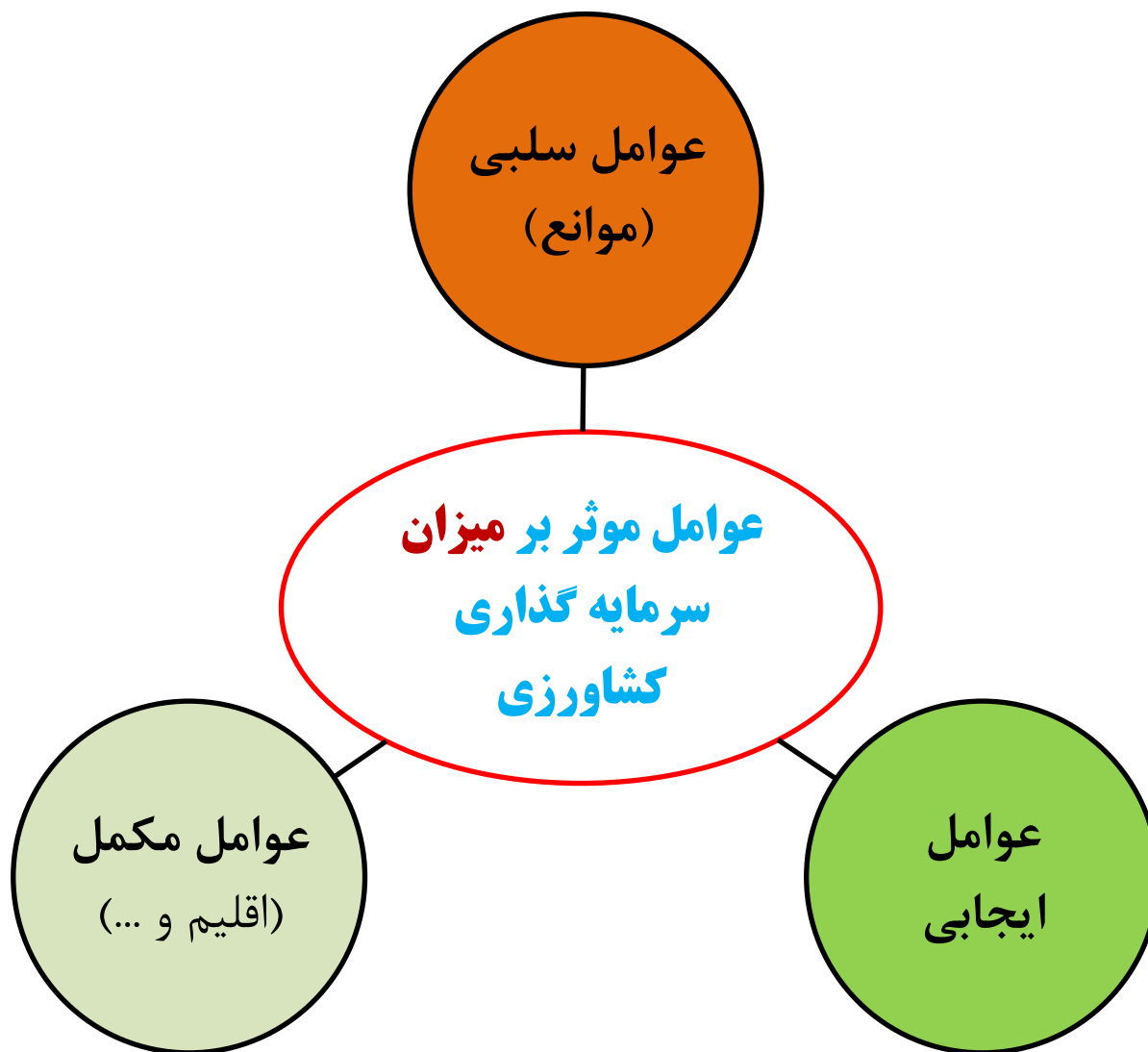

شناسایی سرمایه
گذاران؟

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

عوامل موثر بر سرمایه گذاری خصوصی در بخش کشاورزی

الف). عوامل اقتصادی:

- نرخ بهره اعتبارات
- سودآوری بخش کشاورزی در قیاس با دیگر بخشها:
 - ۱- نرخ مبادله بخش کشاورزی با دیگر بخشهای اقتصادی
 - ۲ - اندازه واحدهای کشاورزی
 - ۳- قیمت محصولات کشاورزی
 - ۴- نرخ ارز
 - ۵- سیاستهای ناظر بر کنترل قیمتها
 - ۶- سیاستهای تجاری
- موجودی سرمایه
- سرمایه گذاری دولتی
-

ب). عوامل غیر اقتصادی:

- سیاستهای اقتصادی و تجاری
- امنیت (اقتصادی، سیاسی و قضایی)
- قوانین و مقررات

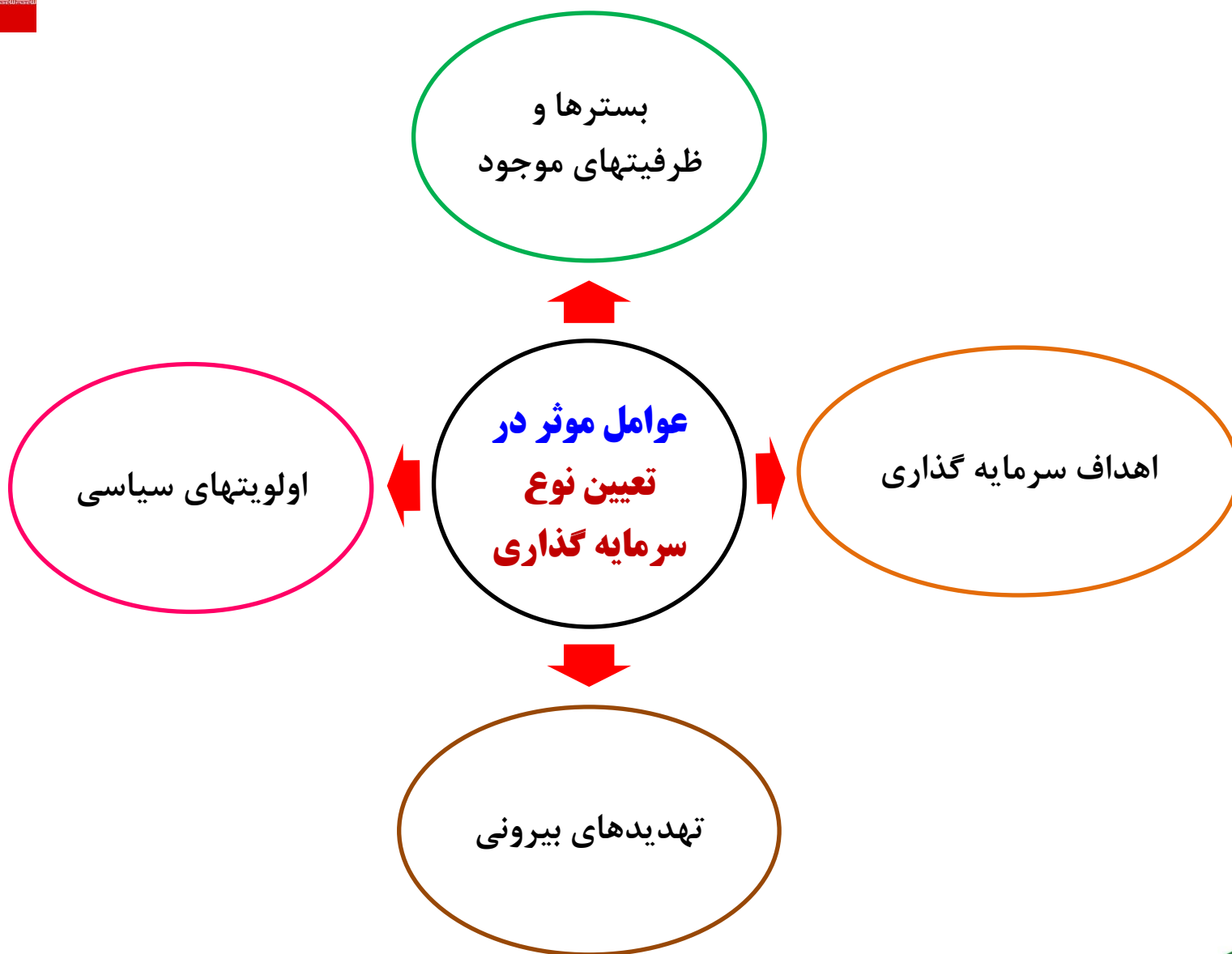
عوامل موثر بر سرمایه گذاری دولتی در بخش کشاورزی

- سیاستهای اقتصادی و تجاری دولت
- درآمدهای دولت (مالیات، کانی ها و معادن و ...)
- شرایط رکودی یا تورمی اقتصاد

مدیریت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی

- مدیریت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی همانند مدیریت تولید و تجارت آن از انسجام و تعریف مشخصی برخوردار نیست (تنوع تامین کنندگان و متقاضیان منابع سرمایه گذاری).
- عدم فعالیت **بازار سرمایه** در کشاورزی به شکل گیری نوعی بازار مالی ناقص و ناکارآمد منجر شده است.

بخش چهارم

وضعیت سرمایه گذاری داخلی در بخش کشاورزی ایران

قسمت اول: بررسی تطبیقی سرمایه گذاری در بخشهای اقتصادی ایران

قسمت دوم: بررسی روند سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

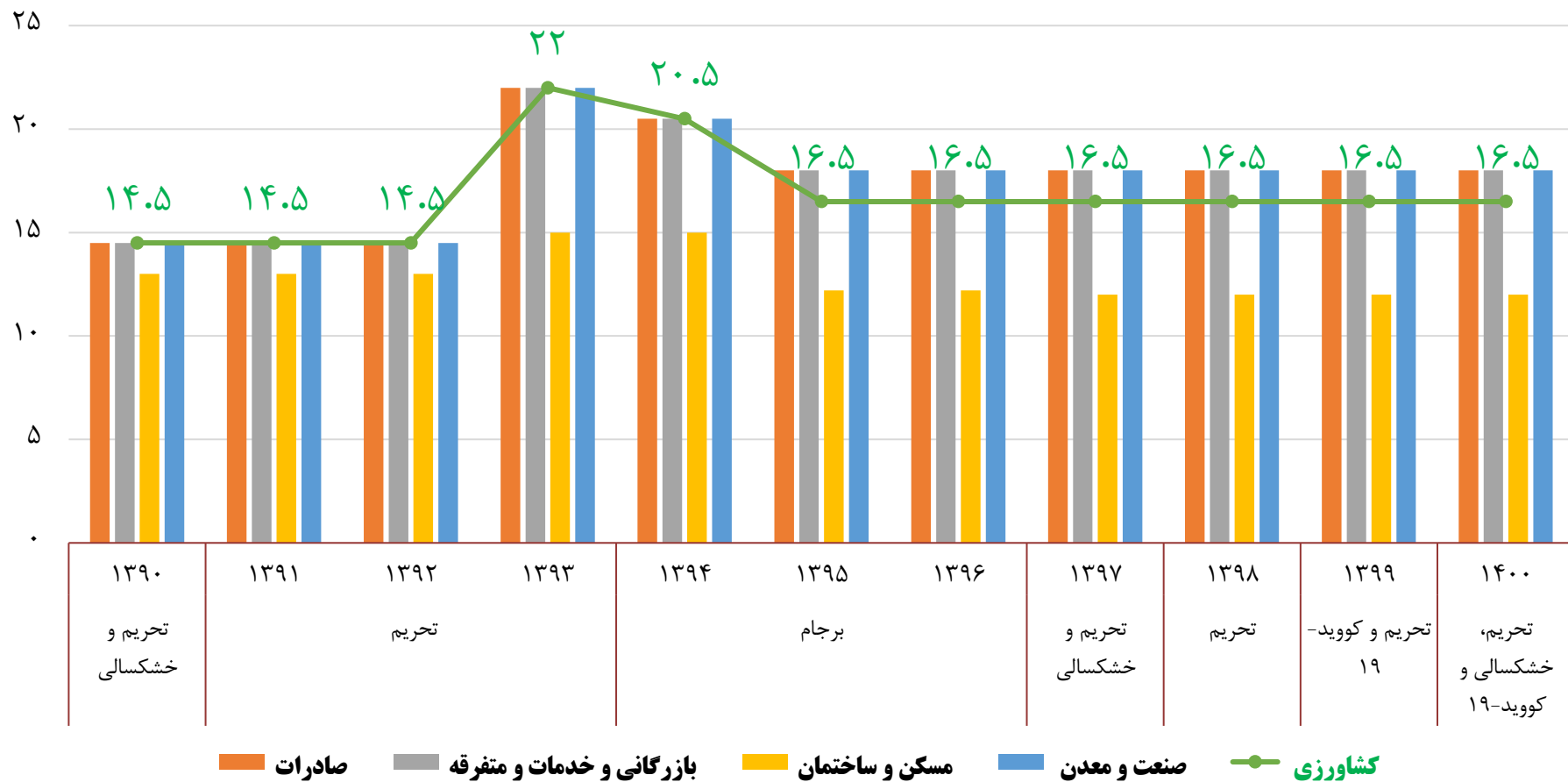
قسمت اول

بررسی تطبیقی سرمایه گذاری در بخشهای اقتصادی ایران

- نرخ تسهیلات بانکی
- وضعیت شاخصهای سرمایه گذاری
- وضعیت شاخصهای موجودی سرمایه

نرخ سود تسهیلات بانکی در بخشهای اقتصادی

(درصد)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مقایسه مقدار سرمایه گذاری، موجودی سرمایه و ارزش افزوده بخش کشاورزی ایران (هزار میلیارد ریال)

سال	ارزش افزوده	میزان سرمایه گذاری	میزان موجودی سرمایه خالص	نسبت ارزش افزوده به	
				سرمایه گذاری	موجودی سرمایه خالص
۱۳۹۰	تحريم و خشكسالی	۱۰۸۹	۲۱۲	۱۶۹۵	۵.۱
۱۳۹۱	تحريم	۱۱۴۴	۱۶۱	۱۸۰۱	۷.۱
۱۳۹۲		۱۲۰۵	۱۷۱	۱۹۱۱	۷.۰
۱۳۹۳		۱۳۰۵	۱۷۳	۲۰۱۶	۷.۵
۱۳۹۴	برجام	۱۳۴۳	۱۰۱	۲۰۴۲	۱۳.۳
۱۳۹۵		۱۴۱۰	۱۰۴	۲۰۶۷	۱۳.۵
۱۳۹۶		۱۴۵۷	۱۱۹	۲۱۰۳	۱۲.۳
۱۳۹۷	تحريم و خشكسالی	۱۴۲۴	۱۲۲	۲۱۳۹	۱۱.۷
۱۳۹۸	تحريم	۱۵۵۴	۱۶۲	۲۲۱۰	۹.۶
۱۳۹۹	تحريم و کووید-۱۹	۱۶۰۳	۱۲۸	۲۲۴۳	۱۲.۵
۱۴۰۰	تحريم، خشكسالی و کووید-۱۹	۱۵۶۱	۱۵۱	۲۲۹۵	۱۰.۳
۱۴۰۱	تحريم و خشكسالی	۱۵۷۹	۱۵۶		۱۰.۱
میانگین		۱۳۸۹	۱۴۷	۲۰۴۸	۹.۵

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

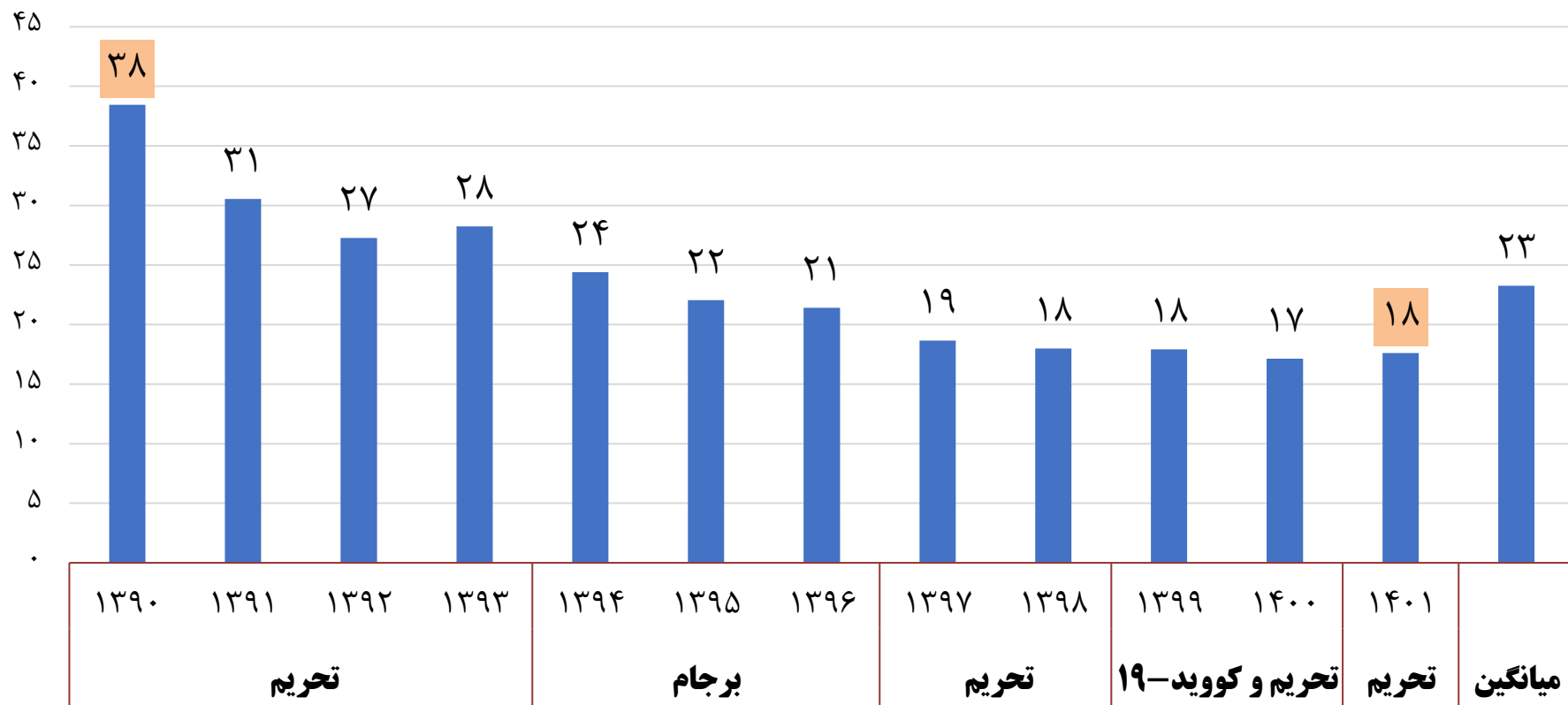
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سهم سرمایه گذاری در تولید ناخالص داخلی ایران

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا

متوسط این سهم در سطح جهانی: ۲۰-۲۵ درصد

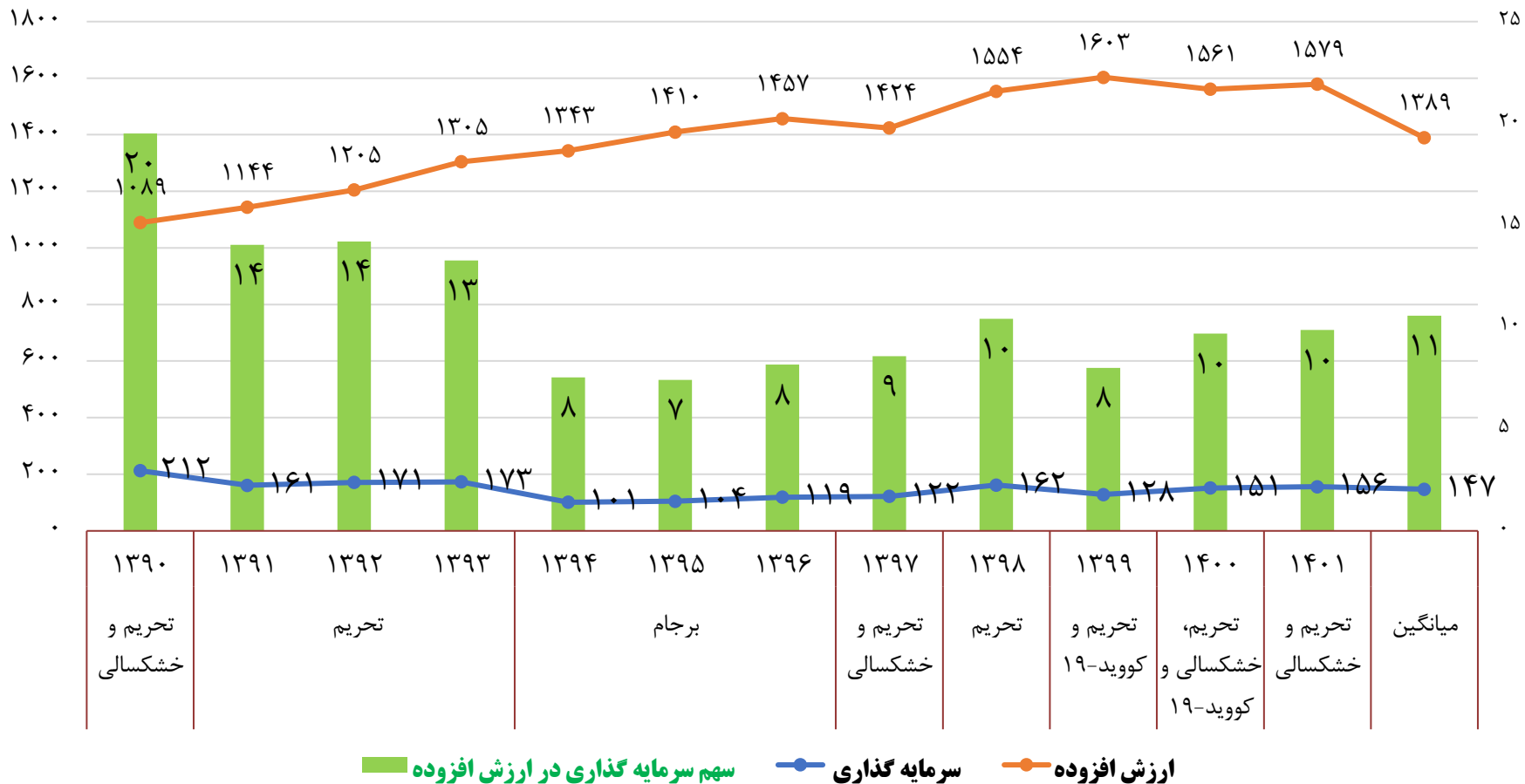
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

جایگاه سرمایه گذاری در ارزش افزوده کشاورزی

(درصد، هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

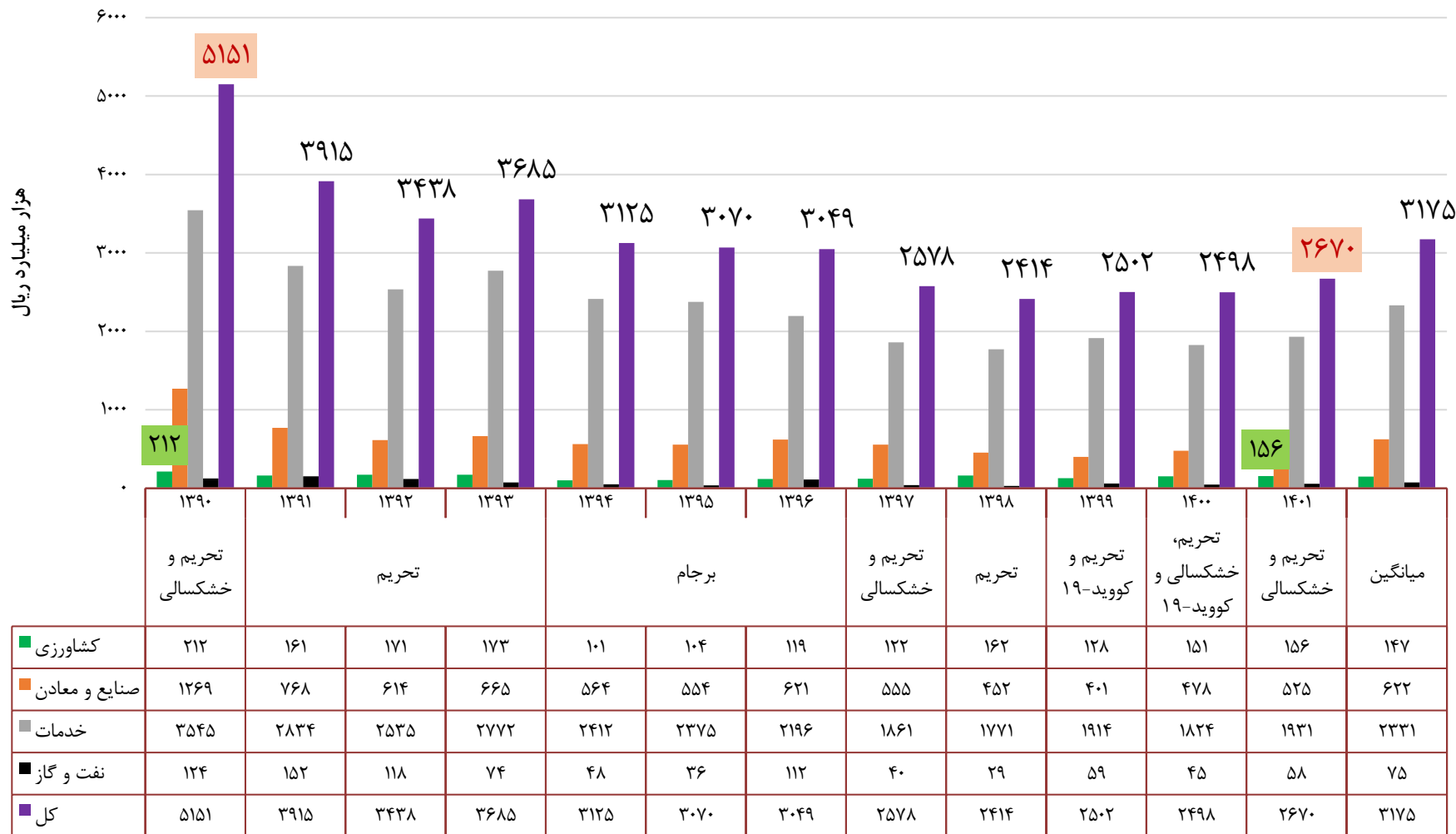
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

میزان سرمایه گذاری به تفکیک بخشهای اقتصادی ایران

(هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

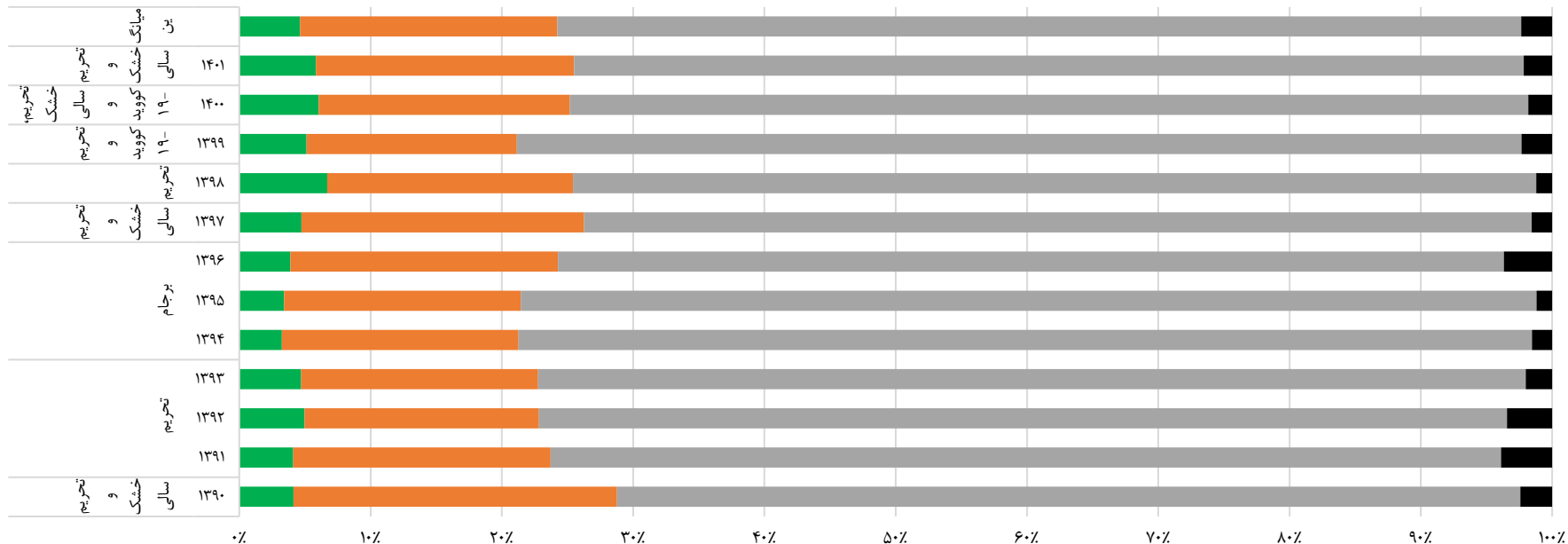

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سهم سرمایه گذاری به تفکیک بخشهای اقتصادی

(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

	میانگین	تحریم و خشکسالی	تحریم و خشکسالی ۱۹-۱۴۰۰	تحریم و خشکسالی ۱۹-۱۴۰۰	تحریم	تحریم و خشکسالی	برجام	تحریم	تحریم و خشکسالی	تحریم	تحریم و خشکسالی	تحریم و خشکسالی
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
کشاورزی	۴.۶	۵.۸	۶.۱	۵.۱	۶.۷	۳.۹	۳.۴	۳.۲	۴.۷	۵.۰	۴.۱	۴.۱
صنایع و معادن	۱۹.۶	۱۹.۷	۱۹.۱	۱۶.۰	۱۸.۷	۲۰.۴	۱۸.۰	۱۸.۰	۱۸.۱	۱۷.۹	۱۹.۶	۲۴.۶
خدمات	۷۳.۴	۷۲.۳	۷۳.۰	۷۶.۵	۷۳.۴	۷۲.۰	۷۷.۴	۷۷.۲	۷۵.۲	۷۳.۷	۷۲.۴	۶۸.۸
نفت و گاز	۲.۴	۲.۲	۱.۸	۲.۳	۱.۲	۳.۷	۱.۲	۱.۵	۲.۰	۳.۴	۳.۹	۲.۴

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

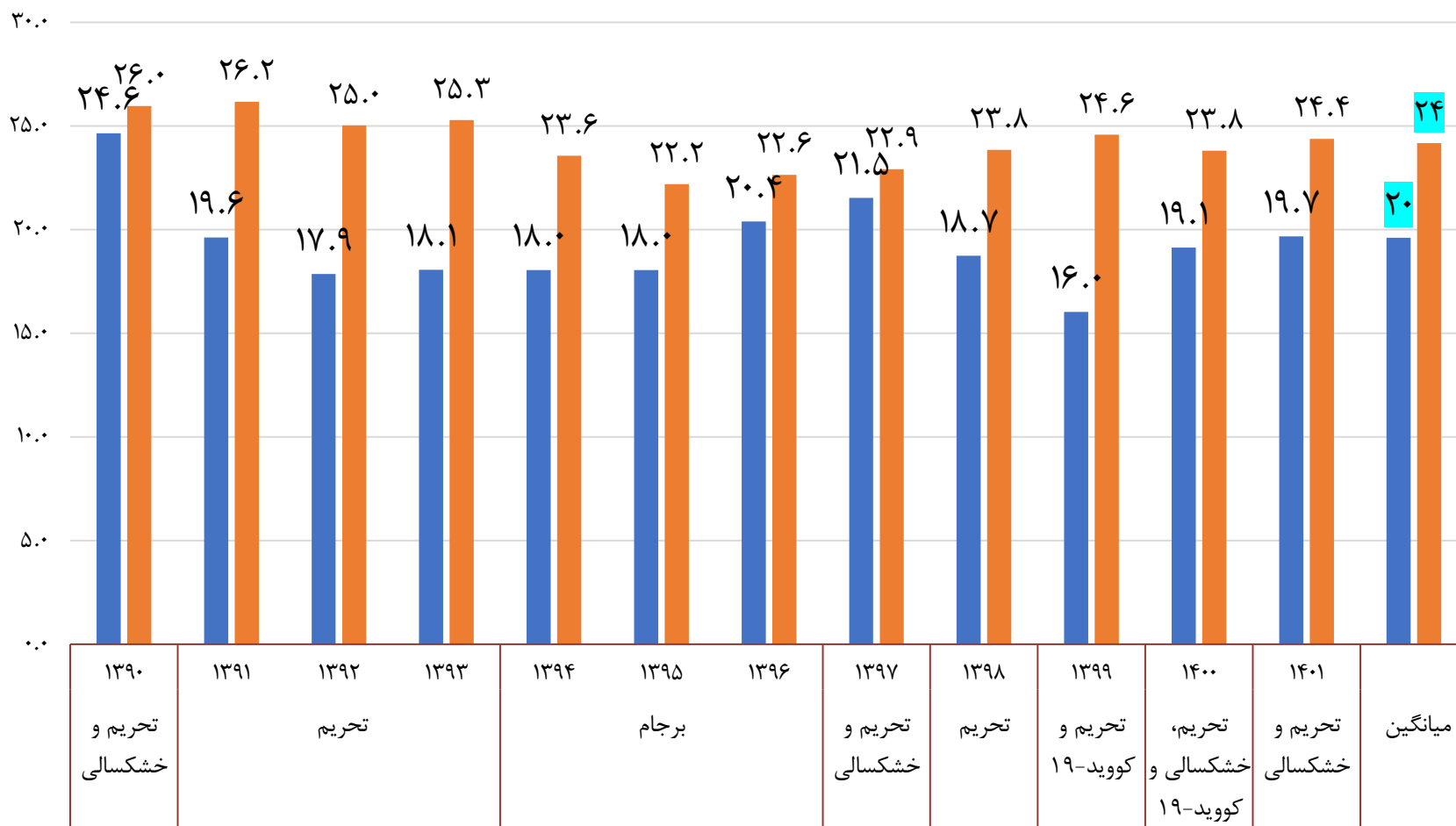
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مقایسه سهم سرمایه گذاری و ارزش افزوده صنایع و معادن ایران

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

■ سهم سرمایه گذاری و معادن ■ سهم ارزش افزوده صنایع و معادن

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

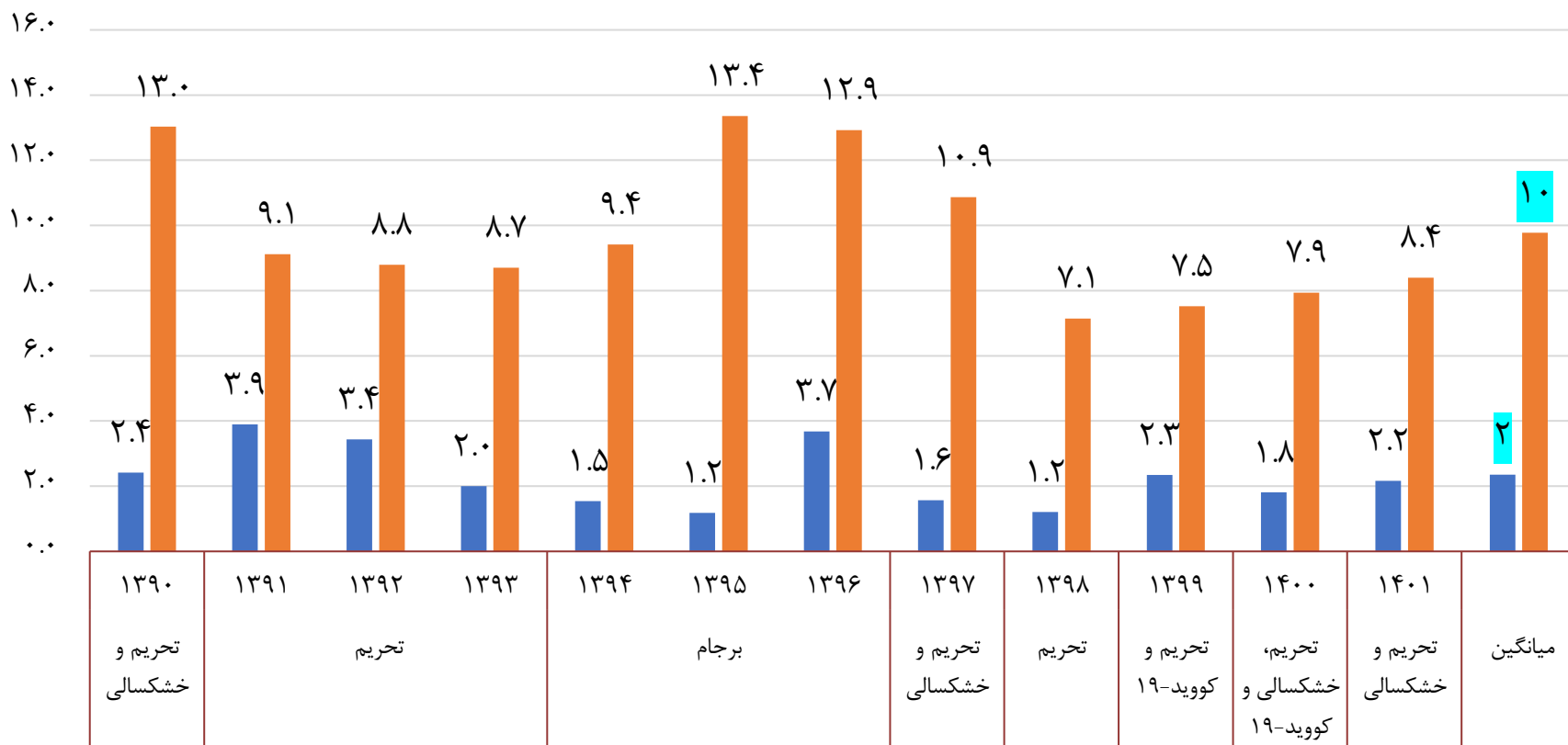
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مقایسه سهم سرمایه گذاری و ارزش افزوده بخش نفت و گاز

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

■ سهم سرمایه گذاری نفت و گاز ■ سهم ارزش افزوده نفت و گاز

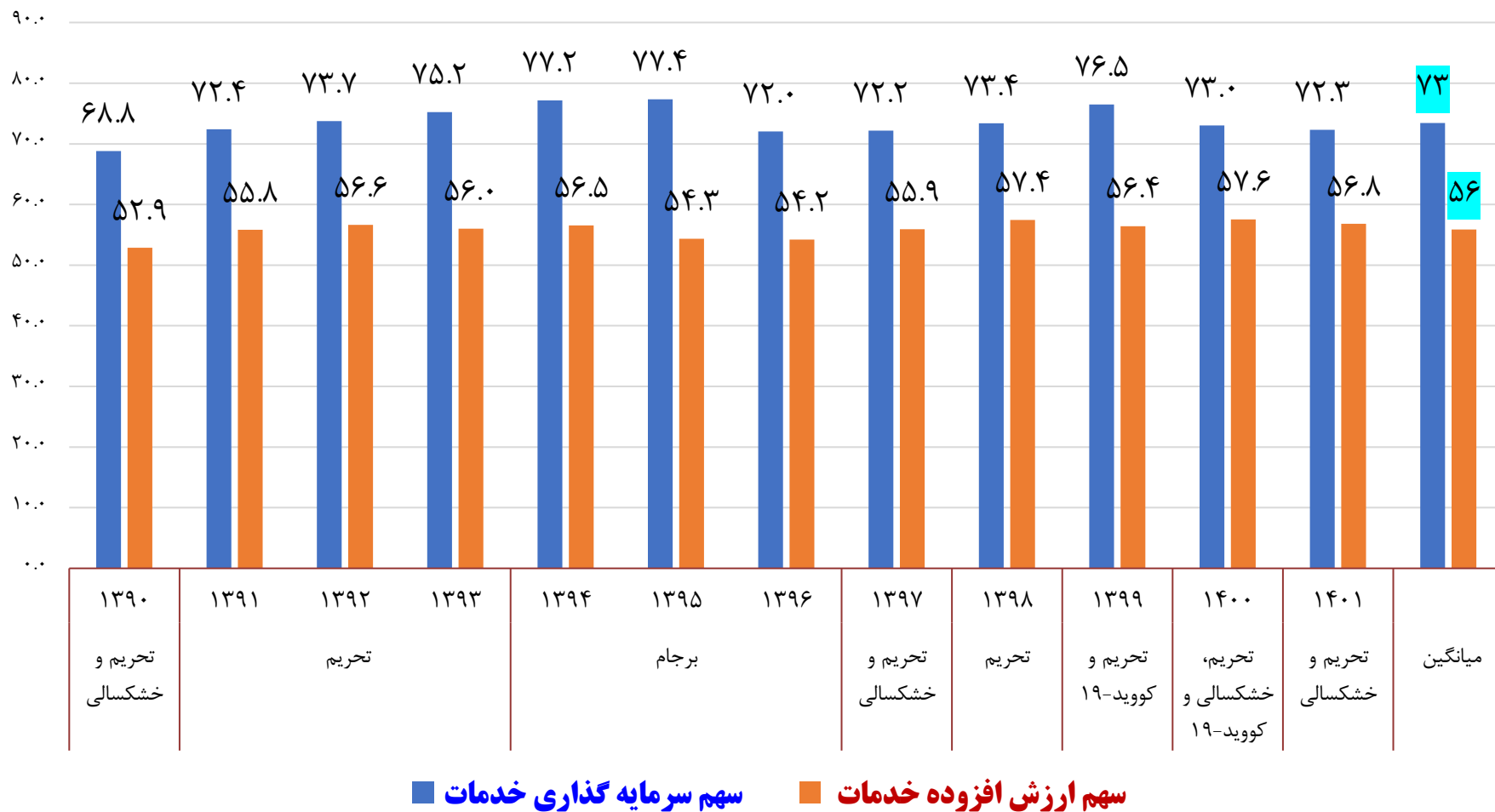
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مقایسه سهم سرمایه گذاری و ارزش افزوده بخش خدمات ایران (درصد، ۱۰۰=۱۳۹۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

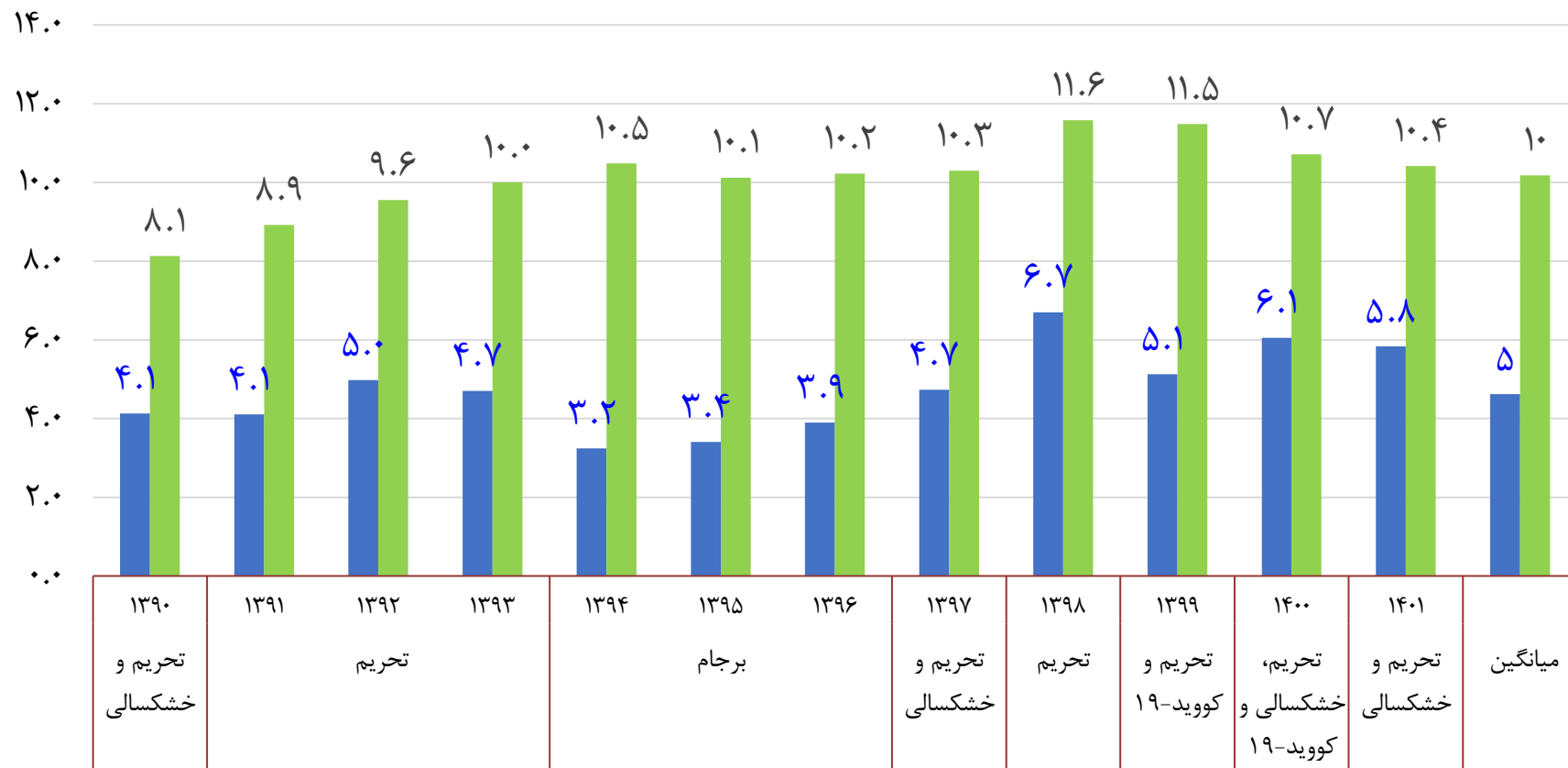
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مقایسه سهم سرمایه گذاری و ارزش افزوده کشاورزی ایران

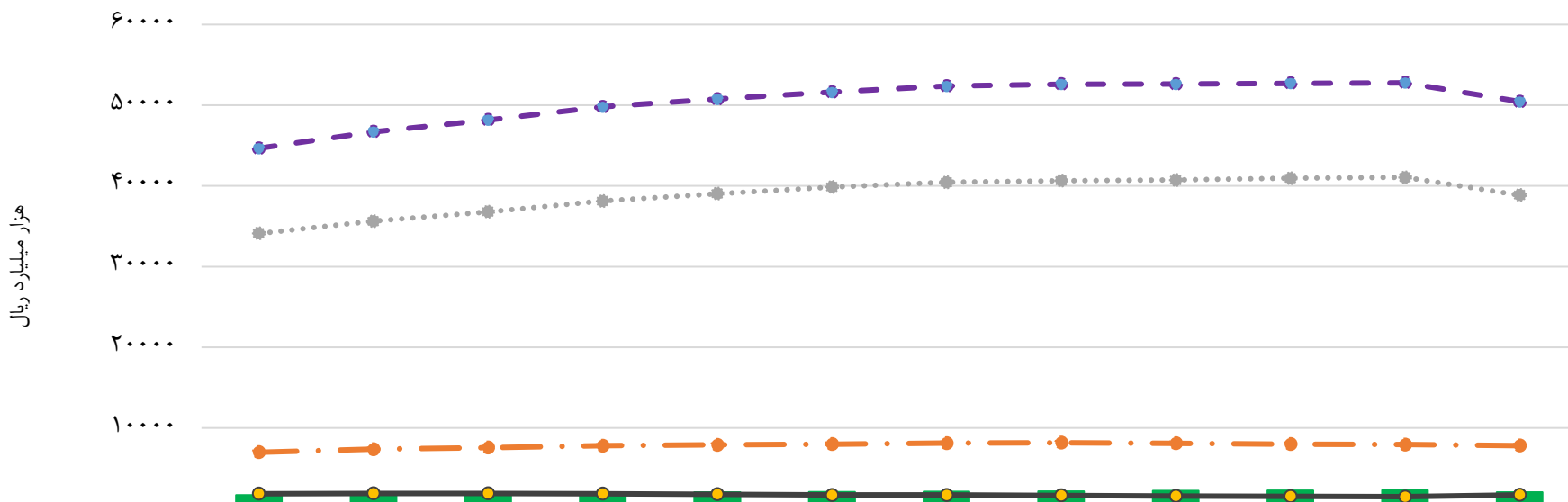
(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

■ سهم ارزش افزوده کشاورزی ■ سهم سرمایه گذاری کشاورزی

میزان موجودی سرمایه خالص بخشهای اقتصادی ایران

(هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	میانگین
	تحریم و خشکسالی	تحریم			برجام			تحریم و خشکسالی	تحریم	تحریم و کووید-۱۹	تحریم، خشکسالی و کووید-۱۹	
کشاورزی	۱۶۹۵	۱۸۰۱	۱۹۱۱	۲۰۱۶	۲۰۴۲	۲۰۶۷	۲۱۰۳	۲۱۳۹	۲۲۱۰	۲۲۴۳	۲۲۹۵	۲۰۴۸
صنایع و معادن	۶۹۸۹	۷۳۶۷	۷۵۶۸	۷۸۰۱	۷۹۰۹	۷۹۹۰	۸۱۲۲	۸۱۷۲	۸۱۱۰	۷۹۹۳	۷۹۴۹	۷۸۱۶
خدمات	۳۴۱۰۹	۳۵۶۳۹	۳۶۷۹۵	۳۸۱۲۸	۳۹۰۳۹	۳۹۸۶۰	۴۰۴۴۵	۴۰۶۴۸	۴۰۷۳۲	۴۰۹۴۶	۴۱۰۵۲	۳۸۸۵۴
نفت و گاز	۱۸۵۸	۱۸۹۷	۱۸۹۶	۱۸۴۹	۱۷۷۸	۱۶۹۹	۱۷۰۱	۱۶۳۸	۱۵۶۶	۱۵۳۰	۱۴۸۲	۱۷۱۸
کل	۴۴۶۵۱	۴۶۷۰۴	۴۸۱۷۱	۴۹۷۹۴	۵۰۷۶۸	۵۱۶۱۶	۵۲۳۷۲	۵۲۵۹۶	۵۲۶۱۹	۵۲۷۱۳	۵۲۷۷۸	۵۰۴۳۵

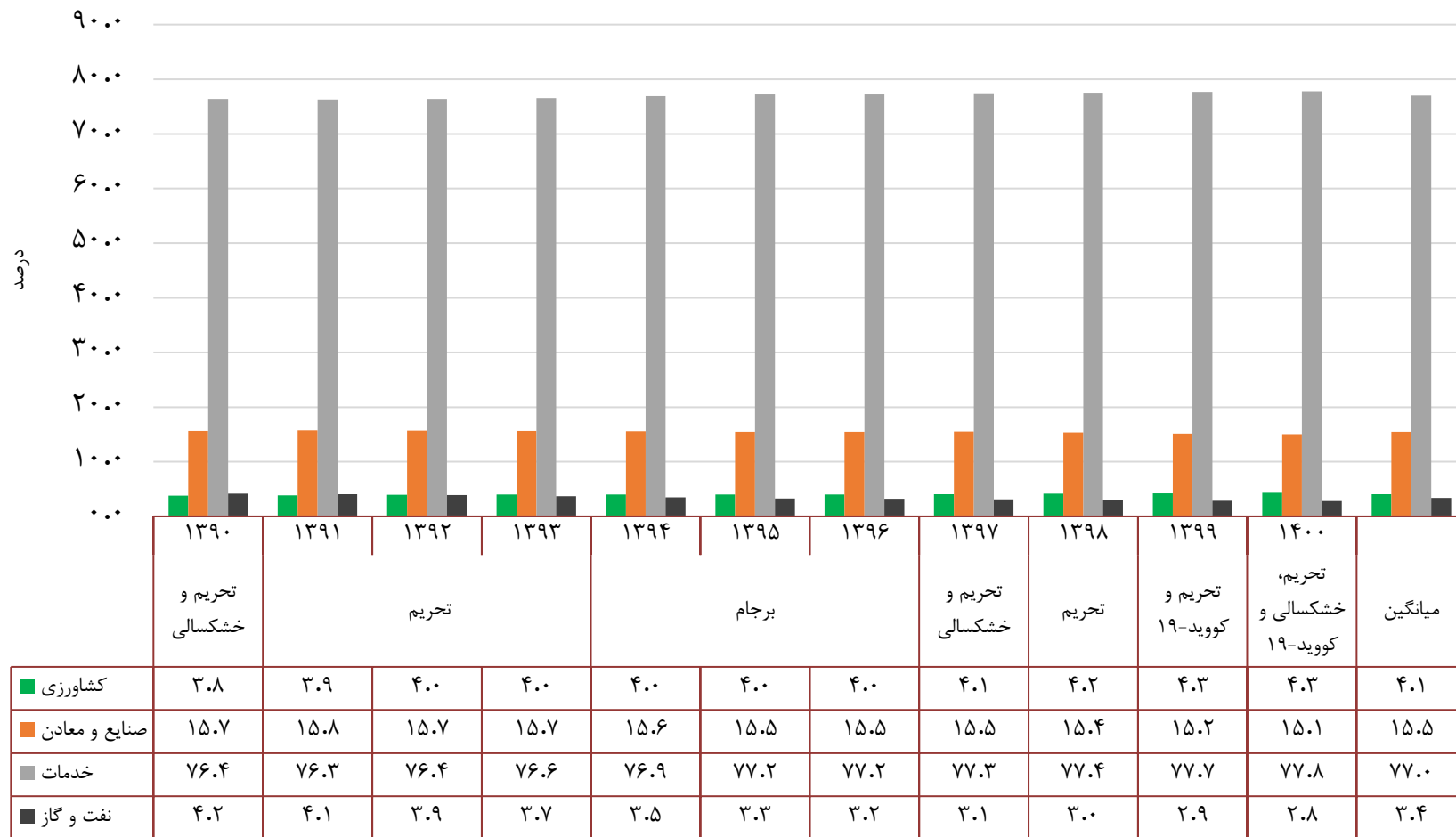
منبع: بانک مرکزی ج.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سهم موجودی سرمایه خالص بخشهای اقتصادی ایران (درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

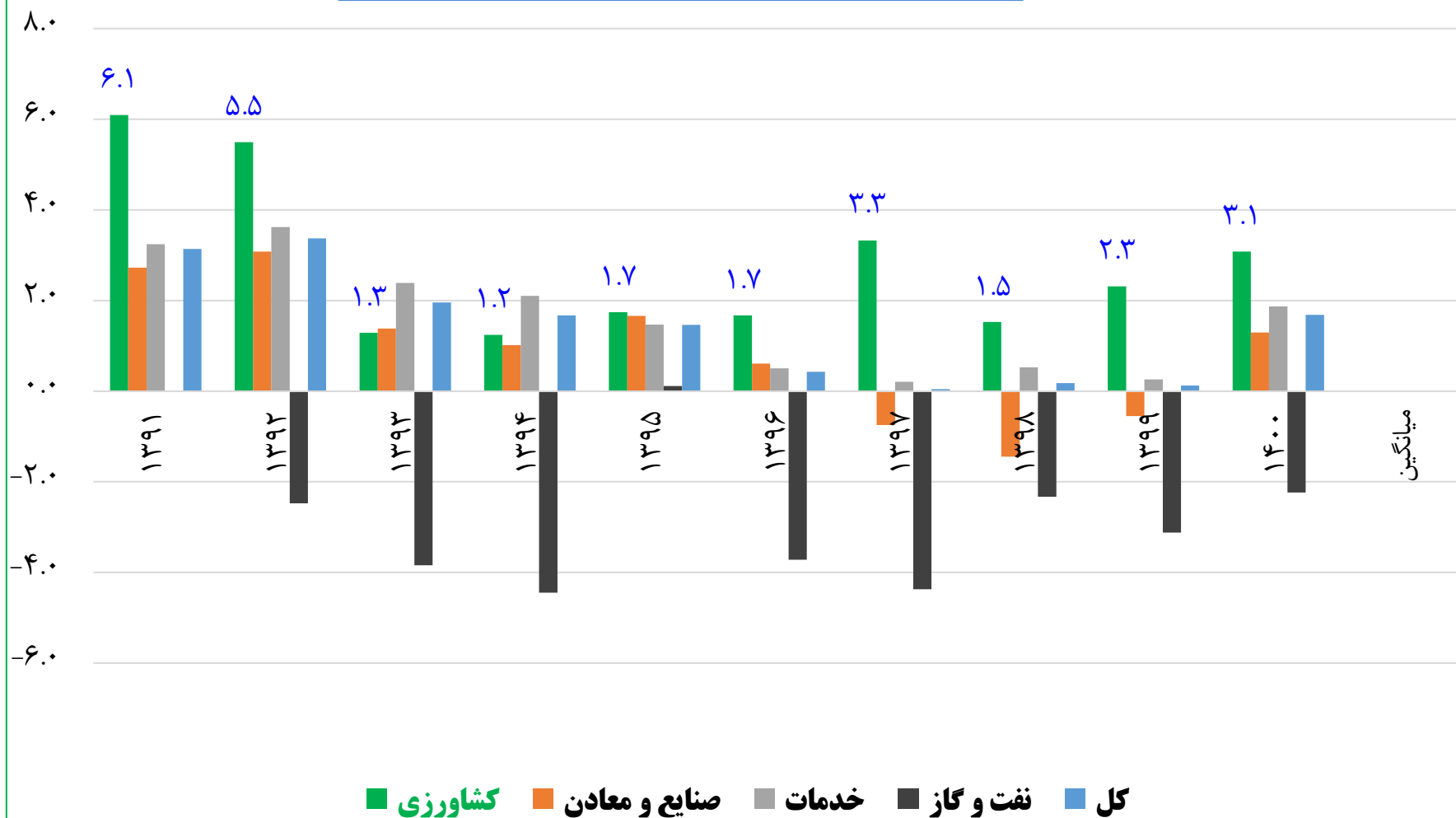

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

رشد موجودی سرمایه خالص بخشهای اقتصادی ایران

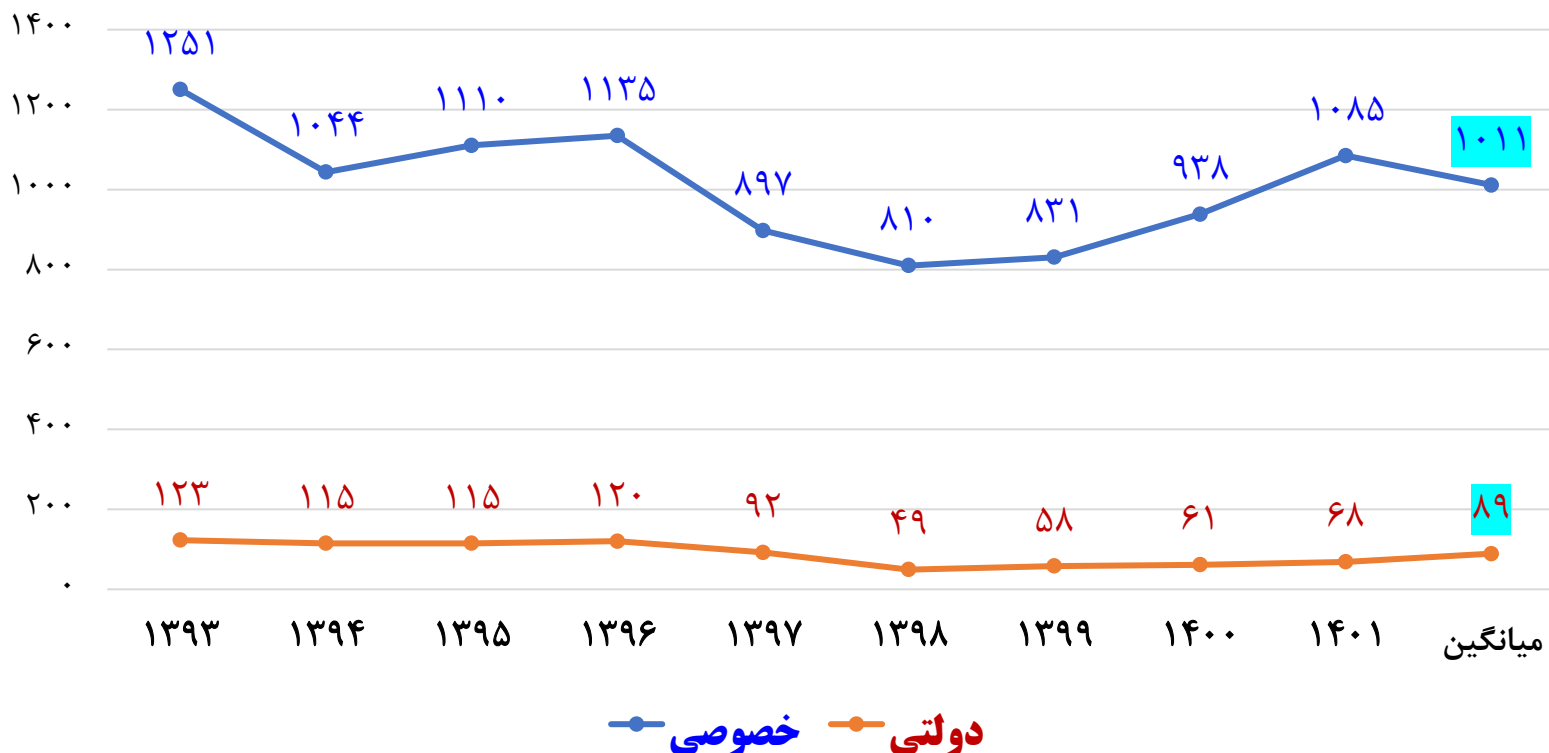
(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

در سالهای ۱۴۰۱-۱۳۹۳، میانگین مقدار سرمایه گذاری سالانه بخش خصوصی در ماشین آلات و ابزارهای تولید بیش از **۱۱ برابر** سرمایه گذاری دولتی بوده است.

میزان سرمایه گذاری ماشین آلات کل اقتصاد ایران به تفکیک دولتی و خصوصی

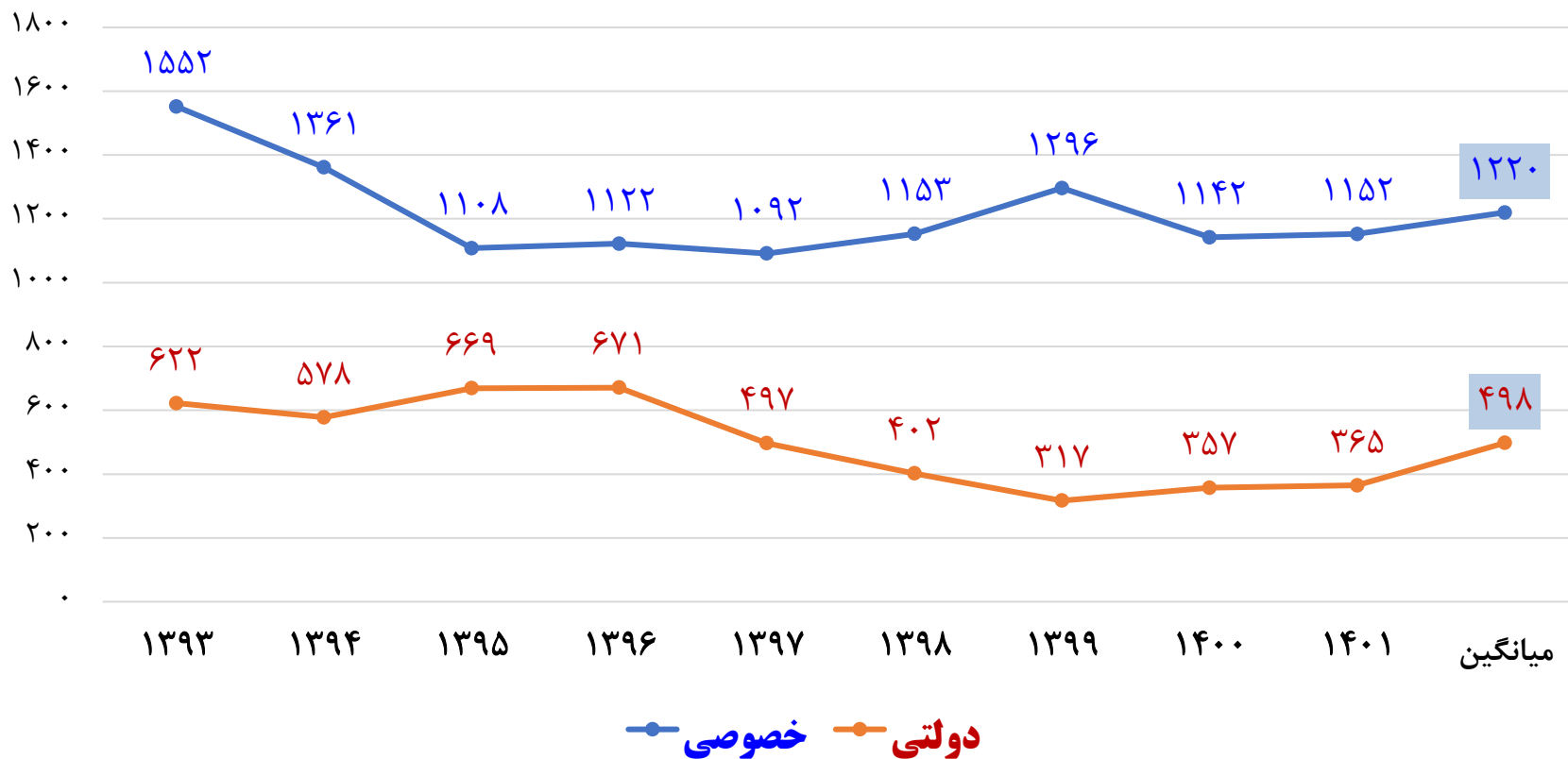
(۱۳۹۵=۱۰۰، هزار میلیارد ریال)

در سالهای ۱۴۰۱-۱۳۹۳، میانگین مقدار سرمایه گذاری سالانه بخش خصوصی در ساختمانهای تولید حدود **۲.۵ برابر** سرمایه گذاری دولتی بوده است.

میزان سرمایه گذاری ساختمان کل اقتصاد ایران به تفکیک دولتی و خصوصی

(۱۰۰=۱۳۹۵، هزار میلیارد ریال)

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). محاسبات

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

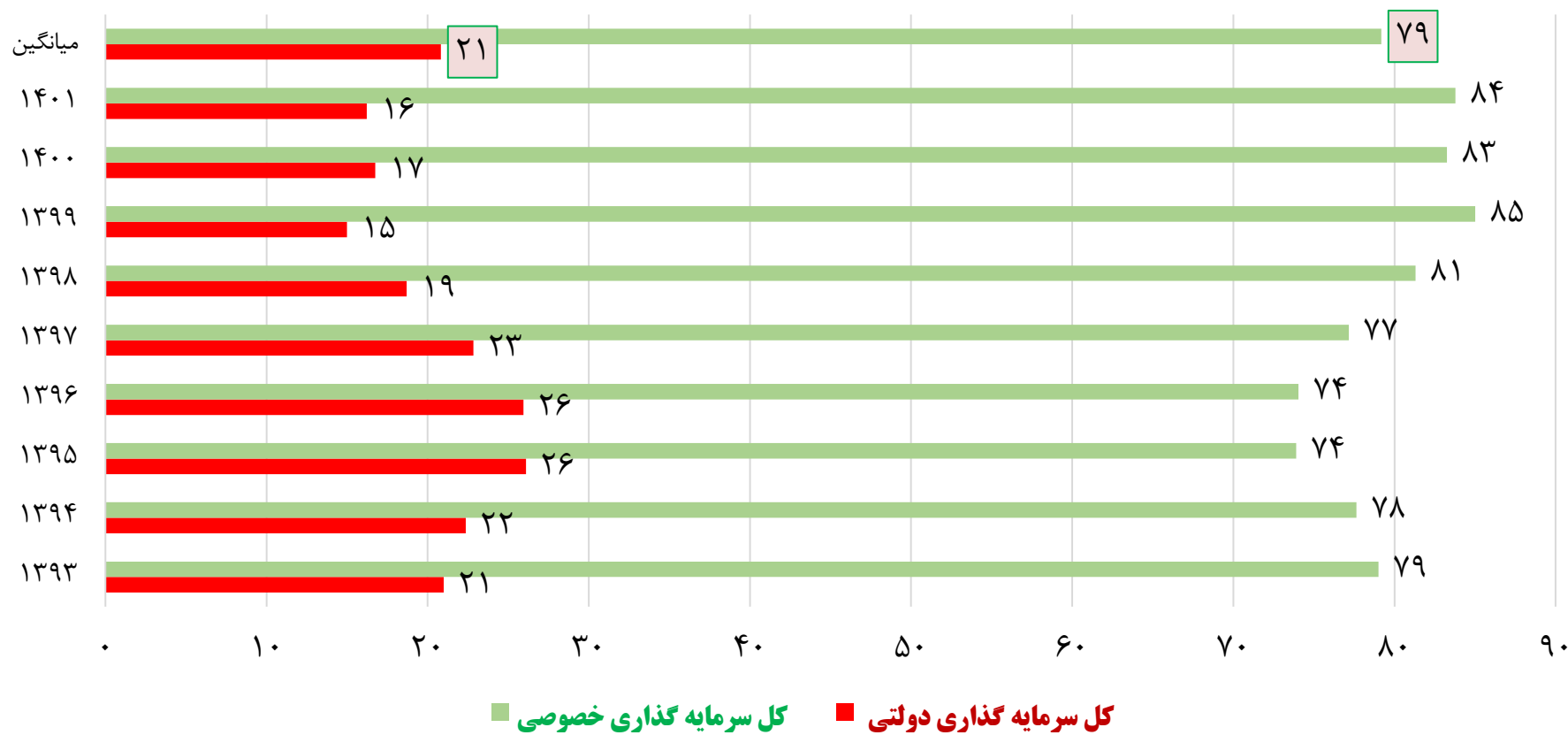
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در سالهای ۱۴۰۱-۱۳۹۳، میانگین سهم سرمایه گذاری سالانه بخش خصوصی در کل اقتصاد حدود ۴ برابر سرمایه گذاری دولتی بوده است.

توزیع سرمایه گذاری به تفکیک خصوصی و دولتی در اقتصاد ایران

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). محاسبات

✓ به دلیل فقدان آمار و اطلاعات مستند نمی توان سهم سرمایه گذاری بخشهای دولتی و خصوصی را در بخشهای اقتصادی ایران از جمله بخش کشاورزی تفکیک کرد.

✓ سرمایه گذاری دولت در بخش کشاورزی، عمدتاً در **زیربناهای کشاورزی** است.

✓ **حضور دولت** در بخش کشاورزی نسبت به سایر بخشهای اقتصادی، بسیار پایین است.

✓ **کشت و صنعتهای کشاورزی**، مهمترین نموده های سرمایه گذاری دولت در تولید محصولات کشاورزی هستند.

✓ بخش عمده سرمایه گذاری دولت در کشاورزی ایران به صورت غیر مستقیم و در قالب **آموزش و تحقیق** انجام می شود.

قسمت دوم

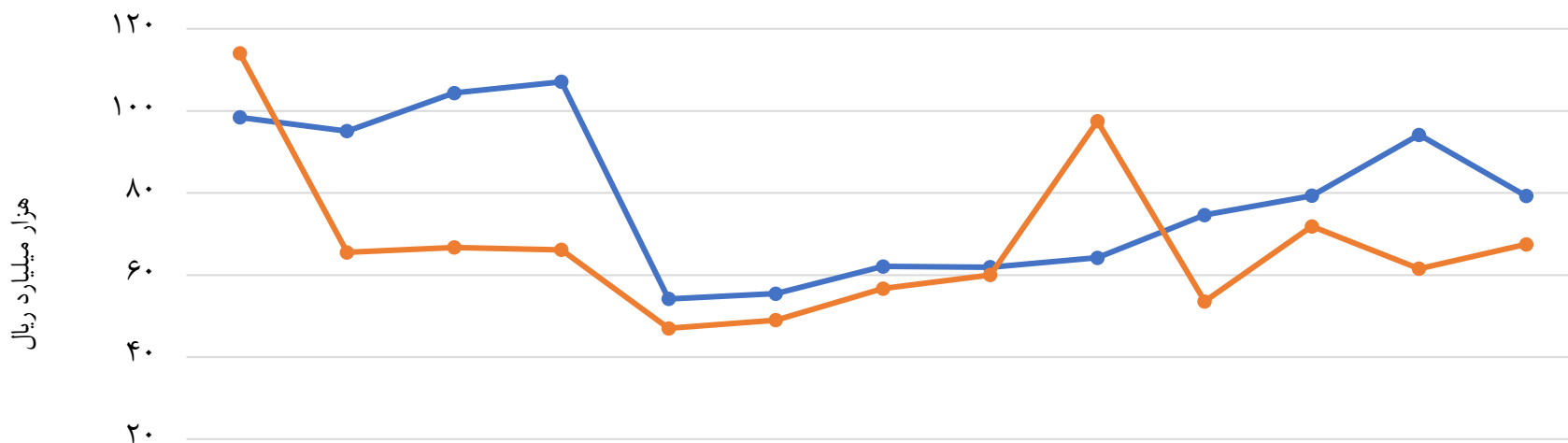
روند سرمایه گذاری و موجودی سرمایه خالص در بخش کشاورزی ایران به تفکیک

- روند مقدار، سهم و رشد سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک ماشین آلات و ساختمان
- روند مقدار، سهم و رشد موجودی سرمایه کشاورزی به تفکیک ماشین آلات و ساختمان
- نرخ استهلاک سرمایه در کشاورزی ایران
- میزان استهلاک سرمایه در کشاورزی ایران

کاهش مقدار سرمایه گذاری کشاورزی در زمان برجام!

توزیع مقدار سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک

(هزار میلیارد ریال، ۱۳۹۵=۱۰۰)

	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	میانگین
	تحریم و خشکسالی	تحریم			برجام			تحریم و خشکسالی	تحریم	تحریم و کووید-۱۹	تحریم و خشکسالی و کووید-۱۹	تحریم و خشکسالی	
ماشین آلات	۹۸	۹۵	۱۰۴	۱۰۷	۵۴	۵۵	۶۲	۶۲	۶۴	۷۵	۷۹	۹۴	۷۹
ساختمان	۱۱۴	۶۶	۶۷	۶۶	۴۷	۴۹	۵۷	۶۰	۹۸	۵۴	۷۲	۶۲	۶۷

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

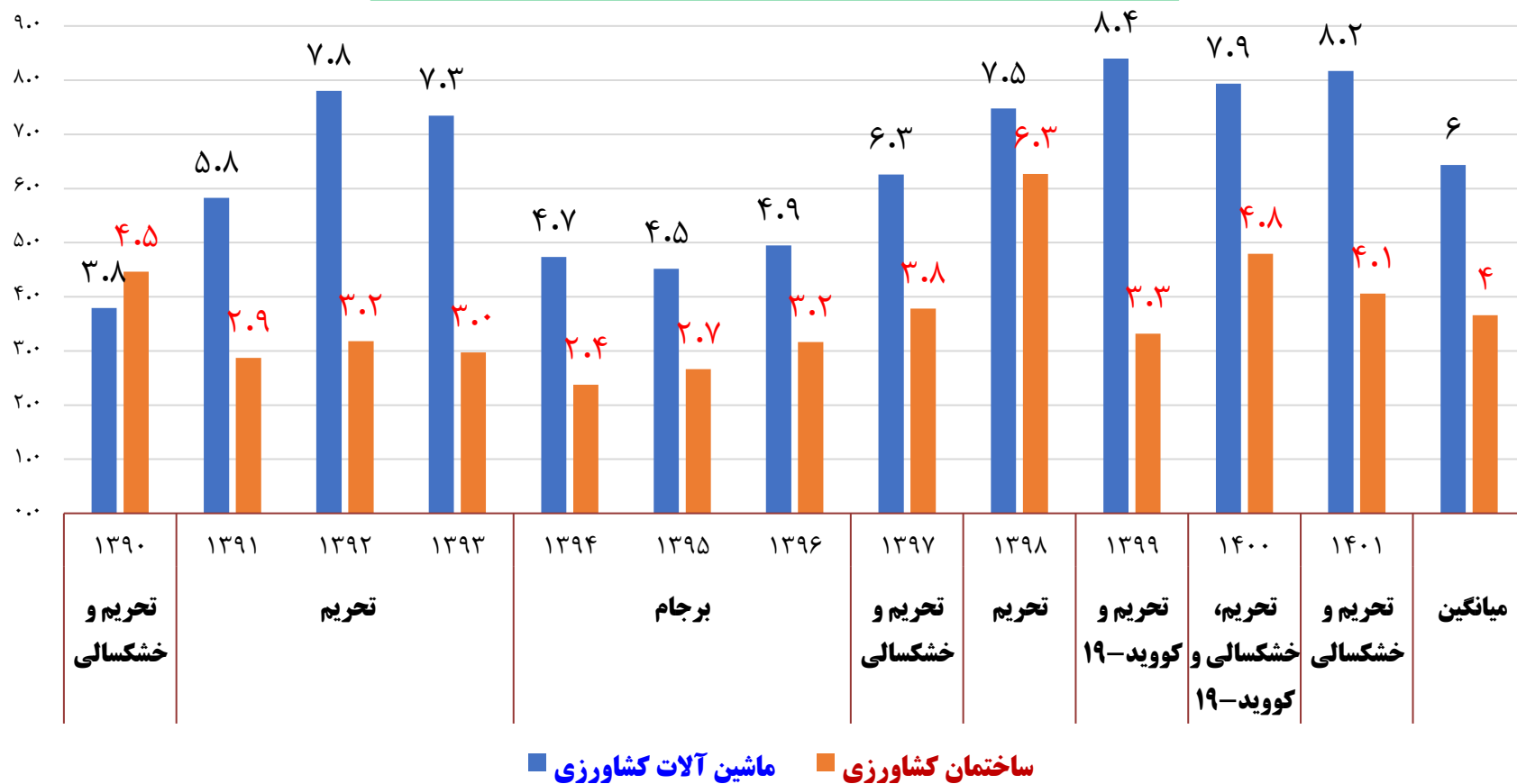
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

کاهش سهم سرمایه گذاری کشاورزی در زمان برجام!

سهم سرمایه گذاری کشاورزی در کل سرمایه گذاری اقتصاد به تفکیک
(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

■ ماشین آلات کشاورزی ■ ساختمان کشاورزی

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

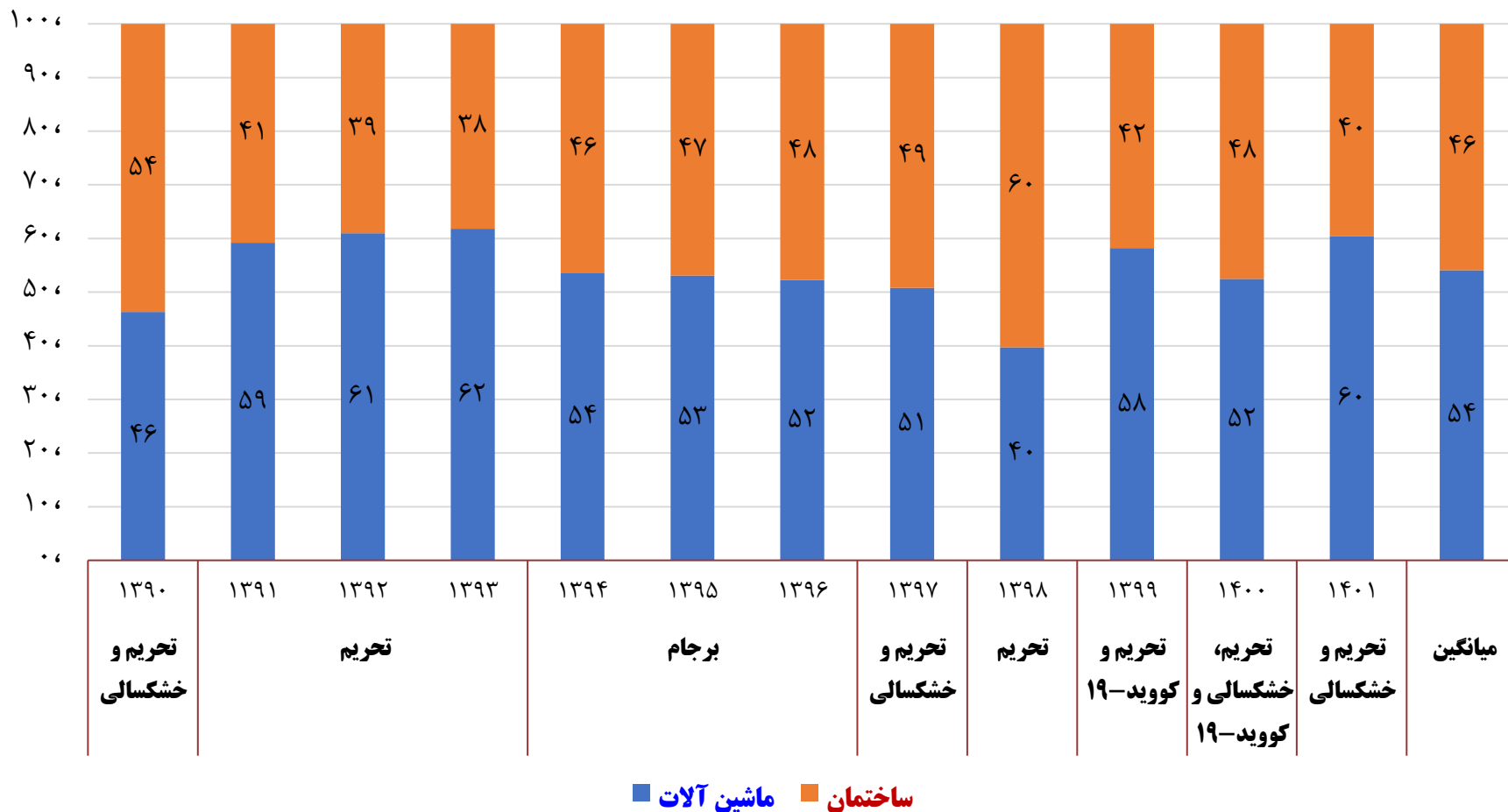
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

فقدان یک سیاست مشخص در توسعه سرمایه گذاری کشاورزی!

توزیع سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک
(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

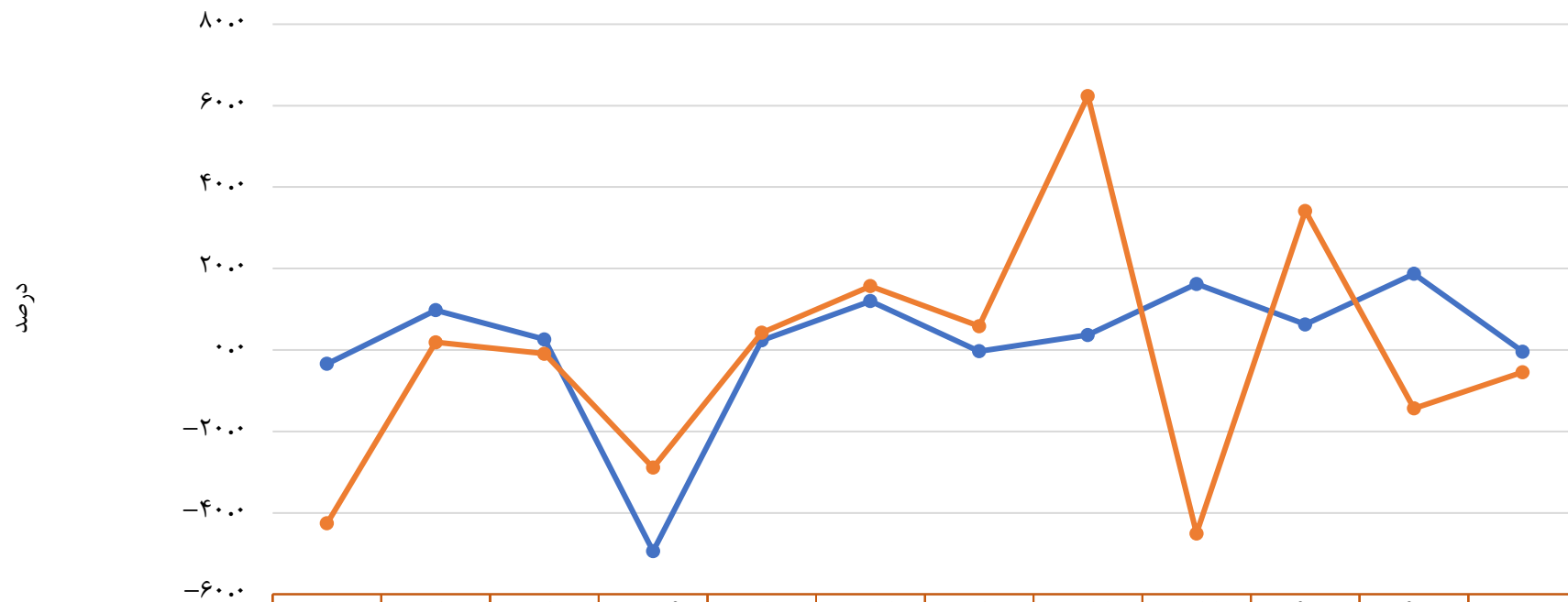
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

رشد سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک (درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	میانگین
	تحریم			برجام			تحریم و خشکسالی	تحریم	تحریم و کووید-۱۹	تحریم، خشکسالی و کووید-۱۹	تحریم و خشکسالی	
ماشین آلات کشاورزی	-۳.۴	۹.۸	۲.۶	-۴۹.۴	۲.۴	۱۲.۰	-۰.۳	۳.۷	۱۶.۲	۶.۳	۱۸.۷	-۰.۴
ساختمان کشاورزی	-۴۲.۶	۱.۹	-۰.۹	-۲۸.۹	۴.۲	۱۵.۷	۵.۹	۶۲.۴	-۴۵.۱	۳۴.۲	-۱۴.۴	-۵.۵

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

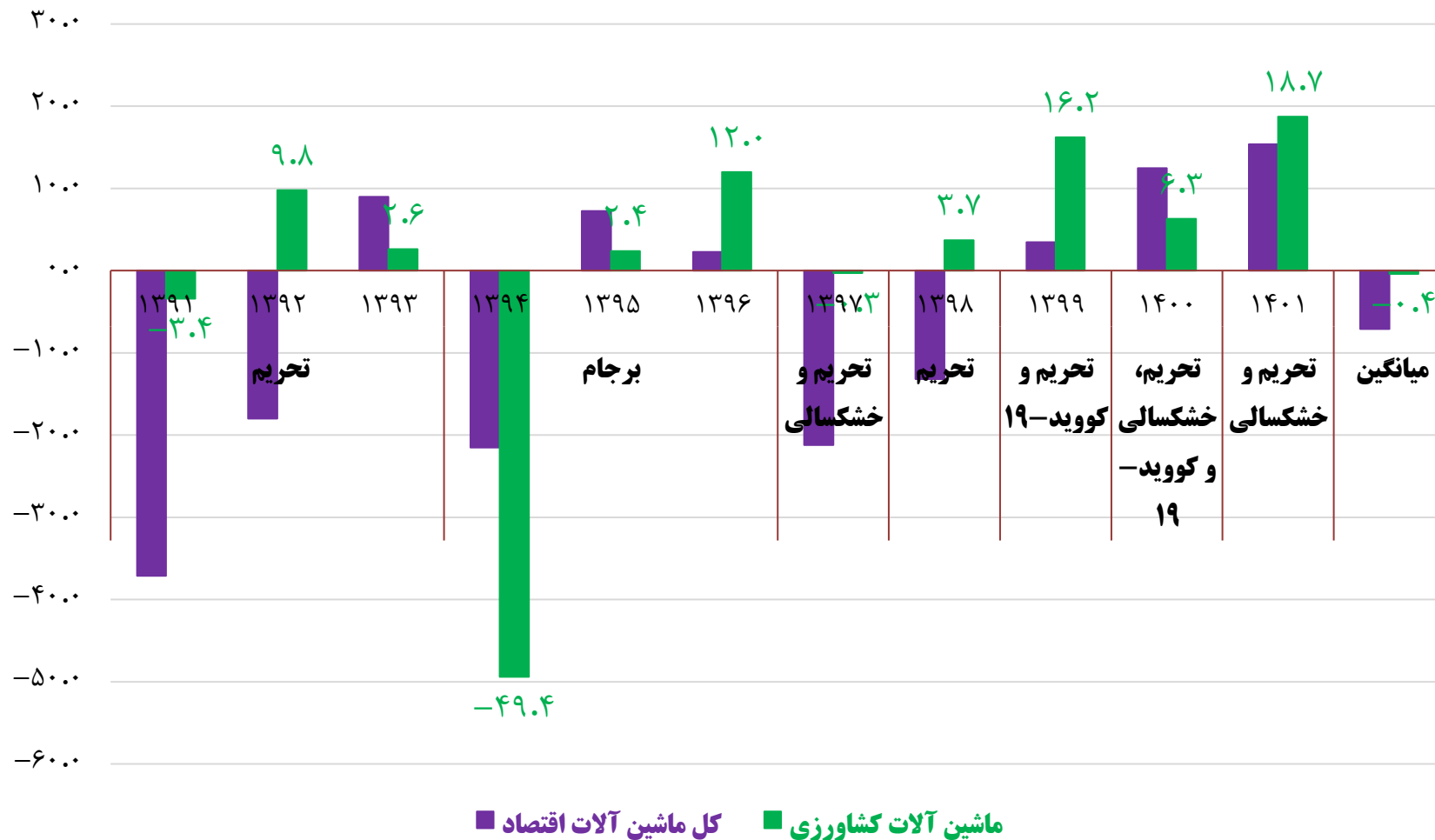
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

رشد سرمایه گذاری ماشین آلات به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

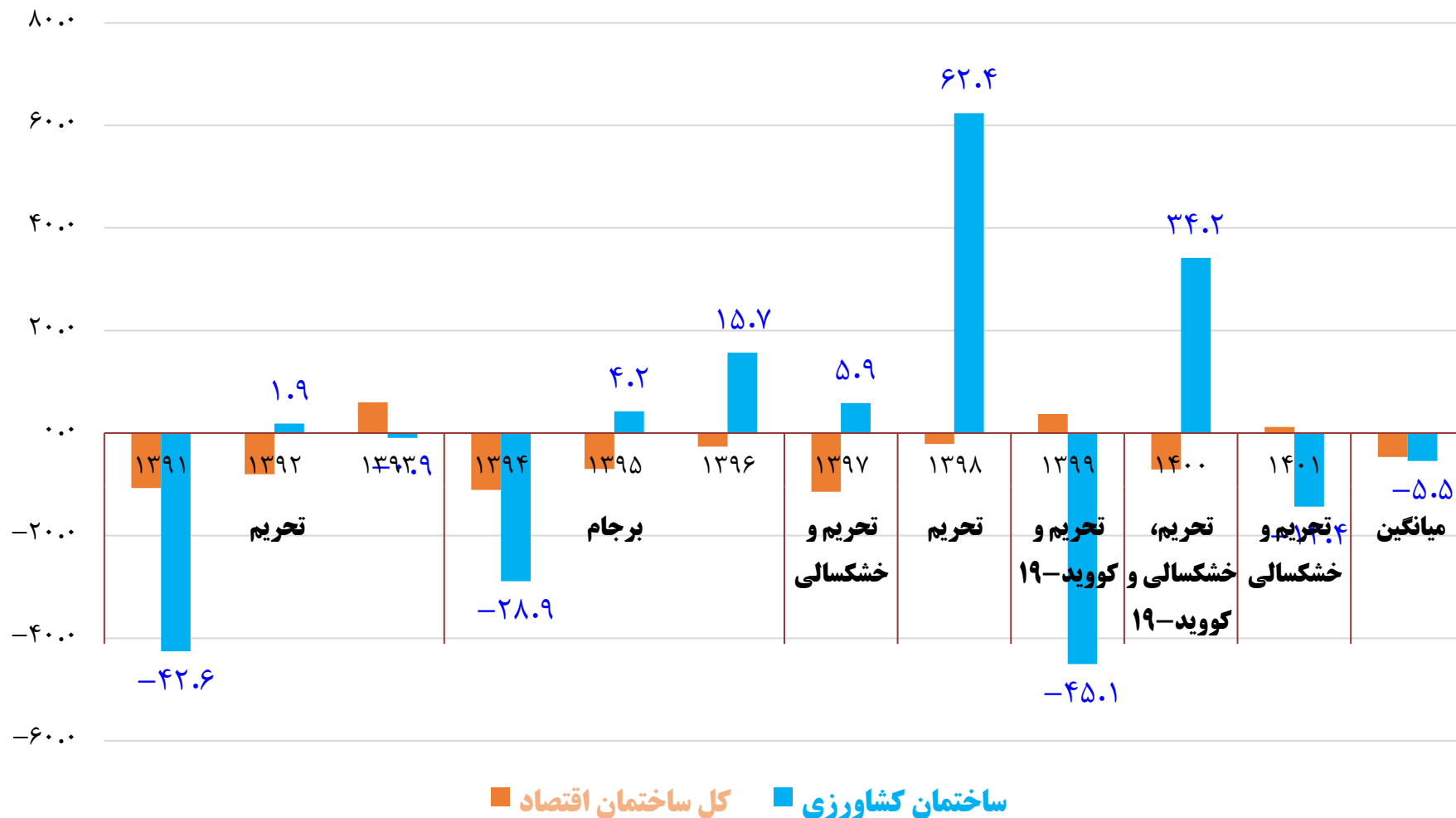
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

رشد سرمایه گذاری ساختمان به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

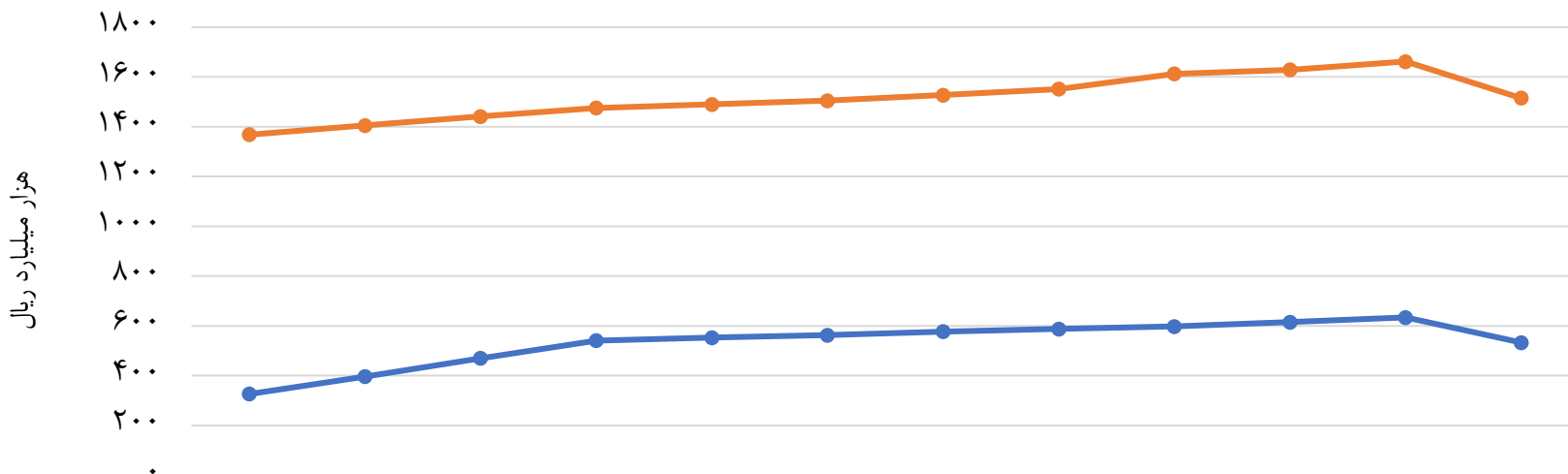
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

اولویت کشور در توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی باید ساختمان باشد یا ماشین آلات؟

توزیع مقدار موجودی سرمایه خالص کشاورزی به تفکیک

(هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

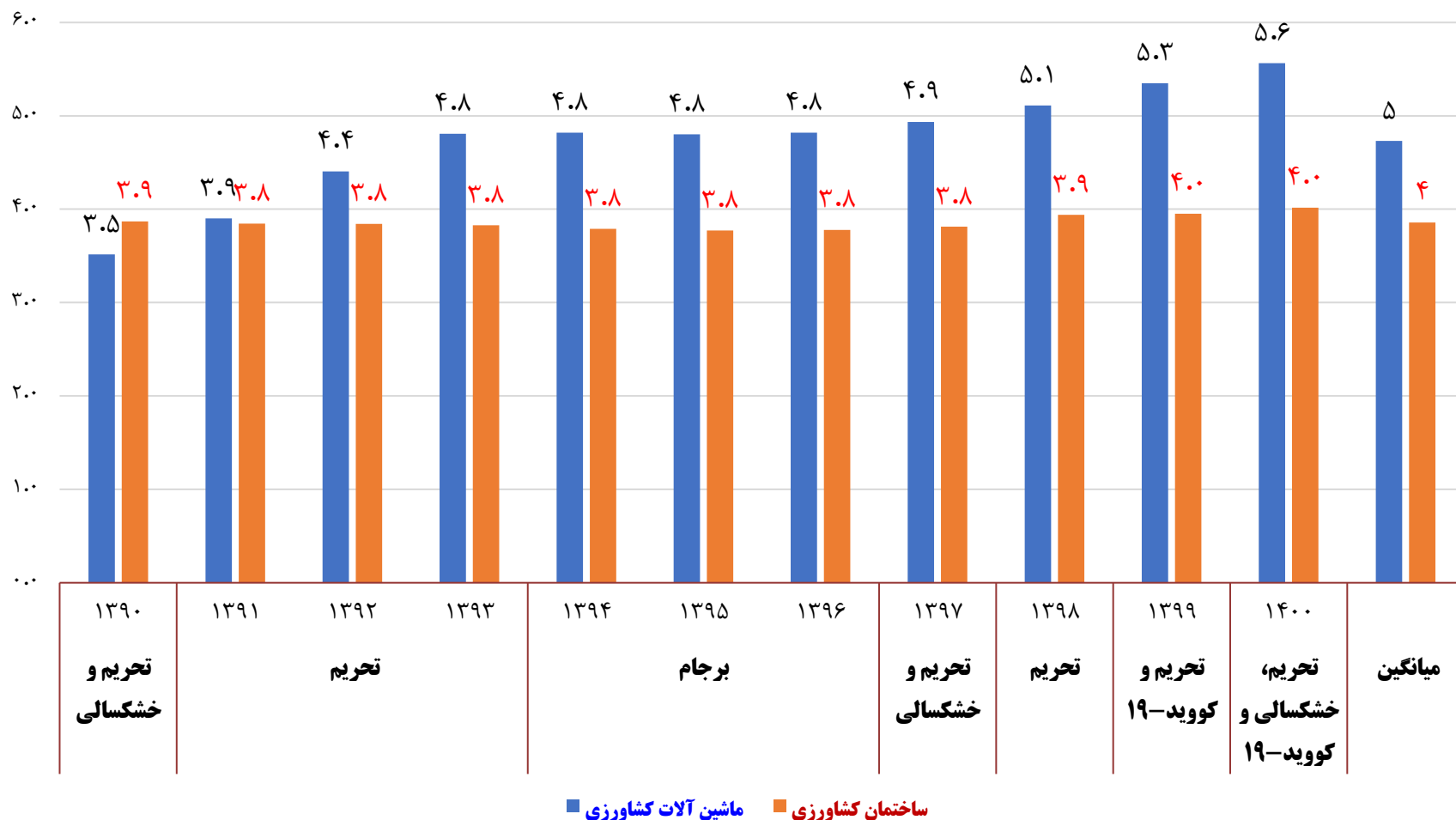
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	میانگین
خشکسالی	تحریم و خشکسالی	تحریم			برجام			تحریم و خشکسالی	تحریم	تحریم و کووید-۱۹	تحریم، خشکسالی و کووید-۱۹	
ماشین آلات	۳۲۷	۳۹۶	۴۷۰	۵۴۱	۵۵۲	۵۶۳	۵۷۷	۵۸۷	۵۹۷	۶۱۵	۶۳۴	۵۳۳
ساختمان	۱۳۶۸	۱۴۰۵	۱۴۴۱	۱۴۷۵	۱۴۹۰	۱۵۰۵	۱۵۲۷	۱۵۵۱	۱۶۱۲	۱۶۲۹	۱۶۶۱	۱۵۱۵

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سهم موجودی سرمایه خالص کشاورزی در کل موجودی سرمایه خالص اقتصاد به تفکیک
(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

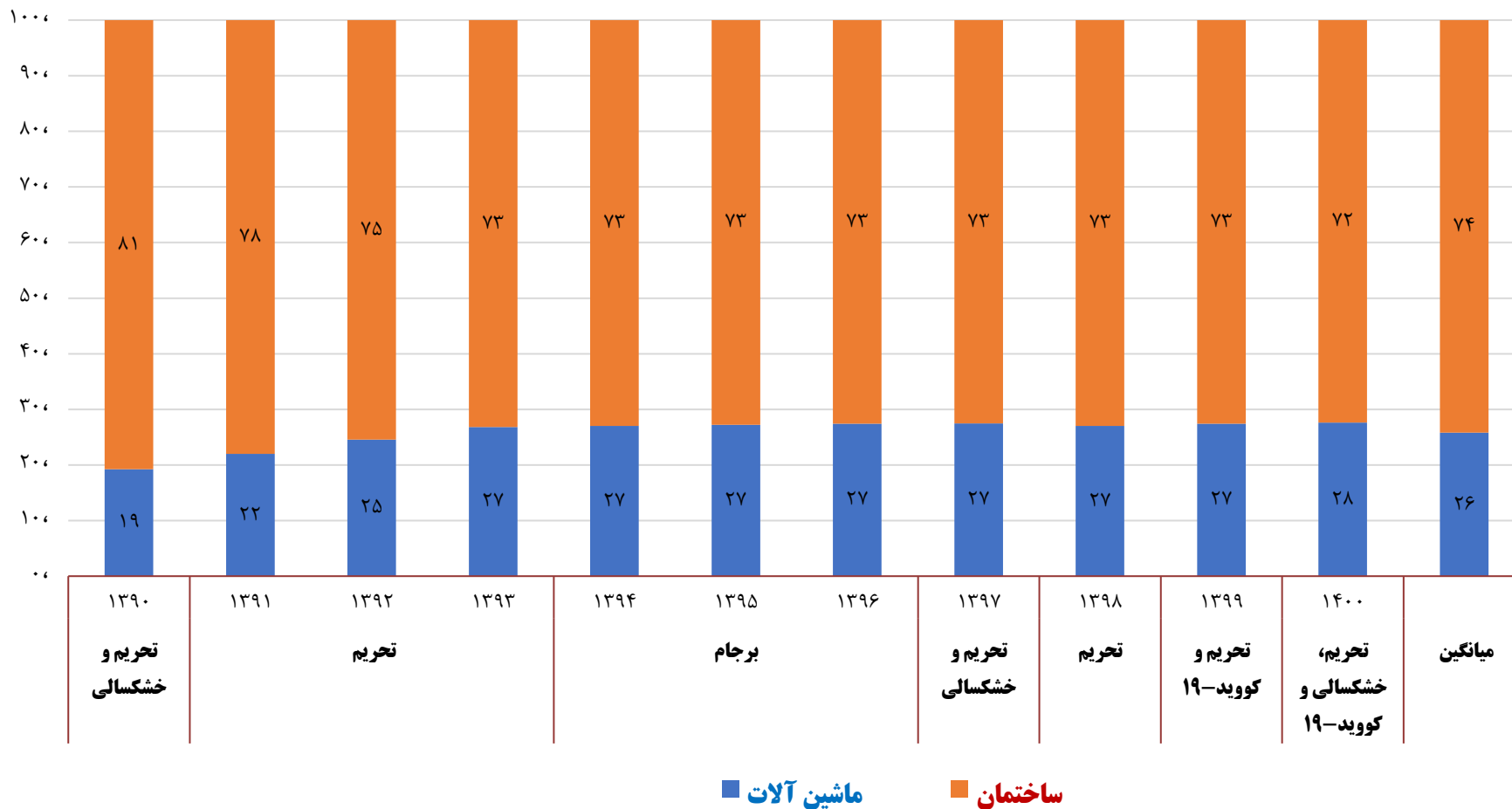
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

توزیع موجودی سرمایه خالص کشاورزی به تفکیک ساختمان و ماشین آلات (درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

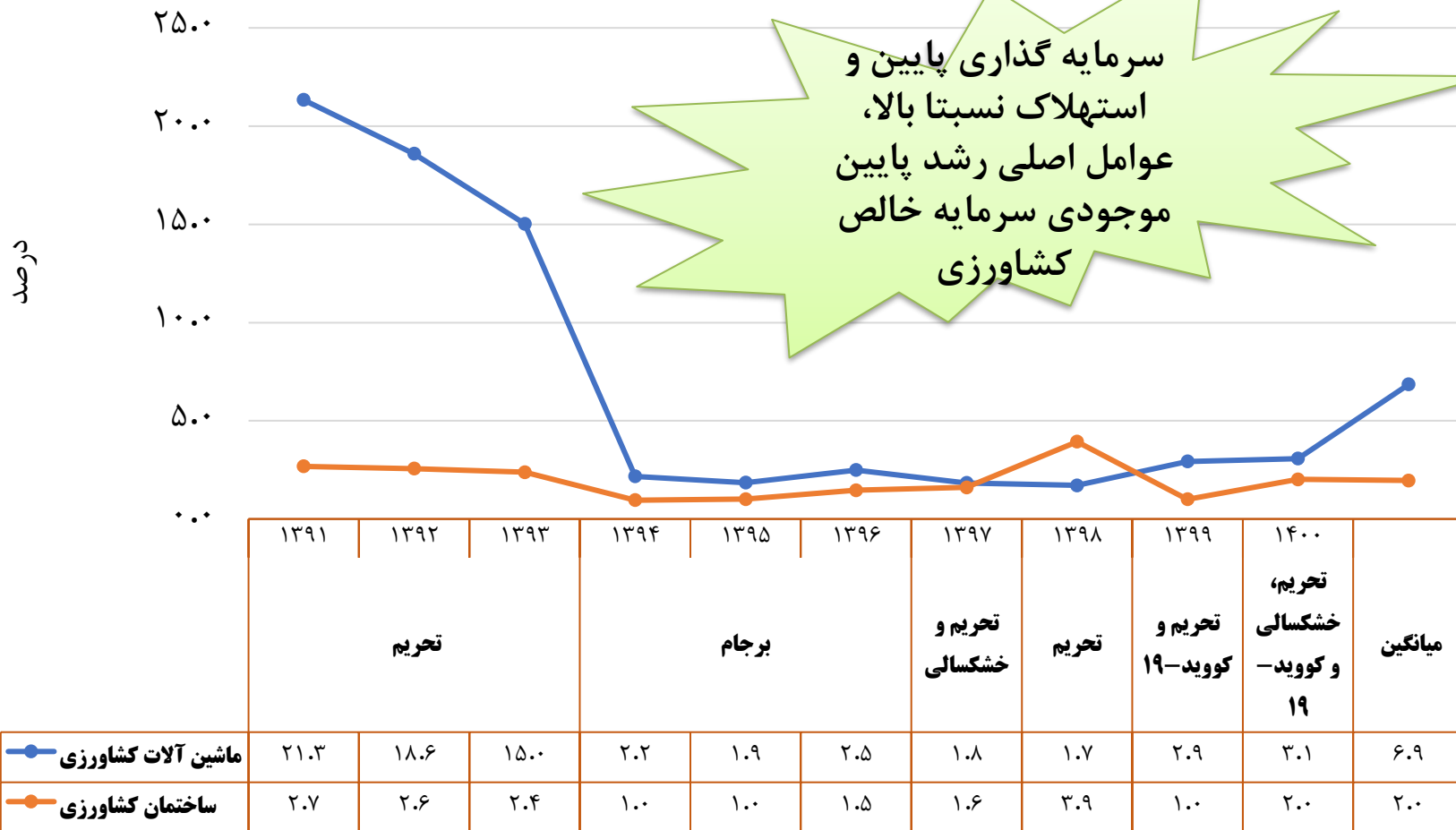
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

رشد موجودی سرمایه خالص کشاورزی به تفکیک

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

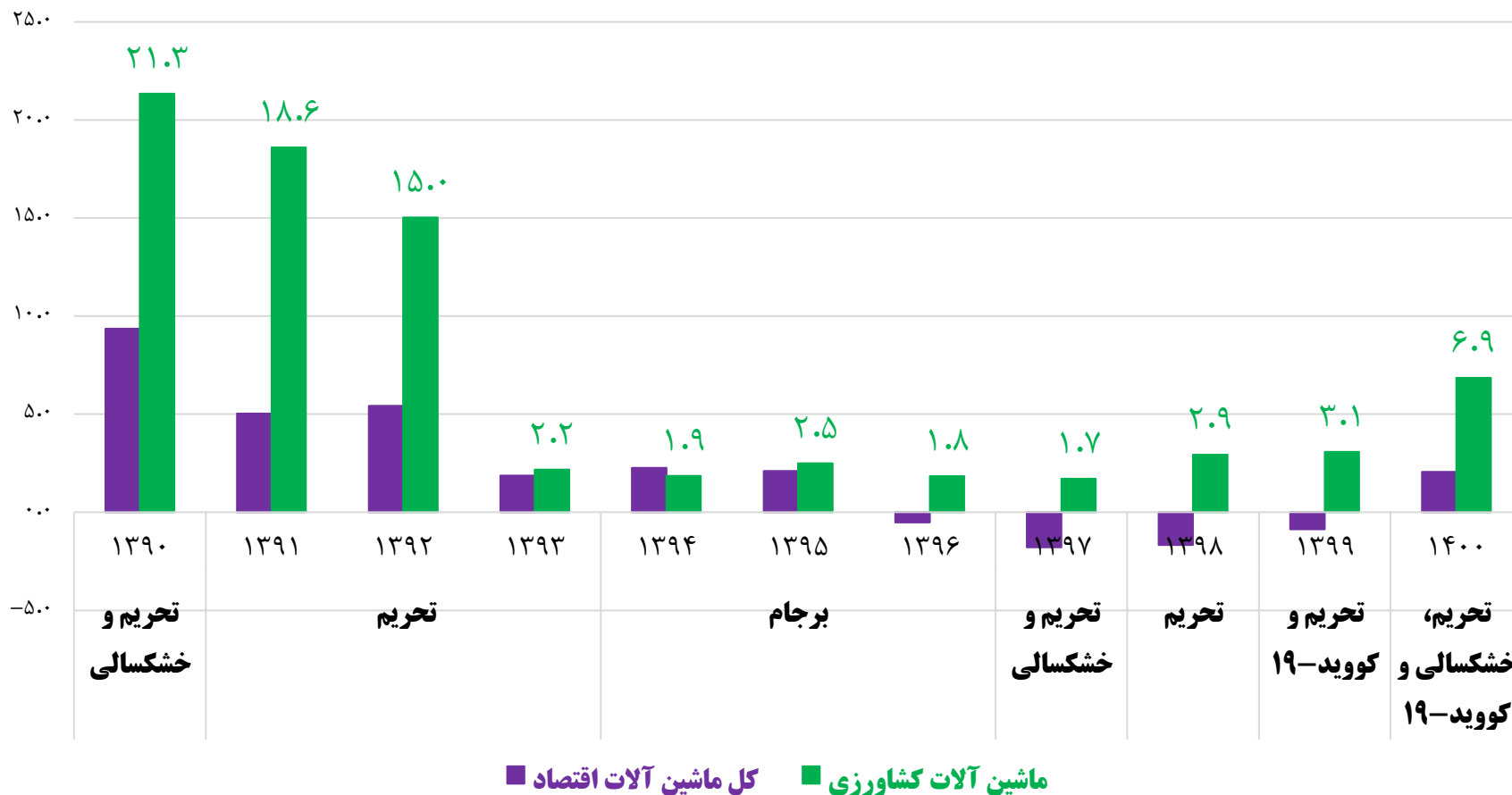
منبع: بانک مرکزی ج.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

رشد موجودی سرمایه خالص ماشین آلات به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا

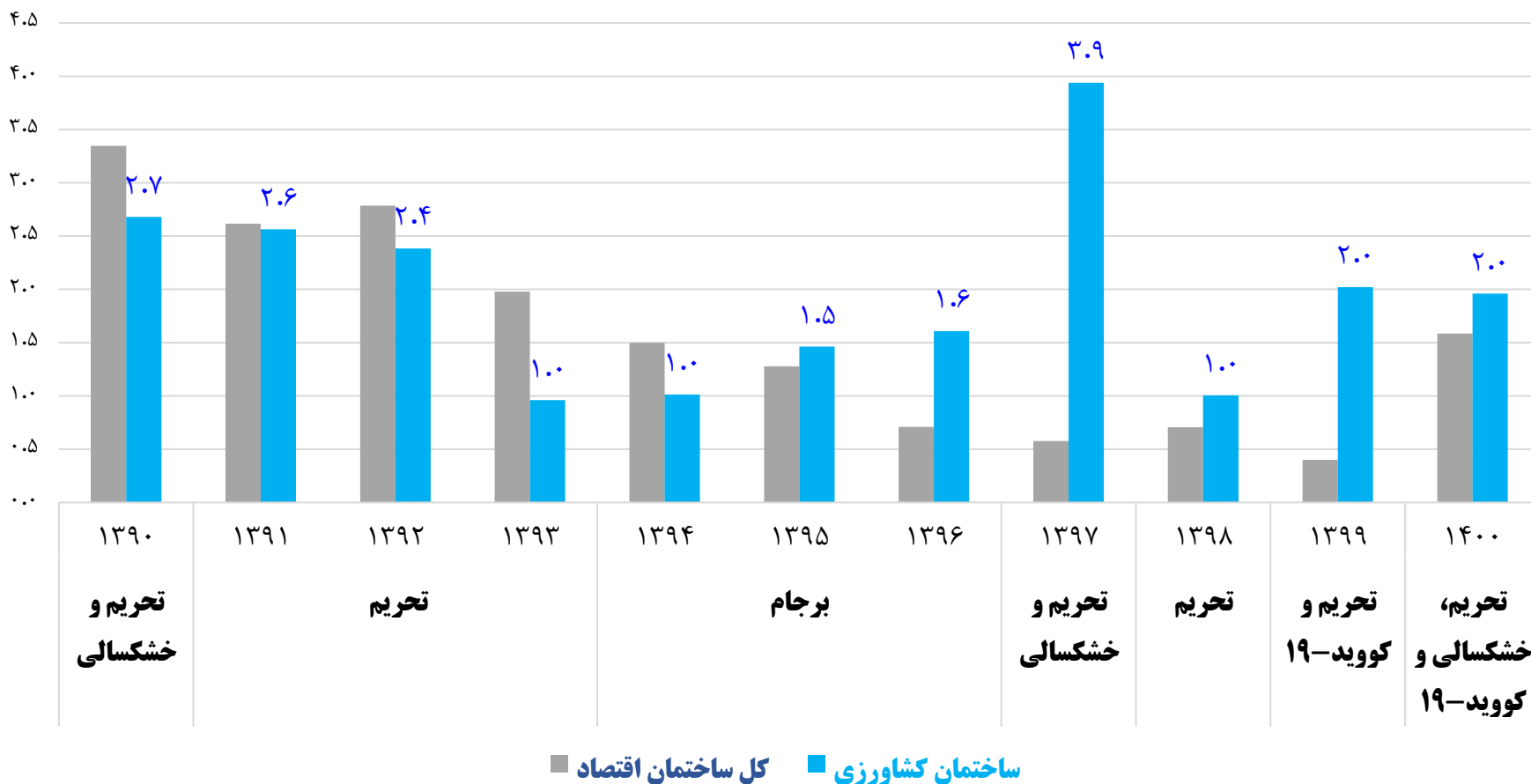
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

رشد موجودی سرمایه خالص ساختمان به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

نرخ استهلاك سرمايه در بخش كشاورزي ايران

مطالعه	دوره‌ی زمانی	مقدار نرخ استهلاك (درصد)
تهامي پور (۱۳۸۷)	۱۳۳۸-۸۳	۵.۲
هژبر كياني و بغزيان (۱۳۷۳)		۵.۳
اميني و نشاط (۱۳۸۴)	۱۳۳۸-۸۱	۵.۹
هژبر كياني و نقيبي (۱۳۹۴)	۱۳۳۸-۸۸	۵.۸
شرافتمند و همكاران (۱۳۸۸)	۱۳۳۸-۸۴	۴.۷۵
اميني و همكاران (۱۳۷۷)	۱۳۳۸-۷۳	۵-۵.۷

۵.۴

ميانگين

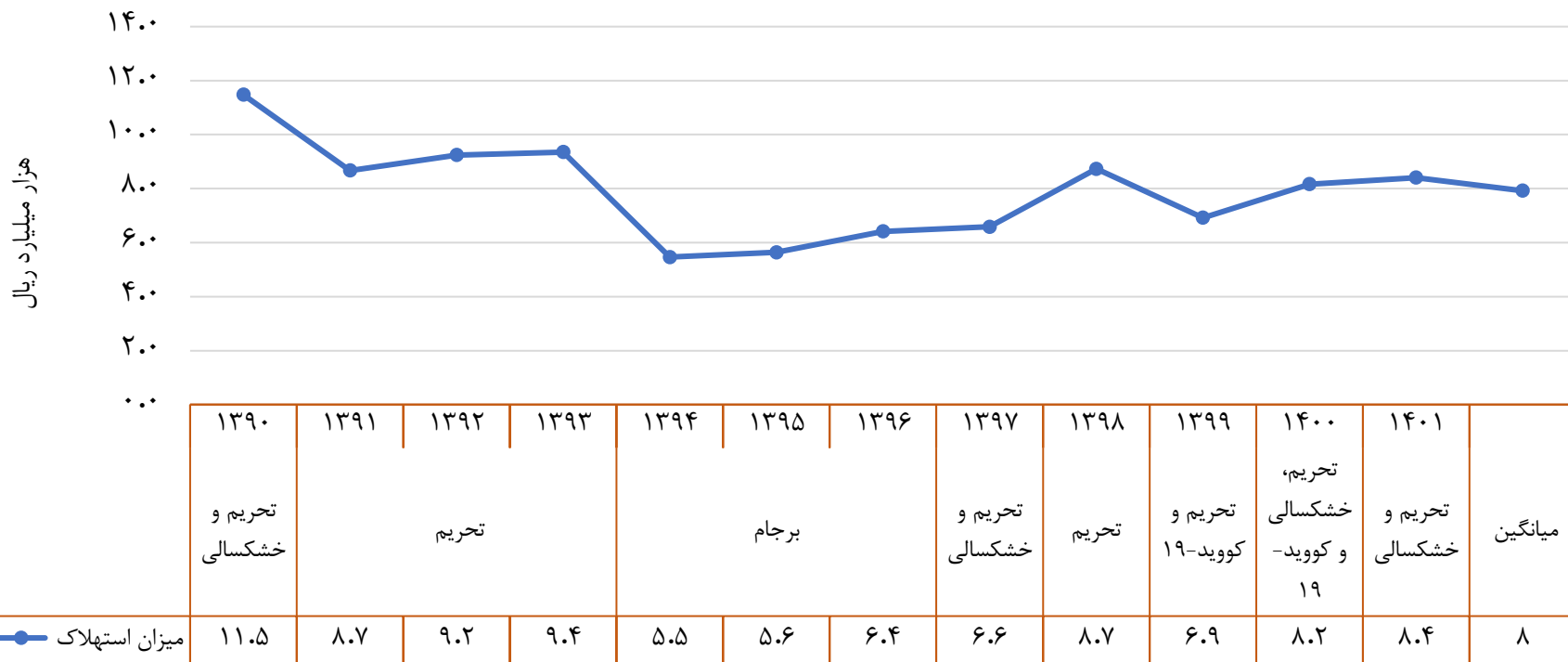
منبع: هژبر كياني و نقيبي، ۱۳۹۴

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ريزی،
اقتصاد كشاورزی و توسعه روستایی

میزان استهلاك سرمايه گذاري كشاورزي (هزار ميليارد ريال)

با توجه به نرخ استهلاك ۵.۴ درصد (میانگین مطالعات دیگران)، در دهه ۱۳۹۰ مجموعاً حدود **۹۵ هزار میلیارد ریال** از کل **۱۷۶۱ هزار میلیارد ریال** سرمایه گذاری انجام شده در بخش کشاورزی، مستهلك شده است.

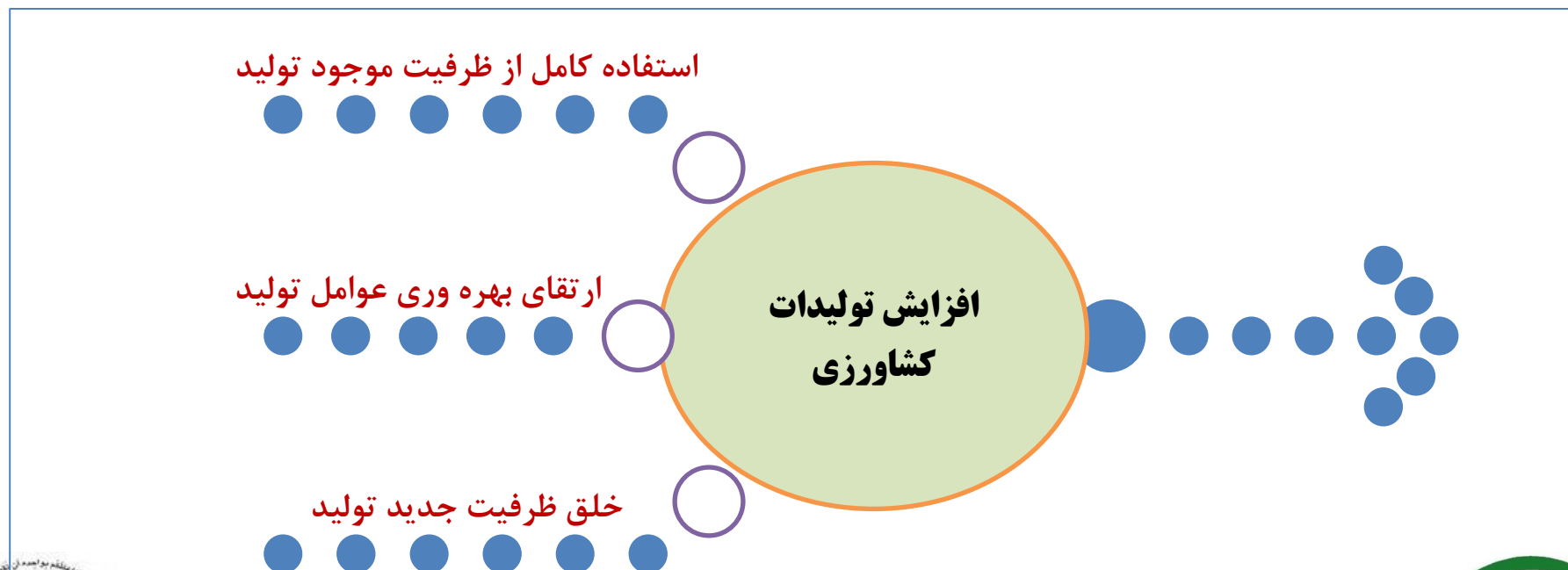
منبع: بانک مرکزی ج.ا.

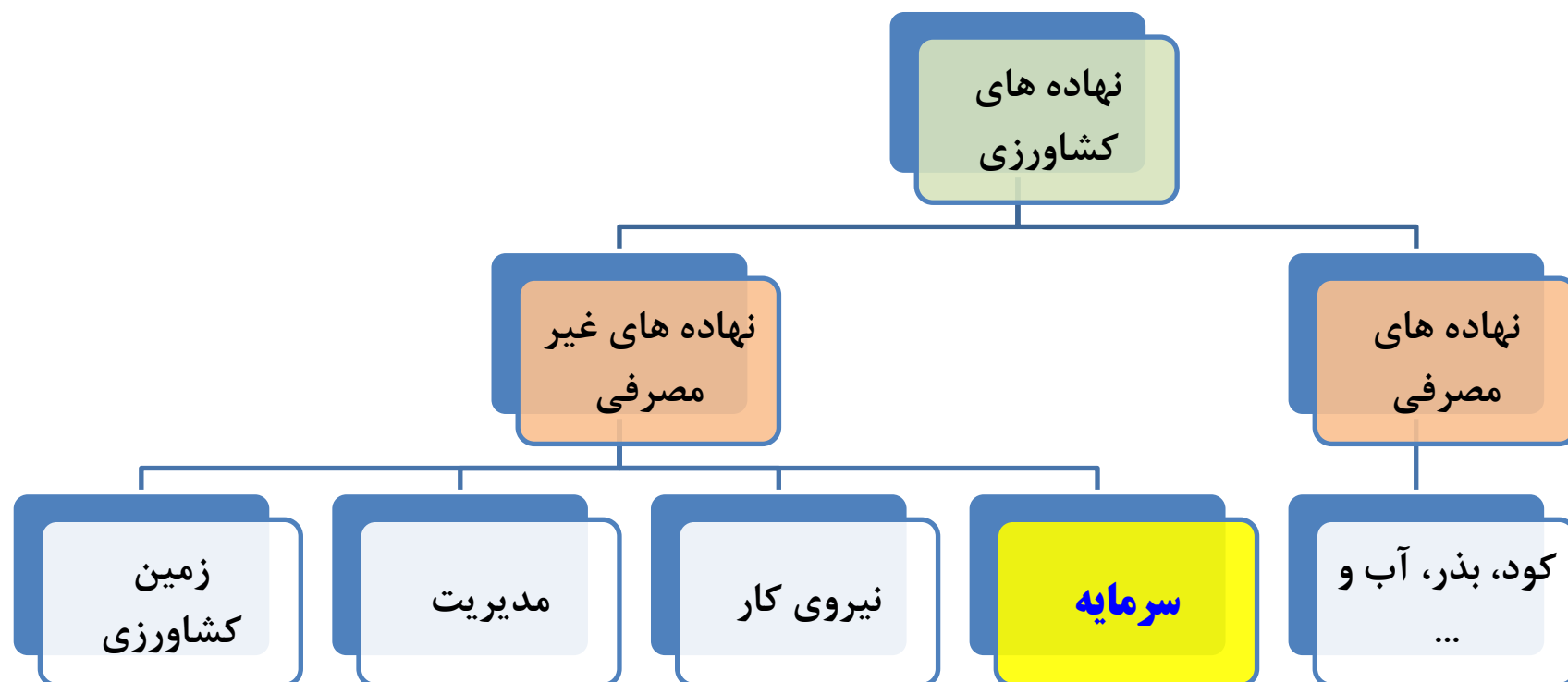
بخش پنجم

ساختار تامین مالی و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

- تولید و نهاده های تولید کشاورزی
- منابع مالی لازم برای سرمایه گذاری
- تامین کنندگان مالی کشاورزی در ایران
- تامین مالی کشاورزی در ایران
- بازارهای مالی کشاورزی در ایران
- روشهای تامین مالی در کشاورزی ایران
- توزیع منابع تامین اعتبارات کشاورزی در ایران
- وضعیت تسهیلات پرداختی به کشاورزی ایران
- مشکلات فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران
- زمینه های سرمایه گذاری در کشاورزی ایران
- مزایای سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

تولید در بخش کشاورزی

پرسش: مهمترین منابع مالی لازم برای سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران کدامند؟

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

به دلیل عدم وجود آمار مستند و رسمی از سهم هر کدام از
تامین کنندگان مالی، امکان برنامه ریزی و سیاستگذاری
برای تامین مالی هدفمند در بخش کشاورزی ایران وجود
ندارد!

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مصارف تسهیلات در واحدهای کشاورزی ایران

• مخارج خانوار!

تسهیلات
کوتاهمدت

• سرمایه در گردش

تسهیلات
کوتاهمدت

• سرمایه گذاری

تسهیلات
میانمدت و
بلندمدت

❖ اهداف کمی این مصارف در برنامه ها، نامشخص است.
❖ آمار و اطلاعاتی از مقدار و سهم مصارف تسهیلات بانکی در دسترس نیست.

تامین مالی کشاورزی ایران

بازارهای تامین مالی

رسمی و نیمه رسمی

غیر رسمی

منابع تامین مالی

رسمی و نیمه رسمی

غیر رسمی

منشا تامین مالی

داخلی

خارجی

متقاضیان منابع مالی

واحدهای خرد و متوسط

واحدهای بزرگ و بسیار بزرگ

سیاستهای تامین مالی

یارانه ای

آزاد

روشهای تامین مالی

خرد

کلان

مهمترین بازار مالی در بخش
کشاورزی ایران

بازار پول

(تامین مالی
کوتاهمدت)

بازارهای
مالی

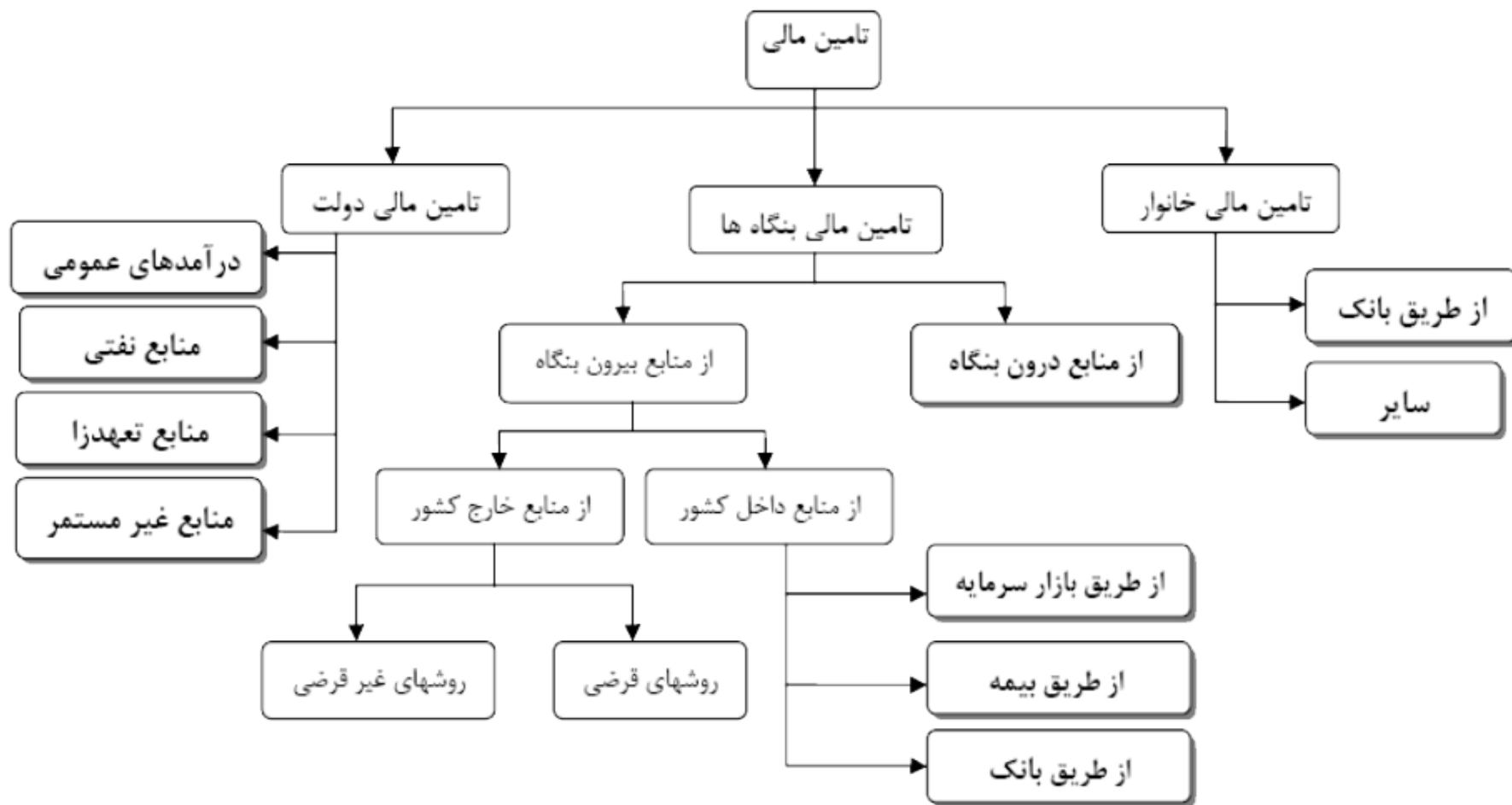
بازار بیمه

بازار سرمایه
(تامین مالی
بلندمدت)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

روش های تامین مالی واحدهای کشاورزی

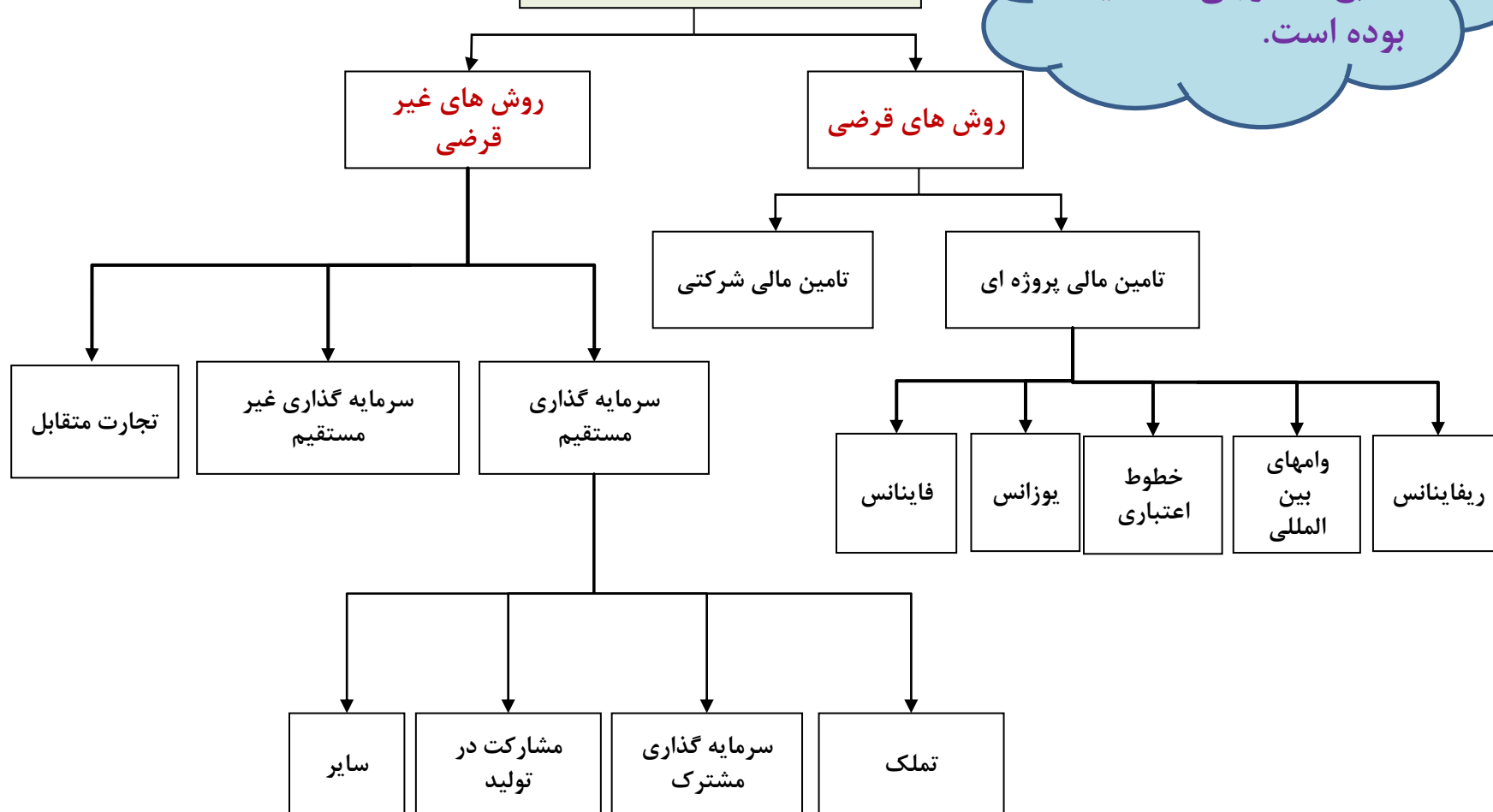
منبع: روشهای تامین منابع مالی (مسعود ملک جمشیدی، امین اسلامی و سیدمحمدرضا موسوی)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

عملکرد بخش کشاورزی
ایران در تامین مالی از
منابع خارجی، **ضعیف**
بوده است.

تامین مالی از منابع خارجی

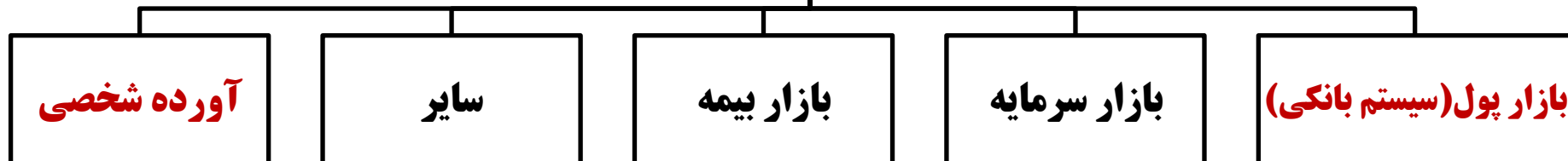
منبع: روشهای تامین منابع مالی (مسعود ملک جمشیدی، امین اسلامی و سیدمحمد رضا موسوی)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

به دلیل فقدان آمار تفکیکی از منابع تامین مالی داخلی، نمی توان در مورد سهم و جایگاه این منابع در تامین مالی کشاورزی کشورمان تحلیلی به عمل آورد.

تامین مالی از منابع داخلی

بر اساس شواهد موجود، **بازار پول** و **آورده شخصی**، نقش اصلی را در تامین مالی کشاورزی کشورمان ایفا می نمایند.

وام دهندگان، واسطه ها و وام گیرندگان

وام گیرندگان	بازارهای مالی	واسطه های مالی	وام دهندگان
- اشخاص حقیقی - شرکت ها - دولت مرکزی - شهرداری ها - شرکتهای دولتی.	- بین بانکی - بورس اوراق بهادار - بازار پول - بازار اوراق قرضه - ارز خارجی.	- بانک ها، - شرکت های بیمه، - صندوق های بازنشستگی، - صندوق سرمایه گذاری مشترک.	- اشخاص حقیقی، - شرکتهای، - بانکها.

مشکلات کشاورزان خرد برای تامین مالی

واحدهای خود:

۱). رقابت با سایر رقبای (کشاورزان بزرگ، فعالان

صنعتی و خدماتی)

۲). عدم تامین وثیقه معتبر

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

توزیع منابع تامین اعتبارات کشاورزان در ایران

منبع تامین اعتبار	متوسط اعتبار دریافتی (میلیون ریال)	سهم در تامین اعتبارات (درصد)	نرخ بهره اعتبارات (درصد)
تعاونی‌ها	۳۶	۳۷	۱۱
بانک‌ها	۴۵	۴۲	۱۴
سلف‌خران	۲۱	۷	۲۳
وام دهندگان محلی	۱۹	۱۴	۳۰

منبع: نجفی، ۱۳۸۹

ابراهیم پاینده نجف آبادی و دنیا عین علی ورنوس فادرانی (بررسی نحوه تامین مالی به منظور توسعه و اشتغالزایی در بخش کشاورزی، اولین همایش ملی تامین مالی: بستری برای رونق تولید، دانشگاه شهید باهنر، ۱۳۹۹):

- سهم منابع رسمی در تامین مالی کشاورزی ایران (بانک کشاورزی، تعاونی های روستایی و بانکهای روستایی): ۷۶ درصد
- سهم منابع غیر رسمی در تامین مالی کشاورزی ایران (صندوقهای قرض الحسنه، کاسبان محل و ...): ۲۴ درصد

مقایسه تطبیقی دریافت تسهیلات از بازارهای مالی رسمی و غیر رسمی

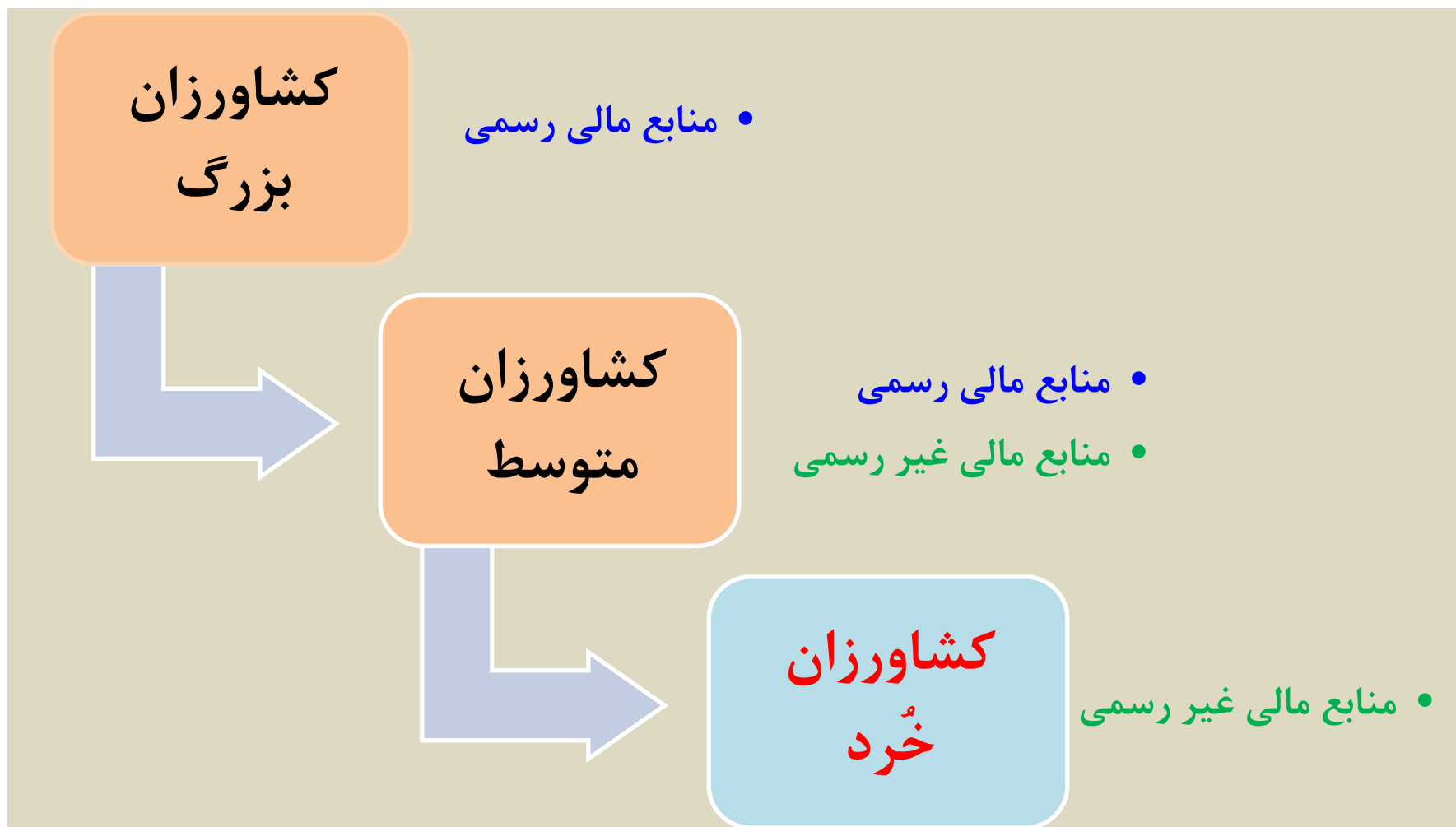
بازارهای مالی غیر رسمی

- بهره‌ی متغیر و بالا
- دسترسی آسان و سریع
- دارای کمترین هزینه جانبی
- محدودیت پایین در سقف پرداخت

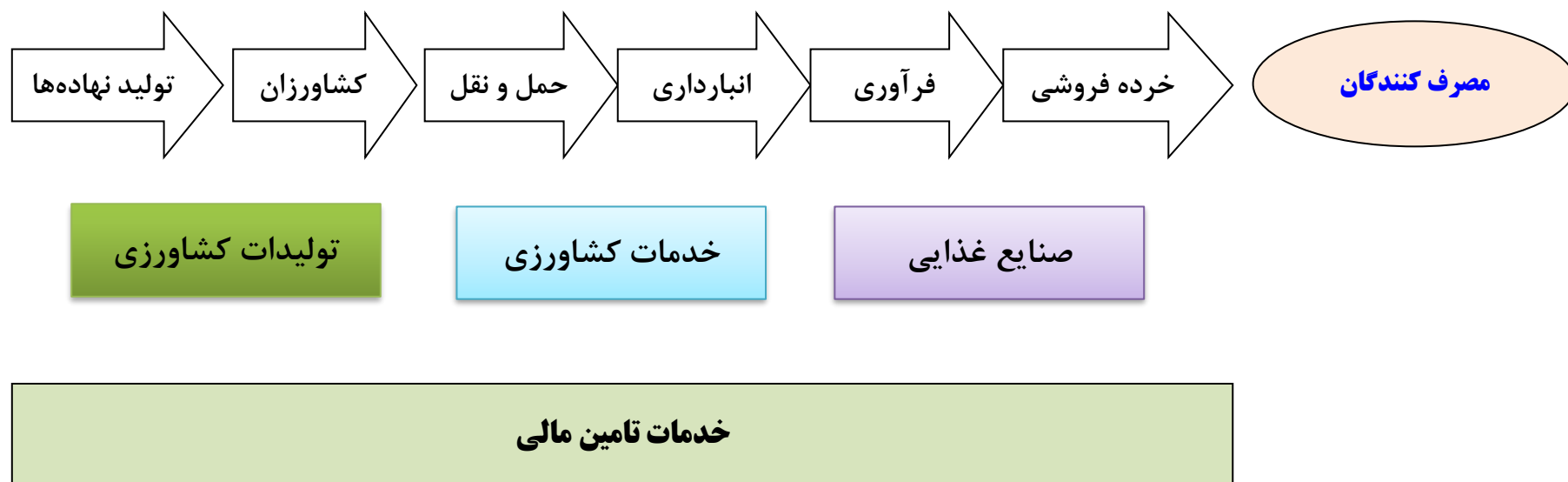
بازارهای مالی رسمی

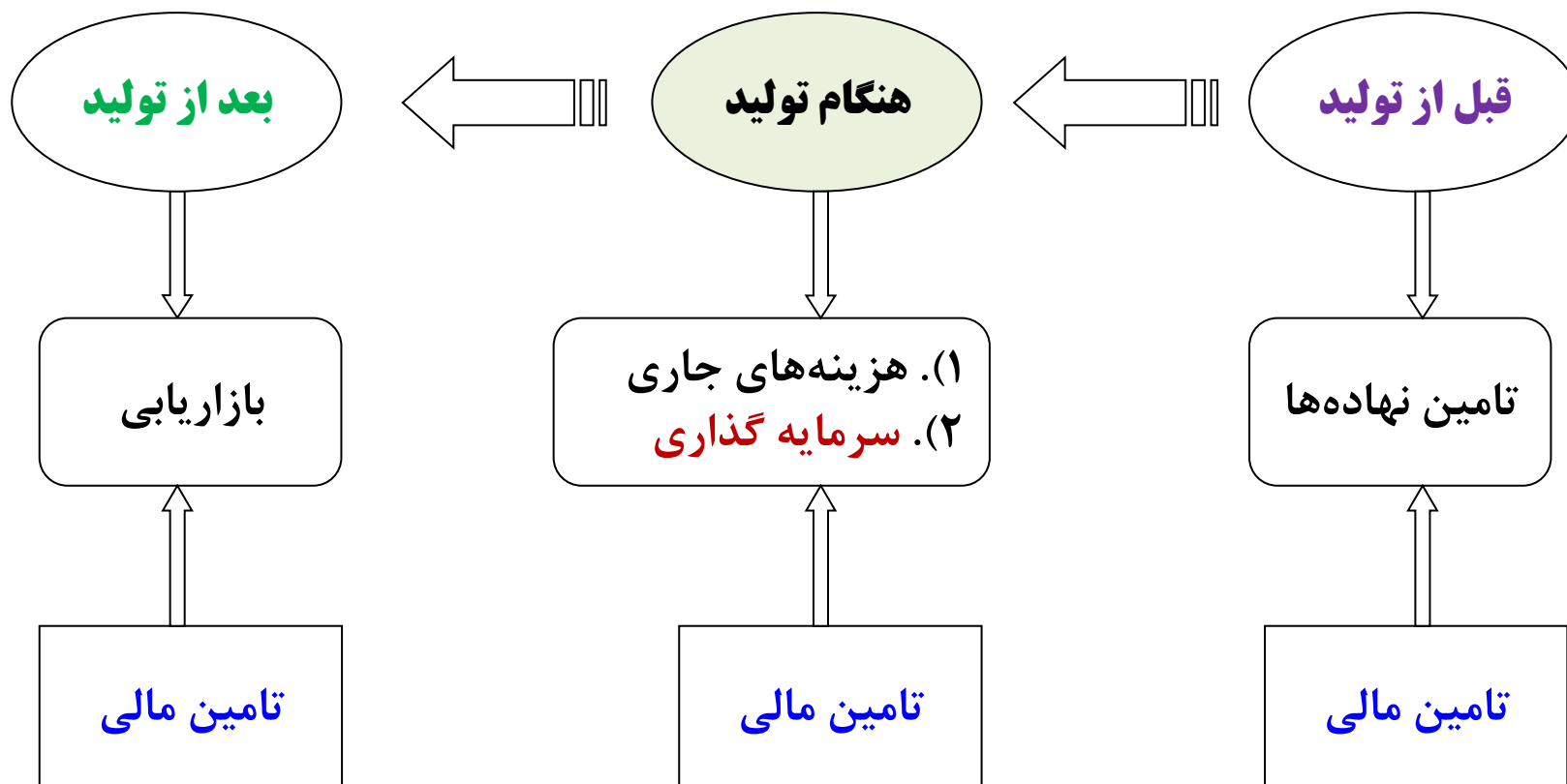
- بهره‌ی ثابت و پایین
- دسترسی سخت و طولانی
- متضمن هزینه‌های جانبی
- محدودیت بالا در سقف پرداخت

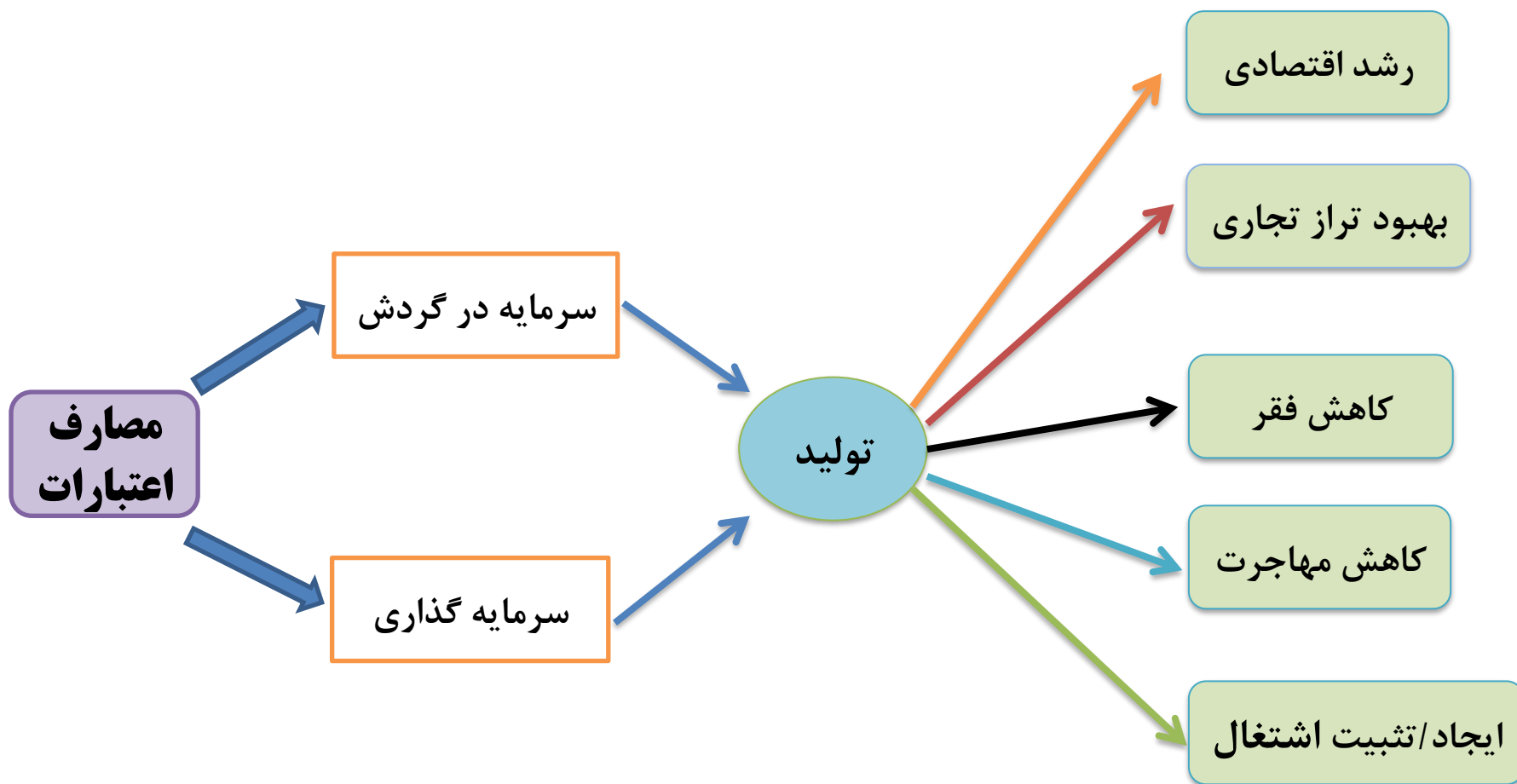
متقاضیان منابع مالی رسمی و غیر رسمی

جایگاه خدمات تامین مالی در زنجیره ارزش کشاورزی

روشهای رایج تامین مالی روستایی (کشاورزی)

رسمی

- سیستم بانکی
- موسسات مالی و اعتباری

نیمه رسمی

- صندوقهای خُرد
- صندوقهای محصولی
- موسسات اعتباری غیر دولتی محلی
- تعاونی های اعتباری

غیر رسمی

- نزول خواران
- صندوقهای خانوادگی / روستایی

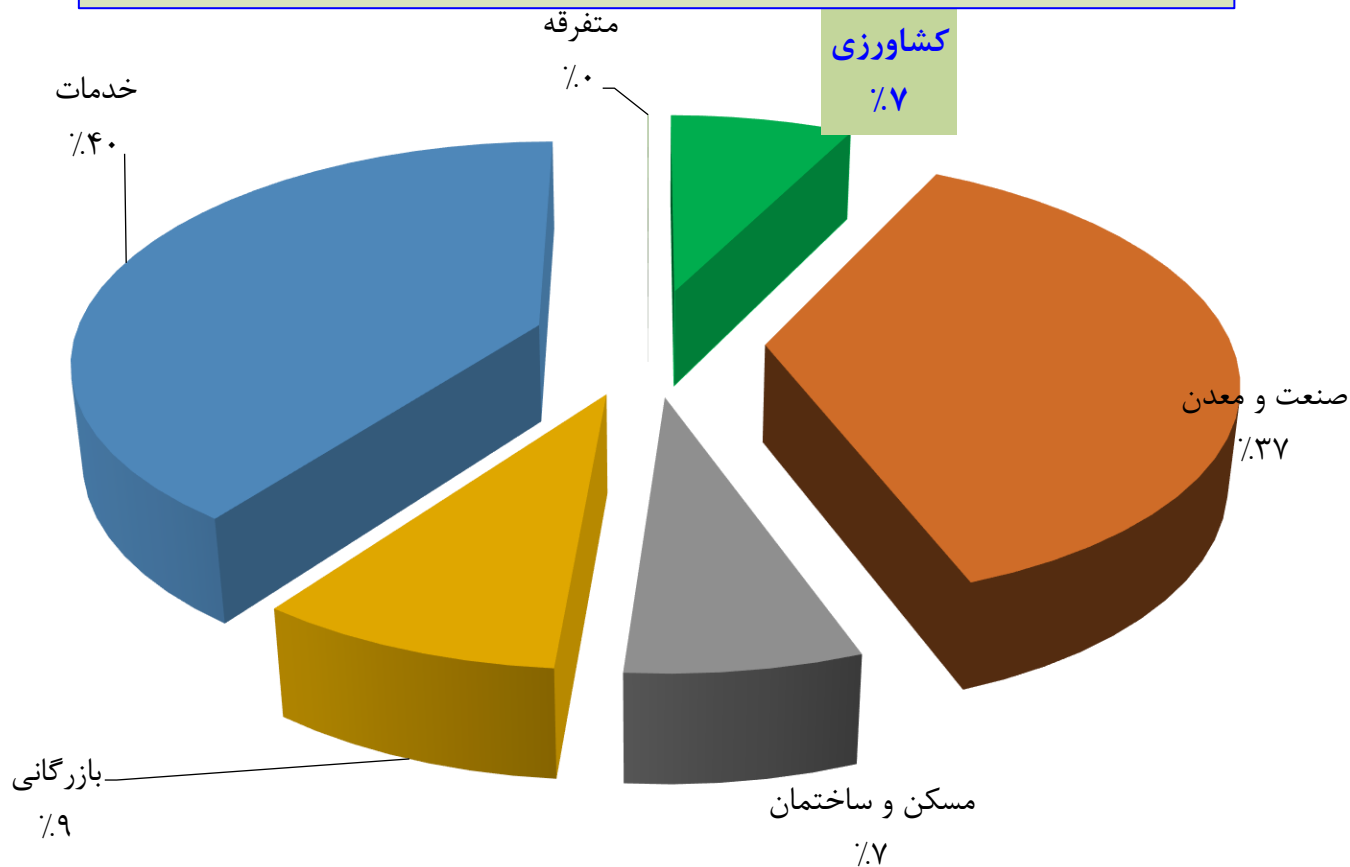
عملکرد تسهیلات پرداختی سیستم بانکی در سال ۱۴۰۱:

- ❖ کل تسهیلات: ۴۴۴۹ هزار میلیارد تومان (همت)
- ❖ سهم صاحبان کسب و کار حقوقی و غیر حقوقی: ۸۵ درصد
- ❖ سهم مصرف کننده نهایی (خانوار): ۱۵ درصد

بانک کشاورزی، مهمترین تامین کننده تسهیلات بخش کشاورزی ایران:
بیش از ۸۰ درصد

سهم تسهیلات پرداختی سیستم بانکی به تفکیک بخشهای اقتصادی در سال ۱۴۰۱

(درصد)

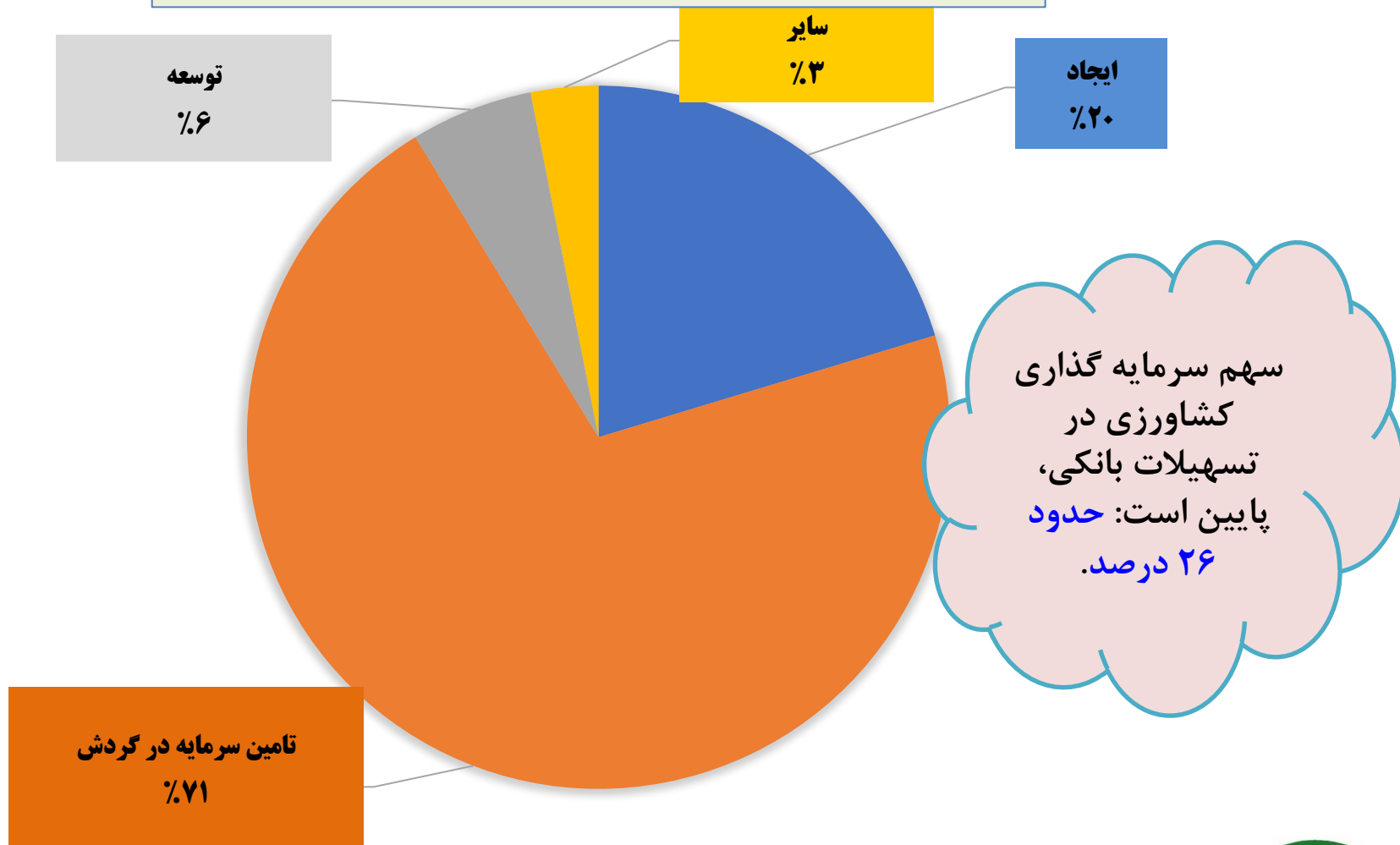

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا، (۲). محاسباتی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

هدف از دریافت تسهیلات بانکی در بخش کشاورزی ایران در سال ۱۴۰۱ (درصد)

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا، (۲). محاسباتی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه گذاری کشاورزی

- **هدف:** حمایت از توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی (ماده ۵ اساسنامه)
- **وظایف و اختیارات** (ماده ۶ اساسنامه):

1) تقویت حجم و کیفیت سرمایه گذاری در فعالیتهای مرتبط با بخش کشاورزی.

2) اعطای تسهیلات و کمک به صندوقهای تخصصی، محصولی یا منطقه ای مرتبط با فعالیتهای بخش کشاورزی و نظارت بر چگونگی استفاده از آنها.

3) حمایت از تولید کنندگان و فعالان بخش کشاورزی در مواجهه با موقعیتهای بحرانی.

4) کمک به تولید کنندگان برای افزایش ظرفیتهای صادرات محصولات کشاورزی و نظارت بر چگونگی استفاده از آنها.

5) دریافت اعتبار و کمکهای مالی از دولت، بانکها و سایر موسسات مالی داخلی و خارجی.

○ **فعالیت‌های اصلی شرکت:**

الف). پرداخت اعتبارات و تسهیلات (در قالب تامین سرمایه‌ی در گردش و انجام سرمایه‌گذاری).

ب). اجرای طرح‌های الگویی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

عملکرد صندوق تا شهریورماه ۱۴۰۱

○ تعداد صندوق به تفکیک (۱۷۱ صندوق):

- الف). صندوق‌های غیر دولتی ملی، تخصصی - محصولی (۱۱ صندوق).
- ب). صندوق‌های غیر دولتی استانی (۳۲ صندوق به تعداد استان‌های کشور).
- ج). صندوق‌های غیر دولتی شهرستانی (۹۳ صندوق).
- د). صندوق‌های غیر دولتی زنان (۲۰ صندوق).
- ه). صندوق‌های منابع طبیعی (۱۳ صندوق).
- و). صندوق‌های منطقه ای (۲ صندوق).

○ تعداد سهامداران حقوقی (تشکل‌ها و تعاونی‌ها): ۸۴۲۴ فقره

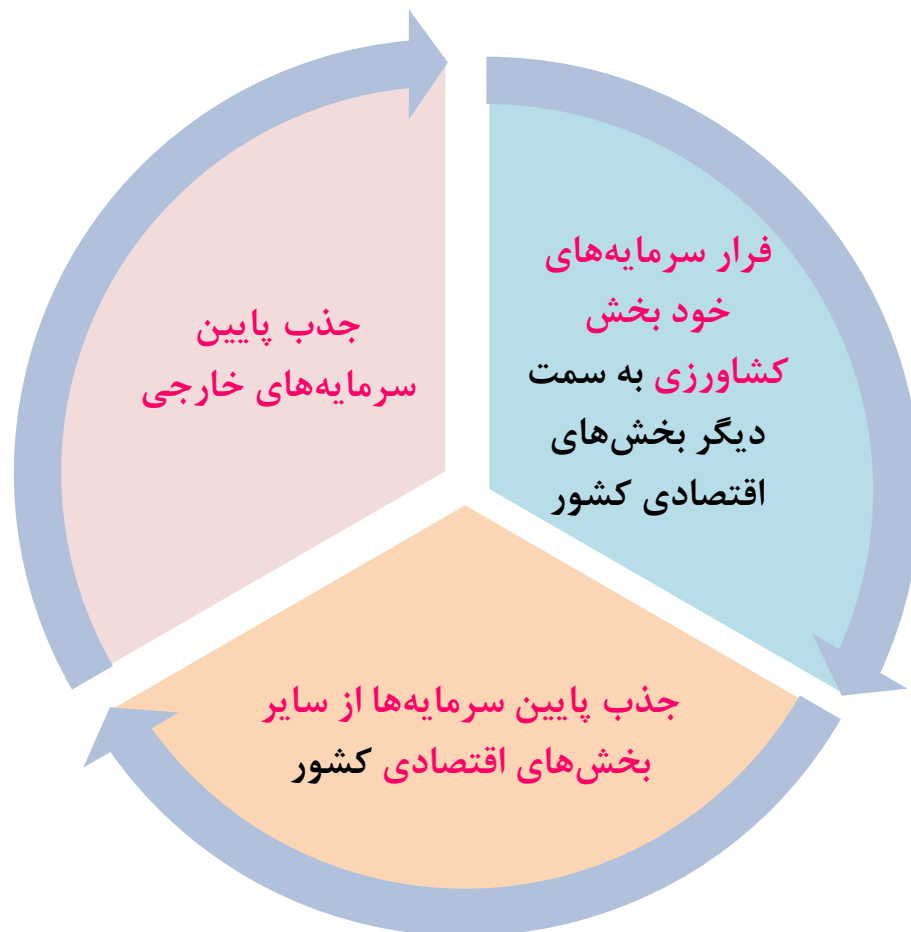
○ تعداد سهامداران حقیقی (تولید کنندگان و بهره برداران): ۱۳۱۶۷۷ نفر

○ سرمایه: ۳۱ هزار میلیارد ریال

○ مبلغ تسهیلات پرداختی به سهامداران غیر دولتی از ابتدا تا اکنون: ۱۹۸ هزار میلیارد ریال

○ نوع تسهیلات پرداختی (با نرخ بهره ۴ درصد و سرمایه در گردش و سرمایه گذاری): ؟

سه چالش فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

مشکلات فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

- امنیت پایین سرمایه گذاری در کشاورزی
- **عدم تناسب نیاز و میزان سرمایه گذاری سالانه**
- خروج سرمایه به سمت بخشهای اقتصادی دیگر
- **سیاست های نامناسب و مداخلات ناکارآمد**
- تنگنایهای بازارهای مالی و موانع واسطه گری مالی در بخش کشاورزی
- **ضعف بازارهای مالی در بخش کشاورزی**
- توزیع نامناسب اعتبارات سرمایه گذاری میان کشاورزان کوچک و بزرگ
- **استهلاک نسبتا بالای سرمایه**

زمینه‌های سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران

- صنایع فرآوری کشاورزی.
- انتقال آب.
- آبیاری (تولید لوازم و تجهیزات، اجرای سیستم‌های آبیاری، بهره‌برداری متعادل از منابع آب زیر زمینی).
- شیلات و ماهیگیری (تولید و پرورش انواع آبزیان، تکنولوژی ساخت حوضچه‌های دریایی و لوازم جدید صیادی).
- کشت‌های گلخانه‌ای.
- تولید دارو و سموم.
- تولید کودهای گیاهی.
- تولید ماشین‌آلات کشاورزی سازگار با واحدهای بهره‌برداری کشاورزی ایران.
- ژنتیک و اصلاح نباتات (تولید واریته‌های و گونه‌های مقاوم به خشکی، بیماری، گرما و کم‌آبی و ...).
- اصلاح نژاد دام و طیور.
- تولید گل و گیاهان دارویی.

مزیت‌های بخش کشاورزی ایران برای سرمایه‌گذاری

- ❖ معافیت‌های مالیاتی.
- ❖ واگذاری زمین به قیمت پایین در قیاس با صنعت و خدمات.
- ❖ وجود نیروی کار جوان، تحصیل کرده، متخصص و ارزان.
- ❖ حمایت معنوی نظام و تاکید بر توسعه‌ی آن از سوی ارکان نظام.
- ❖ بازارهای منطقه‌ای بالفعل برای عرضه‌ی تولیدات کشاورزی (وجود تقاضای منطقه‌ای برای محصولات کشاورزی).
- ❖ تقاضای نسبتاً بالای داخلی برای محصولات کشاورزی.

با توجه به شرایط حاکم بر بخش کشاورزی کشورمان،
تامین مالی و سرمایه گذاری هدفمند، از عوامل
کلیدی برای تغییر شاخصهای کلان کشاورزی و
تحقق بخشی از اهداف توسعه کشاورزی در سالهای
فرارو خواهند بود.

بررسی ساختار سرمایه‌گذاری داخلی کشاورزی، تنها زمانی
می‌تواند از دقت لازم برخوردار بوده و اصلاح و بهبود آن را
هدفمند سازد که کلیت ساختار بخش کشاورزی ایران مورد مطالعه
و بررسی جامع قرار گرفته و اصلاح پیدا کرده باشد.

بخش ششم

الزامات تحقق اهداف سرمايه گذاري در بخش كشاورزي ايران

اولویتهای ما؟

با توجه به چالشها و مشکلات فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران، برای توسعه سرمایه گذاری در این بخش باید از سه منظر متفاوت، تغییرات و اقداماتی در **دو سمت عرضه و تقاضای سرمایه گذاری** صورت پذیرد:

الف). **از منظر سازمانی**: عملکرد ضعیف اقتصاد کشورمان در انجام سرمایه گذاری در بخش کشاورزی در چند دهه گذشته، بیانگر است که ساختار موجود نمی تواند پاسخگوی نیازهای سرمایه های این بخش در فرآیند توسعه مطلوب و هدفمند باشد. به همین خاطر، ضرورت دارد که **ساختار سازمانی کنونی هم در سطوح کلان اقتصاد و هم در سطح وزارت جهاد کشاورزی** برای توسعه سرمایه گذاری به صورت مناسب، بازبینی و مجددا طراحی شود.

ب). **از منظر مالی**: تردیدی وجود ندارد که نهادهای مالی و پولی کشورمان با ضعفهای ساختاری خاصی مواجه هستند. علاوه بر این به دلیل ساختار غیر رقابتی اقتصاد کشور و نرخ مبادلهی نابرابر میان بخشهای اقتصادی، بهره مندی بخشهای اقتصادی از منابع مالی و پولی موجود به صورت بسیار نامتوازن انجام می شود. بررسی آمارهای موجود در زمینه توزیع سرمایه گذاری و تسهیلات بانکی نشان داد که سهم بخش کشاورزی ایران از منابع مالی و پولی کشور (سرمایه گذاری و موجودی سرمایه) در رتبهی آخر و بسیار پایین تر از حتی سهم ارزش افزودهی سالانهی آن در تولید ناخالص داخلی است. حاکمیت چنین شرایطی در حوزهی سرمایه گذاری کشاورزی کشور، **طراحی ساختار تامین مالی متناسب برای توسعهی سرمایه گذاری** را در این بخش، اجتناب ناپذیر ساخته است.

ج). **از منظر اجرایی**: برای تحقق واقعی توسعهی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران علاوه بر اصلاح و تجدید ساختار سمت عرضهی آن ضرورت دارد که اصلاحاتی بنیادی در سمت تقاضای سرمایه گذاری و تامین مالی در عرصهی کشاورزی نیز صورت پذیرد. انجام این اصلاحات، نیازمند عزم جدی کشاورزان و حاکمیت کشور (تصویب و اجرای قوانین لازم)

به عنوان مثال مهم‌ترین اقدامات اصلاحی از منظر اجرایی در سطح واحدهای کشاورزی

۱. یکپارچه‌سازی واحدهای کشاورزی: یکی از الزامات دستیابی به اهداف مورد نظر سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران، حرکت به سمت یکپارچه‌سازی واحدهای کوچک و خرد کشاورزی در قالب شرکت‌های تعاونی و سهامی کشاورزی خواهد بود.

۲. صدور اسناد رسمی برای دارایی‌های کشاورزان.

۳. جایگزین کردن نیروی کار مسن و کم سواد/بی‌سواد فعال در بخش کشاورزی با نیروی کار جوان و متخصص در فعالیت‌های کشاورزی.

۴. ادغام واحدهای کشاورزی در بازارهای داخلی و خارجی (تجاری سازی).

الزامات توسعه سرمایه گذاری در کشاورزی ایران

✓ تشکیل یک سازمان واحد برنامه ریزی و سیاستگذاری سرمایه گذاری در ساختار وزارت جهاد کشاورزی (سازمان سرمایه گذاری کشاورزی ایران) ..

✓ تفکیک اهداف کمی پرداخت تسهیلات سرمایه گذاری و سرمایه در گردش در برنامه های سالانه و توسعه ..

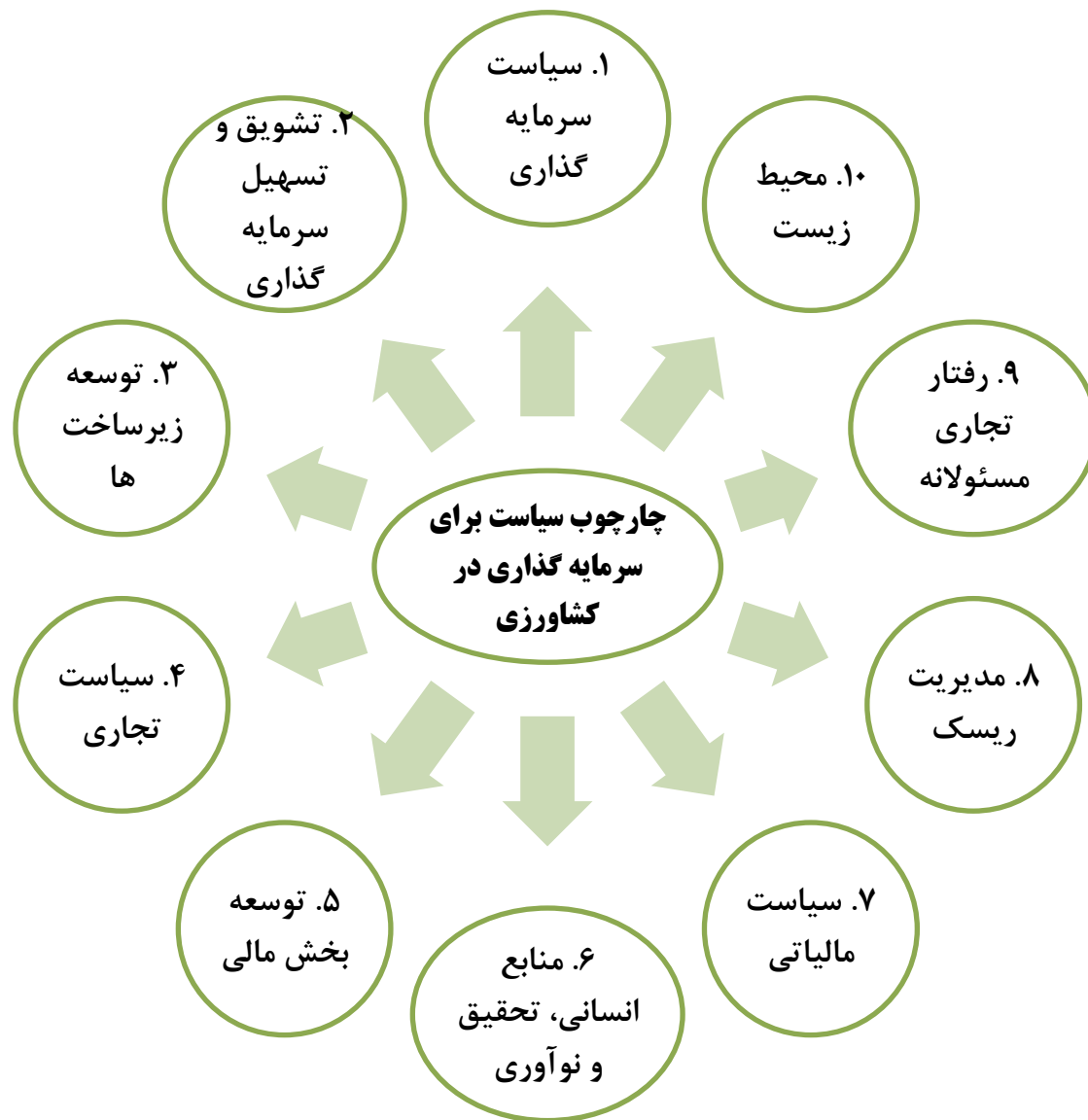
✓ اتخاذ سیاستهای مجزا، ولی هماهنگ برای دو سمت عرضه و تقاضای منابع مالی سرمایه گذاری کشاورزی.

✓ جذب نقدینگیهای سرگردان روستایی و کشاورزی با کمک ابزارهای نوین (صکوک، مزارعه، مساقات و ...).

✓ ایجاد نهادهای تامین مالی منعطف و دارای دستیابی آسان.

بخش هفتم

ساختار تامین مالی مناسب برای توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

منبع: FAO, 2013

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

ساختار تامین مالی مناسب برای توسعه‌ی سرمایه‌گذاری داخلی در کشاورزی ایران (بازار پول)

- الف). در حوزه‌ی بانک‌های تخصصی: با توجه به عملکرد بانک کشاورزی در ترکیب تامین مالی کشاورزی و بهرمندی پایین کشاورزان خُرد (به دلایل گوناگون)، ضرورت دارد که به منظور جهش در تامین مالی بخش کشاورزی کشور در یک فضای رقابتی و توسعه‌گرا، بانک‌های تخصصی ذیل در بخش کشاورزی، تاسیس و یا حضور فعال داشته باشند:
- ۱). **بانک کشاورزی** (تامین کننده‌ی منابع مالی مورد نیاز برای تامین سرمایه در گردش کشاورزان).
 - ۲). **بانک سرمایه‌گذاری کشاورزی** (تامین کننده‌ی منابع مالی مورد نیاز صرفاً برای طرح‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی).
 - ۳). **بانک تعاون کشاورزی** (تامین کننده‌ی منابع مالی مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری و تامین سرمایه‌ی در گردش تعاونی‌های کشاورزی).

❖ منابع مالی اولیه این بانک‌های سرمایه‌گذاری و تعاون کشاورزی می‌تواند از ادغام شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در کشاورزی، شرکت سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران و بخشی از منابع صندوق توسعه‌ی ملی تامین شود.

- ب). در حوزه‌ی صندوق‌های خُرد روستایی و کشاورزی: ثبت رسمی، توسعه و حمایت از این صندوق‌ها به عنوان مهم‌ترین نهادهای تامین کننده‌ی اعتبارات سرمایه‌ای و سرمایه‌ی در گردش کشاورزان خُرد و فاقد وثایق مورد نیاز سیستم بانکی می‌تواند بخش زیادی از نیازهای اعتباری کشاورزان کوچک را تامین نماید.

پرسشهای کلیدی

- رویکردهای مطالعات مرتبط با سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما کدامند؟
- سهم زیربخش های کشاورزی استان شما در کل ارزش افزوده ی بخش کشاورزی استان در دهه ۱۳۹۰ چقدر بوده است؟
- آیا اهداف رشد ارزش افزوده ی کشاورزی استان شما در برنامه های پنجم و ششم توسعه محقق شده اند؟
- روند اشتغال کشاورزی در استان شما در نیمه دوم دهه ی ۱۳۹۰ چگونه بوده است؟
- سهم واحدهای بهره برداری کوچک و بزرگ کشاورزی در استان شما چگونه است؟
- وضعیت کشاورزان استان خود را از نظر سطح سواد تخصصی کشاورزی چگونه ارزیابی می کنید؟
- مهمترین ویژگیهای مثبت و منفی کشاورزان استان شما در زمینه ی توسعه سرمایه گذاری کشاورزی چیست؟
- مهمترین موانع فراروی توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی استان شما کدامند؟
- چند درصد از سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما توسط بخش دولتی انجام می شود؟
- آیا از بخش کشاورزی استان شما، فرار منابع مالی وجود دارد؟ چرا؟
- آیا سازمان کشاورزی استان شما در هدایت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی استان نقش دارد؟
- نسبت سرمایه گذاری کشاورزی به ارزش افزوده کشاورزی در استان شما چقدر است؟
- سهم سرمایه گذاری کشاورزی در کل سرمایه گذاری استان شما چقدر است؟
- سهم بازارهای رسمی و غیر رسمی پول در میزان سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما چقدر است؟
- مهمترین چالشهای فراروی سرمایه گذاری کشاورزی در استان شما کدامند؟
- مهمترین زمینه های سرمایه گذاری در بخش کشاورزی استان شما کدامند؟

با سپاس از همراهی شما بزرگواران

KOHSARK@YAHOO.COM

114

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

